

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง
เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

นายวัชระ จิตรขาว

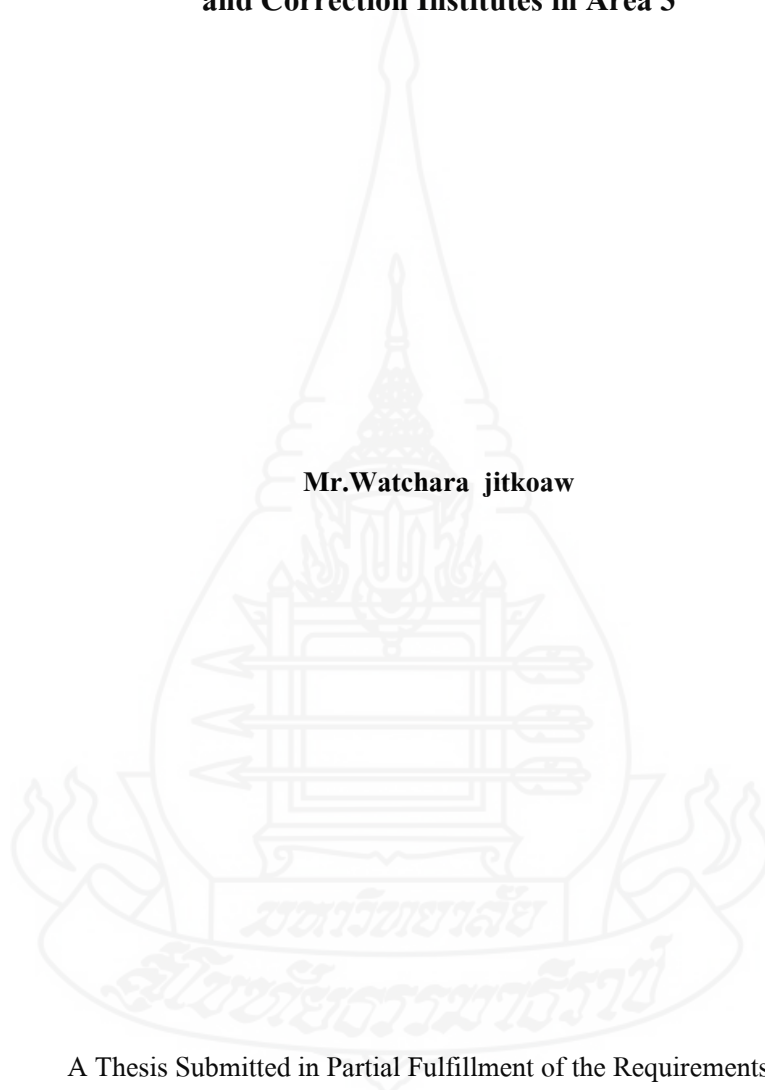

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2553

**Citizen Participation in Behavioral Habit Development of Prisons
and Correction Institutes in Area 3**

Mr. Watchara jitkoaw

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพหุคุณนิสัยผู้ด้อยชั้น
เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
ชื่อและนามสกุล นายวัชระ จิตรขาว
แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ
สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ปภาวดี มนต์รีวัต
2. รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี

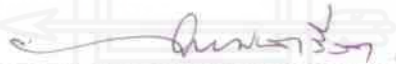
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วันชัย มีชาติ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ปภาวดี มนต์รีวัต)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
ผู้วิจัย นายวัชร จิตรขาว **รหัสนักศึกษา** 2503008886 **ปริญญา** รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ปภาวดี มนตรีวัต (2) รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี
ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 (2) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบังคับที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง (3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง (4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง (5) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบังคับที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังโดยจำแนกตามประเภทเรือนจำ (6) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังโดยจำแนกประเภทเรือนจำ (7) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังภายในเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 จำนวน 229 คน ประกอบด้วยประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมใน เรือนจำกลาง 43 คน เรือนจำส่วนภูมิภาค 157 คน และทัณฑสถาน 29 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามโดยมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังอยู่ในระดับน้อย (2) ความคิดเห็นต่อบังคับที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (3) ปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนสูงที่สุด (4) ประเภทของเรือนจำไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง (5) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนร่วมในประเภทเรือนจำต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (6) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเภทเรือนจำต่างกัน ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังไม่มีความแตกต่างกัน (7) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถทำได้โดยการประชาสัมพันธ์ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ชุมชนบำบัด การกีฬา ดนตรี ฝึกจิตภาวนา

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

Thesis title: Citizen Participation in Behavioral Habit Development of Prisons and Correction Institutes in Area 3

Researcher: Mr. Watchara Jitkaow; **ID :** 2503008886; **Degree:** Master of Public Administration ; **Thesis advisors:**

(1) Pabhawadee Montriwat, Associate Professor (2) Dr. Rangsan Prasertsri, Associate Professor ; **Academic year:** 2010

Abstract

This research's objective are for (1) The study on citizen's participation degree in developing the prisons' behavioral habit while being jailed in prisons and correction institutes subject to the area 3. (2) The study on citizen's point of view toward a certain set of factors having impacts on the citizen's participation degree in developing the prisoner's behavioral habit. (3) The study on the visible or tangible factor somehow having impacts on the citizen's participation degree in developing such prisoners' behavioral habit. (4) The study on correlation between prison's category and the citizen's participation degree in developing such prisoner's behavioral habit. (5) The comparison drawn on the citizen's point of view toward a certain set of factors having impacts on the citizen's participation degree in developing the prisoners' behavioral habit : by drawing a prison categorization-based comparison. (6) The comparison drawn on the citizen's participation degree ,in developing the prisoners' behavioral habit, practiced in each categorized prison. (7) The study in order to have a practiceable approach, or approaches, to reinforce the citizen's participation degree in developing the prisoners' behavioral habi. (7) The study in order to have a practiceable approach, or approaches, to reinforce the citizen's participation degree in developing the prisoner's behavioral habit.

The sample group is consisted of 229 persons who participated substantially in developing the prisoners' behavioral habit in the prisons and correction institutes subject to the area 3 ; classified by 43 persons who participated as such in the central prison, 157 persons who participated in the regional prisons, and 29 persons who participated in correction institutes. The questionnaires were adopted for the sake of the aforementioned studies and comparisons : with the accuracy value of 0.95 The statistical practices employed for the analysis are percentage, mean, standard deviation, Chi-square, One-way ANOVA, Multiple Regression Analysis, and Pearson Correlation Analysis.

The reseach yielded the following results: (1) The citizen provided a low participation degree in developing the prisoner's behavioral habit. (2) The citizen articulated a high point of view provision degree toward a certain set of factors having impacts on their participation degree. (3) The attitude, toward practice for developing the prisoners' behavioral habit, had the most influence on the citizen's participation degree. (4) Each prison's catory did not show any difference,in the citizen's participation degree in developing the prisoner's behavioral habit, from the others. (5) The difference in citizen's point of view toward a certain set of factors having impacts on the citizen's participation degree, based on different prison's category, provided the significantly statistic value of 0.05 (6) Different prison's category did not yield different citizen's participation degree in developing the prisoner's behavioral habit. (7) The citizen's participation in such behavioral habit-development activities could be substantially reinforced by a rigid enforcement of law, rules, and regulations on the prisoners;by classifying guilt-based prisoners and then correcting them individually and by promoting more citizen's participation in developing the prisoner's behavioral habit. In addition, Community-based remedy, sports, music, and emotional-deleopment meditation were proposed as the approaches for developing the prisoner's behavioral habit.

Keywords: Participation , Behavioral habit ,Development , Prisoner , Prison/correct institute area 3

กิตติกรรมประกาศ

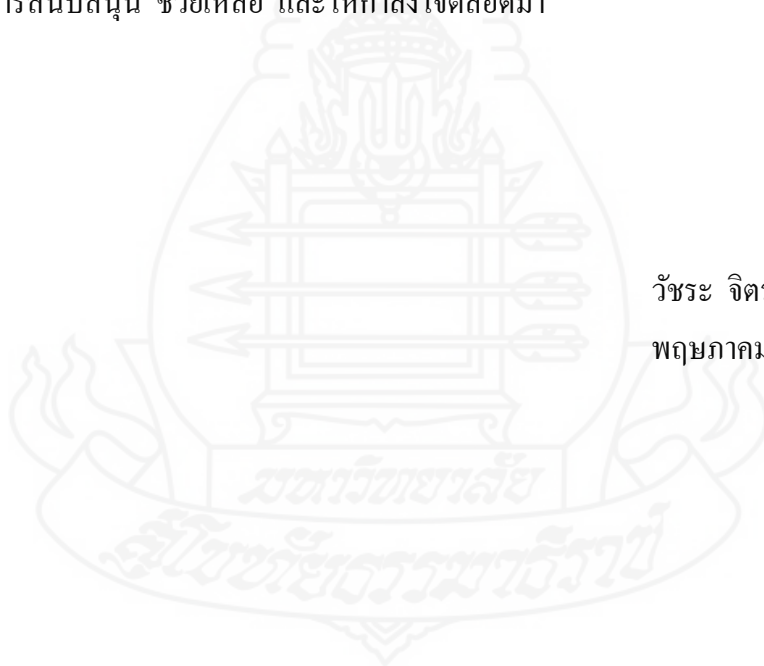
การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ปภาวดี มนต์รีวัต รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี และ รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย มีชาติ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้บัญชาการเรือนจำ และผู้อำนวยการทัณฑสถาน เขต 3 ทุกท่าน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

วัชระ จิตรขาว

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	9
กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา	23
ปรัชญาที่มุ่งต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม	25
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	28
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชน	44
แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง และเรือนจำ/ทัณฑสถาน	48
เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3	59
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	73
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	73
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	75
การวิเคราะห์ข้อมูล	77

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
ข้อมูลส่วนบุคคล	80
วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	84
วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	88
วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัย ผู้ต้องขัง	94
วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	96
วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ	99
วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัย ผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ	106
ข้อเสนอแนะ และแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา พหุตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3	108
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	109
สรุปการวิจัย	109
อภิปรายผล	116
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	122
บรรณานุกรม	123
ภาคผนวก	130
ก ประวัติเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3	131
ข แบบสอบถาม	150
ค รายชื่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม	159
ประวัติผู้วิจัย	161

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 สถิติเครือข่ายพันธมิตรของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2549	3
ตารางที่ 2.1 ตารางเปรียบเทียบวิธีการกลุ่มแบบต่างๆ	33
ตารางที่ 2.2 จำนวนข้าราชการเรือนจำ เขต 3	66
ตารางที่ 2.3 ลักษณะทางกายภาพเรือนจำ เขต 3	67
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านเพศ	80
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านอายุ	80
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านระดับการศึกษา	81
ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านอาชีพ	82
ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านรายได้	82
ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านความเกี่ยวข้องกับคู่ต้องขัง	83
ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านความเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการกุศล	83
ตารางที่ 4.8 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทัศนียภาพผู้ต้องขังของเรือนจำ และทัณฑสถาน เขต 3 ในภาพรวม	84
ตารางที่ 4.9 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจน แนวทางแก้ไขปัญหา	85
ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไข และ การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา	86
ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา ตามแผนที่กำหนด	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน กิจกรรมการพัฒนา ผู้ต้องขัง	87
ตารางที่ 4.13 สรุปความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง	88
ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านความตระหนักถึงความจำเป็นใน การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง	89
ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง	90
ตารางที่ 4.16 ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขัง	91
ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขัง.....	92
ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านความคาดหวังในความสำเร็จของ การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง.....	93
ตารางที่ 4.19 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง	94
ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังโดยรวม	95
ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังโดยรวม.....	96
ตารางที่ 4.22 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัย.....	97

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.23 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยในด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา	97
ตารางที่ 4.24 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไข และการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา.....	98
ตารางที่ 4.25 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรม การพัฒนาตามแผนที่กำหนด.....	98
ตารางที่ 4.26 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรม การพัฒนา.....	99
ตารางที่ 4.27 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยรวม จำแนกตามประเภทเรือนจำ	99
ตารางที่ 4.28 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในภาพรวม จำแนกตาม ประเภทเรือนจำ	100
ตารางที่ 4.29 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านความตระหนักถึงความจำเป็น ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ	101
ตารางที่ 4.30 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ.....	101
ตารางที่ 4.31 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้านการรับรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกประเภทเรือนจำ	102
ตารางที่ 4.32 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านความรู้และความเข้าใจในการ พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ.....	102

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.33 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขังด้านความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขัง จำแนกประเภทเรือนจำ.....	103
ตารางที่ 4.34 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ.....	104
ตารางที่ 4.35 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขังด้านทัศนคติในการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขัง จำแนกประเภทเรือนจำ.....	105
ตารางที่ 4.36 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ.....	105
ตารางที่ 4.37 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขังด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ... ..	106
ตารางที่ 4.38 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ	107
ตารางที่ 4.39 แสดงความถี่ของข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุคณิศรผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3.....	108

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 การแบ่งระดับการมีส่วนร่วม	18
ภาพที่ 2.3 ภาพแสดงขั้นตอนวิธีการในการให้คำปรึกษา	37
ภาพที่ 2.4 แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งงานเรือนจำกลางที่ทำหน้าที่ประธานเขต	63
ภาพที่ 2.5 แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งงานเรือนจำ และทัณฑสถานกลุ่มที่ 2	64

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินการกับผู้ที่ทำให้เกิดความผิดละเมิดกฎระเบียบของสังคมที่มีการกำหนดขึ้นมา เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ได้มีการดำเนินการมานานนับแต่ในอดีต โดยเมื่อมีการกระทำผิดขึ้น ในสังคม สังคมจะต้องกระทำอย่างไรอย่างหนึ่งในการจัดการกับผู้ที่ทำให้เกิดความผิดละเมิดกฎเกณฑ์ของ สังคม เพื่อเป็นการป้องกันสังคมไม่ให้เกิดการแก่งแย่งอย่างไม่รู้จักจบสิ้น และหากสังคมไม่จัดการ อย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้กระทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับในการกระทำผิดดังกล่าว แต่การที่สังคม จะกระทำอย่างไรกับผู้กระทำผิดนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมแต่ละในยุคนั้นเกี่ยวกับสาเหตุ ของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับผู้กระทำผิด ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตาม ยุคตามสมัย

จากอดีตที่ผ่านมาการลงโทษผู้ที่ทำให้เกิดความผิดได้มีการวิวัฒนาการ โดยเริ่มการลงโทษเพื่อ แก่แค้นทดแทน ซึ่งเป็นการลงโทษที่เก่าแก่มีมาตั้งแต่มนุषย์ยังเป็นสังคมป่าเถื่อน รูปแบบการ ลงโทษเป็นไปด้วยวิธีการที่รุนแรง กระทำต่อเนื้อตัว ตามหลักการ "ตาต่อตา ฟันต่อฟัน" ซึ่งมี วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชน โดยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายเช่นกัน ต่อมาความเชื่อได้เปลี่ยนไปเป็นการลงโทษเพื่อการข่มขวัญยับยั้ง ที่มีความเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเองเนื่องจากเห็นว่าได้รับประโยชน์มากกว่าจึงกล้า เลี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำผิด โดยการทำให้ผู้ทำความผิด รู้สึกว่าผลของการกระทำผิดก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดี ต่อมาได้มีการพัฒนา แนวคิดในการลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด ที่มีหลักการว่า อาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มี อาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด ดังนั้นการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการ กระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ จนในปัจจุบันแนวคิดการลงโทษ ได้เปลี่ยนมาเป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูซึ่งมีความเชื่อว่าการกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดมาจาก ปัจจัยต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ แต่มนุษย์ถูกกดดันหล่อหลอมจาก สิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด การลงโทษจึง

ไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น

ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายราชทัณฑ์ โดยที่เรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ต้องดูแลควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งมีจำนวน 214,736 คน (สถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ทั่วประเทศ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2553) ภารกิจในการแก้ไขฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง จึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะทำการขัดเกลาให้ผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขในสังคมเมื่อพ้นโทษ อันจะเป็นการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับเข้าสู่สังคมและไม่หวนกระทำผิดขึ้นอีก

ครั้งกระแสนพระราชาธิบดีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแต่อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายประดิษฐ์ พานิชการ) และคณะ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2516 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน โดยด้วยความบางตอนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังว่า ขอให้คิดว่างานราชทัณฑ์เป็นงานที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม หากอบรมผู้ต้องขังให้ประพฤติตนดีขึ้นไม่ได้ พ้นโทษออกไปก็จะกลับไปเป็นอันธพาลเป็นภัยแก่สังคมอีก ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ควรจะมีภาคภูมิใจ ถ้าสามารถฝึกอบรมผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองดีได้ ขอให้ข้าราชการกรมราชทัณฑ์มีมานะอดทน พยายามอบรมแก้ไขให้ผู้ต้องขังเป็นคนดี ฝึกหัดงานอาชีพสำหรับเป็นเครื่องมือทำมาหากินโดยสุจริตได้ เมื่อพ้นโทษออกไปแล้วก็ควรติดตามดูแลด้วยว่า เขานำเอาวิชาชีพที่ฝึกอบรมให้ขึ้นไปทำงานอะไรได้บ้าง โดยที่ผ่านมารเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ได้ทำการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง เพื่อให้ได้รับความรู้และทักษะอาชีพเพื่อใช้ดำรงชีวิตเมื่อพ้นโทษต่อมาได้สังเกตเห็นว่ามีอาจแก้ปัญหาได้เพียงฝ่ายเดียว เพราะเมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวก็จะกลับไปเข้าสู่สังคมเดิม จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการป้องกัน แก้ไข ตลอดจนการมีส่วนร่วมฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำผิด ดังนั้น ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน ล้วนแล้วแต่เป็นพลังภาคสังคม ที่สามารถร่วมกันเป็นพลังขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

นับตั้งแต่มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยกำหนดเป็นนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2552 ในด้านการผลักดันการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้ในงานราชทัณฑ์ โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนด้วยการพัฒนางานราชทัณฑ์ตำบลอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เข้ามาสนับสนุนการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ด้วยการพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังร่วมกับชุมชน แต่ที่ผ่านมารการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังยังมีน้อย ตามที่ได้มีการเก็บสถิติเครือข่าย

พันธมิตรของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2549 ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังมีเพียง 3,969 คน

ตารางที่ 1.1 สถิติเครือข่ายพันธมิตรของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2549

เขต	ด้าน การฝึก วิชาชีพ	ด้าน การ จัดหา งาน	ด้าน พัฒนา จิตใจ	ด้าน การ ศึกษา	ด้าน กฎหมาย	ด้าน บริจาค	ด้าน การ แพทย์	ด้าน การ ประชา สัมพันธ์	อื่นๆ	รวม
อิสระ	35	23	36	62	9	53	17	24	29	288
1	63	40	76	84	35	52	45	40	24	459
2	51	24	54	37	36	61	33	23	50	369
3	84	33	61	64	50	102	42	48	50	534
4	50	18	44	39	39	77	38	31	27	363
5	32	19	31	28	19	29	21	23	11	213
6	76	26	95	48	33	51	44	44	51	468
7	51	19	44	36	29	64	31	26	15	315
8	49	25	46	40	40	40	33	29	26	328
9	50	24	64	40	22	57	34	23	30	344
ส่วนกลาง กรมฯ	21	21	39	28	26	21	43	69	20	268
รวม	562	272	590	506	338	607	381	380	323	3,969

ที่มา : ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ : รายงานวิจัย
“โครงการศึกษาวิจัยทัศนคติของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อการนำประชาชนเข้ามามีส่วน
ร่วมในงานราชทัณฑ์” (2549:38)

จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 เพื่อที่จะนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขัง และนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟู พฤตินิสัยผู้ต้องขังในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
- 2.2 ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
- 2.3 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
- 2.4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
- 2.5 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำแนกประเภทเรือนจำ
- 2.6 เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำแนกประเภทเรือนจำ
- 2.7 ศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดการมีส่วนร่วม ภายใต้แนวคิดของ อคินทร์ รพีพัฒน์ และการพิจารณาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพหุติ นิสัยผู้ต้องขัง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพหุติ นิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

4.2 **ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง** ศึกษาเฉพาะประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุติ นิสัยผู้ต้องขังภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำนวน 534 คน ได้ทำการ กำหนดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 229 คน

4.3 **ขอบเขตด้านพื้นที่** ศึกษาเฉพาะเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 ทั้งหมด 16 แห่ง ซึ่ง แบ่งประเภทได้ดังนี้ เรือนจำกลาง 3 แห่ง เรือนจำส่วนภูมิภาค 11 แห่ง และ ทัณฑสถาน 2 แห่ง

4.4 **ขอบเขตด้านระยะเวลา** เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่าง วันที่ 1 เมษายน 2553 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2553

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **การมีส่วนร่วมของประชาชน** หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีกิจกรรมในการ สนองตอบการพัฒนาพหุติ นิสัยผู้ต้องขัง ใน 4 รูปแบบคือ ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไข ปัญหา ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด ร่วมในการประเมินผลงาน กิจกรรมการพัฒนา

5.1.1 **ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา** หมายถึง การมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาสาเหตุ และ สภาพความรุนแรงของการกระทำผิดตลอดจน วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขัง

5.1.2 **ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา** หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผนหาวิธีการ โดยได้นำเสนอวิธีการพร้อมกับการตัดสินใจ เลือกวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง

5.1.3 **ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด** หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินการเสนอแนะ และให้การสนับสนุนกิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขัง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ และชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขัง

5.1.4 ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา หมายถึง การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ตลอดจนสรุปรายละเอียดวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง

5.2 การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่นำมาใช้กับผู้ต้องขังที่มุ่งเน้นจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถปรับปรุงตน และปรับเปลี่ยนทัศนคติให้กลับเข้าสู่สังคมภายหลังได้รับการปล่อยตัว โดยไม่หวนกระทำผิดซ้ำ

5.3 เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 หมายถึง สถานที่ควบคุมกักขังผู้ต้องขังที่จัดตั้งขึ้นในเขตภาคอีสานตอนล่าง ประกอบด้วยเรือนจำ 14 แห่ง และทัณฑสถาน 2 แห่ง ดังต่อไปนี้ เรือนจำกลางนครราชสีมา เรือนจำกลางสุรินทร์ เรือนจำกลางอุบลราชธานี เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ เรือนจำจังหวัดยศฐาภรณ์ เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ เรือนจำอำเภอเสียมะเข็ญ เรือนจำอำเภอบัวใหญ่ เรือนจำอำเภอนางรอง เรือนจำอำเภอภูเขียว เรือนจำอำเภอรัตนบุรี เรือนจำอำเภอกันทรลักษ์ ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก

5.4 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สิ่งสำคัญของแต่ละบุคคลที่มีผลต่อเข้ามาพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง และการเป็นสมาชิก หรือกลุ่มองค์กร

5.5 ปัจจัยที่ส่งผล หมายถึง สิ่งสำคัญที่เข้ามาช่วยในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ใน 5 ด้าน คือ ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพฤตินิสัย การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพฤตินิสัย

5.5.1 ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพฤตินิสัย หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่เห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขผู้ต้องขัง จากการได้รับรู้ถึงปัญหา สาเหตุ และคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำผิดของผู้ต้องขัง

5.5.2 การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง หมายถึง การรับรู้ถึงเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขังในด้านต่างๆ ที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน จัดให้มีขึ้น

5.5.3 ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง หมายถึง การที่ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบ เข้าใจบทบาทอำนาจหน้าที่ของเรือนจำ และทัณฑสถาน พร้อมทั้งบทบาทและหน้าที่ของตนเองต่อการแก้ไขฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

5.5.4 ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง หมายถึง ความรู้สึทงของประชาชนที่มีต่อกระบวนการแก้ไขผู้ต้องขัง ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และทัศนคติของผู้ต้องขัง

5.5.5 ความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุคตินิสัย หมายถึง ความรู้สึทงของประชาชนที่มุ่งหวังต่อความสำเร็จในกระบวนการแก้ไขผู้ต้องขัง ที่สามารถนำมาปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หากสามารถปฏิบัติได้จะส่งผลต่อผู้ต้องขัง และสังคม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง ที่สามารถเป็นประโยชน์โดยตรงแก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงนโยบาย และวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง

6.2 ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง พร้อมทั้งเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามประเภทของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขังให้มากยิ่งขึ้น

6.3 ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจ นำผลที่ได้จากการศึกษามาปรับใช้ในการดำเนิน พัฒนา ยกระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขังต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำทัณฑสถาน เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัย โดยจะลำดับตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา
3. ปรัชญาที่มุ่งต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง
5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชน
6. แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง และเรือนจำ/ทัณฑสถาน
7. เรือนจำ/ทัณฑสถานเขต 3
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีความหมายที่หลากหลาย แต่เป้าประสงค์และเนื้อหาสาระไปในทำนองเดียวกัน ดังนั้นเพื่อทำความเข้าใจกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงขอเสนอความหมายการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 254) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้ามาร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างอิสระภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (อ้างใน ชินรัตน์ สมสืบ 2549: 252) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การทำงานของประชาชนร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจ โดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกร่วมกัน ให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้ แสดงว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงาน และความรับผิดชอบ

ชินรัตน์ สมสืบ (2549: 254) ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล

อรพินท์ สพโชคชัย (2550: 1) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

ถวิลาดี บุรีกุล (อ้างในสถาบันพระปกเกล้า 2550: 1) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

กลุ่มพัฒนาระบบบริหารราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม (2553: 1) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานงานข้าราชการพลเรือน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน (อ้างอิงใน <http://www3.dede.go.th> , ค้นคืนวันที่ 12 มกราคม 2554)

จากคำนิยามความหมายข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเองด้วยความสมัครใจ โดยเริ่มตั้งแต่การคิดค้น นำเสนอเพื่อพิจารณา ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำหนดแผนงานสู่การลงมือปฏิบัติ ตลอดจนร่วมตรวจสอบติดตามประเมินผล ภายใต้อาณัติความรับผิดชอบร่วมกัน

1.2 แนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ชินรัตน์ สมสืบ (2549: 258) ได้สรุปแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองตามที่เคยเข้าใจมาก่อน แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร คือ การมีส่วนร่วมในงานของหน่วยราชการ เป็นระบบที่ยอมรับให้ประชาชนที่สนใจมากเท่าที่จะมากได้มีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินงานนโยบายของหน่วยราชการ

วันชัย วัฒนศัพท์ (อ้างใน กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน 2546: 1) ได้ให้แนวคิดการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น

กิตติชัย รัตนะ (2549: 108) ได้กล่าวถึงแนวคิดการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ต้องอยู่บนรากฐานของกระบวนการที่ประชาชนมีความสมัครใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเอง และจะมีการจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์จากการดำเนินการในเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมภายใต้ฉันทามติที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อการตัดสินใจนั้นมีผลกระทบที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโดยรอบ โดยเฉพาะก่อให้เกิดประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ซึ่งผลมาจากการมีส่วนร่วมเหล่านั้น โดยบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้ามาแสดงบทบาทได้ทั้งใน 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง และการมีส่วนร่วมผ่านตัวแทน

อมรัตน์ ชัยขรรค์เมือง (2548: 19) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดที่ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของควบคู่ไปกับสิทธิ เสรีภาพ และโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองภายใต้ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ในการกำหนดชีวิตด้วยตนเอง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในท้องถิ่นของตน ตามหลักการกระจายอำนาจอำนาจนำไปสู่การพึ่งตนเองได้

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแนวคิดที่ต่างไปจากแนวคิดเดิมในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้เป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารภาครัฐ ที่อยู่บนรากฐานของความสมัครใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเอง

1.3 เงื่อนไขมีส่วนร่วมของประชาชน

ชินรัตน์ สมสืบ (2549:263-265) กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐมี 2 ประการ คือ

1. เงื่อนไขเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อพิจารณาในการนำการมีส่วนร่วมของประชาชนไปใช้ให้ดูจากเครื่องชี้วัดค่าใช้จ่ายต่ำ และเครื่องชี้วัดผลประโยชน์สูง ดังนี้

เครื่องชี้วัดค่าใช้จ่ายต่ำ

- ประชาชนพร้อมที่จะอาสาร่วมกับโครงการที่มีผลประโยชน์ต่อชุมชนทั้งหมด

- ผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นคนสำคัญ ไม่อยู่ห่างไกลกันตามสภาพภูมิศาสตร์ ผู้มีส่วนร่วมสามารถเข้าประชุมได้ง่าย

- ประชาชนมีรายได้เพียงพอที่จะเข้าประชุมโดยไม่มีผลเสียต่อความสามารถในการให้สิ่งต่างๆ แก่ครอบครัวของตน

- ชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ฉะนั้น กลุ่มก็ต้องการตัวแทนที่น้อยลง กลุ่มที่เล็กลงช่วยให้การตัดสินใจทำได้เร็วขึ้น

- เรื่องที่พิจารณาไม่ต้องการตัวแทนที่จะรอบรู้อย่างรวดเร็วในเรื่องสารสนเทศด้านเทคนิคที่ซับซ้อน

เครื่องชี้วัดผลประโยชน์สูง

สิ่งกีดขวาง
- ประเด็นถูกกีดขวางและการเข้าร่วมของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อทำลาย

สมาชิกของชุมชนเพื่อปฏิบัตินโยบายให้สำเร็จ

ฐานะตัวแทน
- ตัวแทนของชุมชนที่มีอิทธิพลด้านใดด้านหนึ่ง มีความเต็มใจที่จะทำงานในฐานะตัวแทน

- ผู้อำนวยการความสะดวกของกลุ่มได้รับความเชื่อถือจากตัวแทนทุกคน

- ประเด็นได้รับความสนใจสูงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และอาจมีความเสียหายอย่างร้ายแรง หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน

2. เงื่อนไขที่ไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจไม่มีประสิทธิผลและล้มเหลวเมื่อเปรียบเทียบกับเงื่อนไขในอดีตที่มีการตัดสินใจจากบนลงล่าง เครื่องชี้วัดที่จะกล่าวถึงต่อไปไม่ได้เป็นข้อสรุปถึงเหตุผลการหลีกเลี่ยงกระบวนการมี

ส่วนร่วม แต่หากชุมชนมีลักษณะเป็นไปตามเครื่องชี้วัดที่ไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะกล่าวต่อไป ผู้บริหารก็ควรแนะนำให้ใช้หน่วยงานตนเองดำเนินการตัดสินใจเพื่อดำเนินแผนงานให้สำเร็จ แทนการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

เครื่องชี้วัดค่าใช้จ่ายสูง

- ประชาชนวางเฉย ไม่เต็มใจจะเข้าร่วมในสิ่งที่ได้พิจารณาว่างานใดเป็นพนักงานของรัฐ งานใดควรเป็นของประชาชน

- พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ หรือเป็นอุปสรรค (เช่น การจราจรหนาแน่น) จนเกิดความลำบากให้แก่การเข้าร่วมประชุม

- มีการแข่งขันกันระหว่างส่วนต่างๆ และกลุ่มทางเศรษฐกิจสังคมต้องการกลุ่มที่มีส่วนร่วมที่ใหญ่หลายๆ

- ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ที่เป็นตัวหลักของผู้มีส่วนได้เสีย มีรายได้ต่ำ แม้ต้องการให้เขามีส่วนร่วม แต่ไม่สามารถร่วมได้เนื่องจากต้องทำงาน และต้องให้ความสำคัญกับครอบครัวก่อน

- ความรู้ด้านเทคนิคที่ซับซ้อน เป็นสิ่งจำเป็นก่อนที่ผู้มีส่วนร่วมสามารถจะตัดสินใจได้

- ประชาชนไม่ตระหนักในประเด็นที่นำมาพิจารณาว่าเป็นปัญหา หรือไม่มีศักยภาพที่จะเสนอทางเลือกต่างๆ ของนโยบายให้เป็นที่รู้จักของประชาชน

เครื่องชี้วัดผลประโยชน์ต่ำ

- ประชาชนโดยทั่วไปไม่ต่อต้านงานของรัฐบาล

- หน่วยงานมีความสำเร็จมาก่อนในการดำเนินนโยบาย โดยไม่มีประชาชนมีส่วนร่วม

- ประชาชนมีขนาดใหญ่ ทำให้ยากลำบากในการรวมผู้มีส่วนได้เสียเพื่อชักจูงบางส่วนของประชาชน

- การตัดสินใจของกลุ่มเป็นไปได้ที่จะไม่ได้รับความสนใจ แม้จะใช้ความพยายามในการเข้าไปกำหนดสิ่งต่างๆ (กลุ่มไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในนโยบาย)

- การตัดสินใจของกลุ่มเป็นไปได้ที่จะเหมือนกับการตัดสินใจในที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐ

แม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐจะมีปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนมีค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรเพื่อขึ้น แต่ทำให้ผลประโยชน์จากการดำเนินแผนงานกระจายสู่ประชาชนเป้าหมายในแนวทางที่กว้างขวางขึ้น ซึ่งผู้บริหารรัฐกิจจะต้องพิจารณา

ว่าข้อดี ข้อดีของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการมีอะไร เพื่อจะเลือกใช้ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และประหยัด

พีรธร บุญยรัตน์ (อ้างอิงใน <http://rlc.hrct.go.th> , ค้นคืนวันที่ 1 มีนาคม 2553) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. ต้องมีอิสรภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
2. ต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม
4. ต้องอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค

ถวิลวดี บุรีกุล (2550:2) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ คือ

1. ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง มีอิสรภาพที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ เป็นไปโดยความสมัครใจ ไม่ถูกบังคับ
2. ต้องมีความเสมอภาค โดยมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ
3. ต้องมีความสามารถ โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งในบางกิจกรรมที่กำหนดหากมีความซับซ้อนเกินความสามารถของผู้เข้าร่วมการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

1.4 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

กิติชัย รัตนะ (2549 : 202) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วม ก็ต้องพิจารณาถึงการทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกลไกการสร้างความเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ด้วยเหตุนี้รูปแบบของการมีส่วนร่วม จึงหมายรวมถึงการให้ช่องทางของการเข้ามามีบทบาทของประชาชนอย่างเหมาะสมเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

พีรธร บุญยรัตน์ (อ้างอิงใน <http://rlc.hrct.go.th> , ค้นคืนวันที่ 1 มีนาคม 2553) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมสามารถพิจารณาได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง เกิดจากการรวมตัวกันโดยสมัครใจ หรือรวมกลุ่มกันเอง โดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เกิดจากการที่ผู้มีอำนาจชักนำ หรือสนับสนุนผลักดันให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีโอกาส และบทบาท
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ เกิดจากการที่ผู้มีอำนาจจัดการ และดึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาจัดวาง และแสดงบทบาทอย่างไม่เต็มใจ

กรณีศึกษา ชมดี (อ้างใน งามตา สุขประเสริฐ, 2545 : 22) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วม จำนวน 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

1.5 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547-18) ได้กล่าวว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยหลักทั่วไป อาจแบ่งเป็น 5 ระดับ อย่างกว้างๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล
2. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ
4. การมีส่วนร่วมทำ
5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน

กิติชัย รัตนะ (2549:196) ได้เสนอว่า ระดับการมีส่วนร่วมแบ่งได้ 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับน้อย การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในระดับน้อย เป็นลักษณะที่ถือว่าประชาชนไม่อยู่ในบทบาทของการเป็นผู้ที่สามารถชี้ช่องทางการตัดสินใจได้เต็มที่ อาจมีความสำคัญในแง่ของการสะท้อนความคิดเห็น ความต้องการในประเด็นที่รัฐกำหนดไว้เท่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เป็นการมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่สูงกว่าขั้นแรก คือ ประชาชนมีบทบาทในการเข้าร่วมกระบวนการวางแผน ตัดสินใจของรัฐในบางประเด็นที่รัฐต้องการ โดยเฉพาะการเข้าร่วมเป็นตัวแทนของชุมชน/องค์กร เพื่อที่จะเข้าร่วมเป็น

คณะกรรมการ คณะทำงาน คณะที่ปรึกษา คณะวางแผน เป็นต้น ซึ่งทำให้ประชาชนมีพลังอำนาจในการเข้าไปรับรู้ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินงานในประเด็นที่กำหนดไว้

3. การมีส่วนร่วมในระดับมาก เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่ประชาชนสามารถกำหนดขั้นตอน ของกระบวนการหรือกลไกการทำงานให้ประชาชนและรัฐ สามารถพัฒนากระบวนการวิเคราะห์ วางแผน ตัดสินใจ ปฏิบัติและการติดตามประเมินผลอย่างเป็นขั้นตอน ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ในฐานะเป็นผู้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เสนอว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

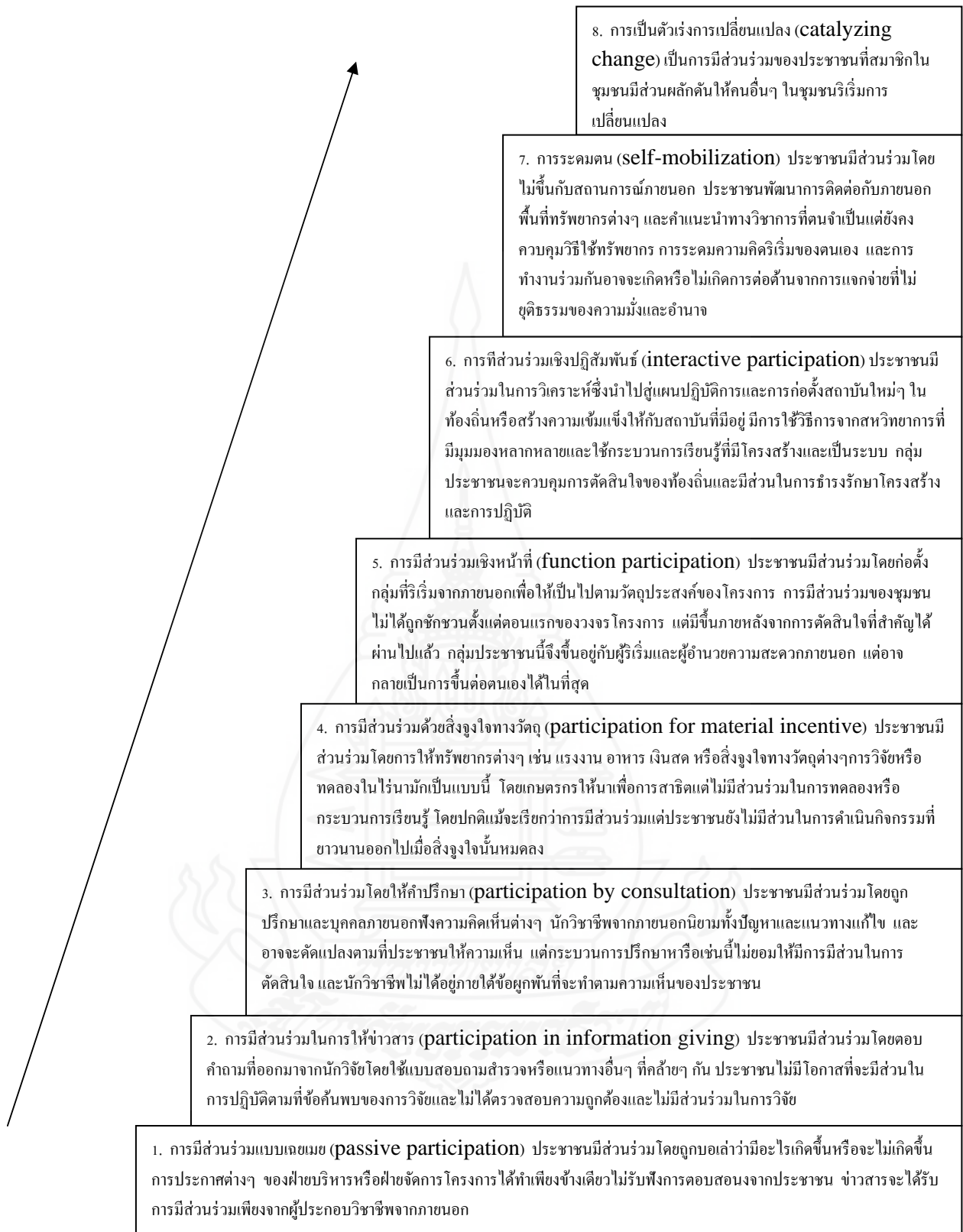
4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นส่วนหนึ่งกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น (อ้างอิงใน <http://recc.erc.or.th/index> , ค้นคืนวันที่ 1 มีนาคม 2553)

ชินรัตน์ สมสืบ (2549 : 260) ได้กล่าวว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง นักวิชาการจึงมองการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดไปสู่การมีส่วนร่วมสูงสุด หรือการมีส่วนร่วมทางวัตถุประสงค์การ และไปถึงการสร้างพลังอำนาจ

เพื่อช่วยให้เข้าใจระดับขั้นการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ ชินรัตน์ สมสืบ ได้ง่ายขึ้นจึงขอนำเสนอวงจรของการมีส่วนร่วมดังปรากฏในรูปที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 การแบ่งระดับการมีส่วนร่วม

ที่มา : ชินรัตน์ สมสืบ “รัฐประศาสนศาสตร์กับการมีส่วนร่วม : แนวคิดทฤษฎีและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน” (2549:261)

1.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.6.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ความจำเป็นของปัญหา

ปรีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (อ้างใน ประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ, 2548 : 26) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ความจำเป็นของปัญหาซึ่งเป็นเงื่อนไขทางสังคม – จิตวิทยา โดยแบ่งได้ดังนี้

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน
2. ความเดือดร้อน ความไม่พึงพอใจร่วมกัน
3. การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนในทิศทางที่ปรารถนา
4. การเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม
5. การมีอิสรภาพและมีเวลาที่จะเข้าร่วม
6. แรงจูงใจจากความสำเร็จของกลุ่ม

วิลโล นูญบรรง (2543:76) ได้ทำการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ ความตระหนักถึงปัญหา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชาชนให้ความสำคัญการกับเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองโดยตรง รวมทั้งเห็นความสำคัญและกลัวผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาต่างๆ ซึ่งจะกระทบกับพื้นที่ที่อาศัยอยู่ จึงเกิดแรงกระตุ้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

สกล สถิตวิทยานันท์ (อ้างใน ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์, 2549 : 10) ให้ความเห็นที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญเห็นพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีอยู่ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การร่วมกลุ่มวางแผน และลงมือทำงานร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลง ชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงและมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ

1.6.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสาร

ชินรัตน์ สมสืบ (2549 : 295) กล่าวถึงระบบมาตรฐานสากลของประเทศ ไทยด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ (P.S.O.1106) ในเรื่องเกณฑ์มาตรฐานของระบบ

การมีส่วนร่วมในภาครัฐ ในเกณฑ์ที่ 3 ที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนความคิด สนับสนุนด้านแรงงาน และสนับสนุนด้านอุปกรณ์ โดยให้ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้ผ่านทางสื่อต่างๆ ให้หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนทุกระดับ จัดให้มีเอกสาร จดหมายข่าว เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น และเสนอข้อมูลต่างๆ แก่สาธารณะ

จุฑารัตน์ จริยาอุดม (2549 : 18) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสาร ว่ามีความสำคัญเนื่องจากการมีส่วนร่วมรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การประชุมระดับชุมชน การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ การประชุมพิจารณา ร่วมในการตัดสินใจ การใช้กลไกทางกฎหมาย เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่ขั้นตอนต่างๆ ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ธัญญพล สุคันทรส (2548 : 13) ได้ทำการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสาร ว่า การติดต่อสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน จะเป็นการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างสองฝ่ายและมีผลถึงประชาชนจะเข้าใจการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก่อให้เกิดความมั่นใจในสมรรถภาพ และความตั้งใจจริงของเจ้าหน้าที่ และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการทำงาน และการมีส่วนร่วมของโครงการต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จำเนียร ภูมิวิทยา (2546 : 38-40) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสาร สรุปได้ว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง ย่อมมีปัจจัยหรือมูลเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังเสมอที่กระตุ้นหรือสนับสนุนจูงใจ โดยสิ่งหนึ่ง คือ การรับรู้ข่าวสารการมีส่วนร่วม โดยการรับรู้ข่าวสารประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อ ผู้รับสาร ตลอดจนแหล่งข่าวสารที่ได้รับเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

1.6.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้และความเข้าใจ

สุกัญญา เรือนสอน (2543 : 17) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบกว๊านพะเยาในการป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้และความเข้าใจเป็นปัจจัยที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานของรัฐมีลักษณะของการสั่งการ เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าไปทำงานในชุมชนก็ต้องตั้งอยู่ในระเบียบของการสั่งการทำให้การพัฒนาไม่ได้เป็นไปตามหลักของการพัฒนา นอกจากเจ้าหน้าที่ยังไม่มีความสัมพันธ์ในการทำงาน และไม่มีเป้าหมายในการวางแผนร่วมกัน หรือบางครั้งเจ้าหน้าที่ขาดการวางแผนร่วมกับชาวบ้าน ทำให้การมีส่วนร่วมไม่คืบหน้า

ปริชาติ วลัยเสถียร (อ้างใน นฤทธิ์ ดวงสุวรรณ , 2549 : 32) ได้กล่าวถึง ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาพบว่าประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากน้อยต่างกัน เกิดจากปัจจัยเงื่อนไข ต่างๆ ในส่วนนี้เป็นปัจจัยด้านประชาชนในชุมชน ได้แก่

1. มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา
2. เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือเป็นผู้นำท้องถิ่น
3. มีการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานอื่น
4. ได้รับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่าง

ต่อเนื่อง

1.6.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ

สุกัญญา เรือนสอน (2543 : 17) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติว่าเป็นรูปแบบของค่านิยมซึ่งเป็นด้านโครงสร้างของชุมชน โดยค่านิยมของชุมชนบางแห่งอาจจะ เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่นค่านิยมความสันโดษ อาจทำให้ต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยจะช่วยเหลือกัน แต่ค่านิยมบางอย่างก็ช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น ค่านิยม การนับถือผู้นำอาวุโสหรือผู้นำในชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (อ้างใน จำเนียร ภูมิวิทยา , 2546 : 42) กล่าวว่าปัจจัย ที่ทำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ได้แก่

1. เกิดจากสภาพความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชนเมื่อสมาชิกในครอบครัว ได้เห็นความเดือดร้อนของครอบครัวที่ตนไม่สามารถจะขจัดปิดเป่าให้หมดไป หากไม่ได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมแก้ปัญหาของคนส่วนรวมในชุมชน เช่น ปัญหาเสพติด เป็นต้น
2. เกิดจากแรงจูงใจที่ได้จากการเปรียบเทียบเมื่อสมาชิกในครอบครัวเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนจะทำให้ตนอยู่เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับชุมชนอื่น เช่น การออกแรงปรับปรุงสนามเด็กเล่น
3. เกิดจากความศรัทธาที่มีต่อผู้นำชุมชน สมาชิกในครอบครัวมีความศรัทธาต่อผู้นำที่เป็นผู้ชักนำให้มาเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน อาจเป็นประธานชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในราชการ หรือผู้ที่ชาวบ้านมีความศรัทธานับถือ เช่น ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น
4. เกิดความเกรงใจหรือถูกบีบบังคับ สมาชิกในครอบครัวอาจมีความเกรงใจเมื่อมีคนร้องขอให้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน จะโดยการขอร้องหรือสั่งการเชิงบังคับของผู้มี

หน้าที่ในกิจกรรมองค์กรต่างๆ การเข้าร่วมของกิจกรรมชุมชนในลักษณะนี้มักไม่ได้ทำด้วยความจริงใจ และศรัทธา แต่ทำด้วยความเกรงใจ การหวังประโยชน์ตอบสนองจากผู้มีตำแหน่งหน้าที่และอำนาจต่างๆ เพื่อจะได้เห็นว่าเป็นผู้ร่วมกิจกรรมชุมชน สมกับที่ได้รับยกย่องจากคนทั่วไป

5. เกิดจากความจำเป็นเพื่อสร้างฐานอำนาจให้ตนเอง สมาชิกในครอบครัวมีตำแหน่งหน้าที่ในกลุ่มองค์กรหรือสถาบันที่จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้ดี เพื่อให้ได้รับการยกย่องในสังคม และต้องการทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดสมกับที่เป็นสมาชิกหรือกรรมการ เกิดแรงผลักดันการได้รับการยกย่องเพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น หรือเปลี่ยนงานไปสู่ตำแหน่งการเมืองในท้องถิ่น หรือระดับประเทศ สิ่งเหล่านี้ก็อาจเป็นตัวกระตุ้นให้คนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนได้เช่นเดียวกัน

1.6.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังในความสำเร็จ

วันเพ็ญ บุญเผือก (2546 : 9) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจ ซึ่งส่งเสริมความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม และร่วมให้เหมาะสมกับสถานการณ์
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินเสียทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่จะสัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกับทุกฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่ง หน้าที่ หรือสถานการณ์ทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

ปรีชาติ วลัยเสถียร (อ้างใน นฤทธิ์ ดวงสุวรรณ , 2549 : 33) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังในความสำเร็จ ซึ่งส่งเสริมความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. การได้รับผลประโยชน์จากการได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา
2. โครงการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

จำเนียร ภูมิวิทยา (2546 : 40-41) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคาดหวังในความสำเร็จ สรุปได้ว่า ความคาดหวังและแรงจูงใจ ซึ่งบางครั้งถูกเรียกว่าความต้องการ โดยกระบวนการเกิดแรงจูงใจขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ความคาดหวัง พฤติกรรม เป้าหมาย และการสะท้อนกลับ เห็นได้ว่าเมื่อบุคคลมีความต้องการ ความปรารถนา หรือความคาดหวังที่เกิดขึ้น จะสร้างภาวะที่ไม่สมดุลภายใน ซึ่งจะนำไปสู่ความพยายามที่จะลดภาวะนี้ลง เห็นได้ว่าส่วนหนึ่ง

ของการตัดสินใจทำสิ่งใดขึ้นอยู่กับความคาดหวังในสิ่งนั้นว่ามีผลดีหรือโทษต่อตนประการใด ด้วยเหตุนี้แนวโน้มที่คนจะตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมใดจึงขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ตรงตามที่ต้องการเพียงไร

2. กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (อ้างใน ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ ; 2549:13-15) กล่าวไว้ว่า จากสภาพปัญหาที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมของไทยเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์อันเป็นเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาไปให้ถึง จะเห็นว่ามี ความแตกต่างกันมาก การจะแก้ปัญหาลากหลายที่มีความสลับซับซ้อนย่อมไม่สามารถจะแก้ไขให้ลุล่วงไปได้โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแต่เพียงเล็กน้อย แต่มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขขนานใหญ่ในลักษณะที่เป็นการ “ปฏิรูป” กล่าวคือ ต้องเป็นการปรับปรุงในระดับโครงสร้างและนโยบายที่สำคัญอันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างชัดเจน ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีสาเหตุสำคัญมาจากกรอบความคิดหรือกระบวนทัศน์ที่ผิดพลาดหรือล้าสมัย ดังนั้นการแก้ไขปัญหากระบวนการยุติธรรมให้ได้ผลจึงต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ให้ชัดเจนก่อนว่ากรอบความคิดหรือกระบวนทัศน์ที่ผิดพลาดหรือล้าสมัยนั้นคือเรื่องอะไร และกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในปัจจุบันควรเป็นอย่างไร การปรับกระบวนทัศน์จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งหากประสงค์ที่จะแก้ปัญหากลกระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง การปรับกระบวนทัศน์ในประเด็นสำคัญ 10 ประการ ดังนี้

1. ปรับทัศนคติเชิงอำนาจไปสู่การให้บริการด้านความยุติธรรม
2. มีมุมมองในการทำงานที่คำนึงถึงผลสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมโดยรวมมากกว่าของหน่วยงาน
3. เน้นการป้องกันควบคุมการปราบปราม
4. เน้นการสร้างทางเลือกใหม่ที่ไม่นำคดีเข้าสู่ระบบยุติธรรมและระบบศาลโดยไม่จำเป็น
5. เน้นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าลงโทษ
6. เน้นการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

7. เน้นการสร้างระบบที่มีความโปร่งใสและการตรวจสอบที่ดีควบคู่ไปกับบุคลากรที่มีคุณธรรม
8. คำนึงถึงความเสมอภาคของชายและหญิงและคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคล
9. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคม
10. ให้ความสำคัญกับมาตรฐานความเป็นสากลและความร่วมมือระหว่างประเทศไทยในกระแสโลกาภิวัตน์

จากกระบวนการทั้ง 10 ประการ มีส่วนของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมในประเด็นที่ 9 ซึ่งกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมเป็นหัวใจของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม ชุมชนและประชาสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมได้หลายลักษณะ ทั้งในแง่ของการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมโดยการรวมกลุ่มกันเป็นอาสาสมัคร การให้ข้อมูลเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ การให้การเป็นพยานทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติที่มีส่วนในการนำเสนอข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายและการตรวจสอบ เช่น การมีส่วนร่วมในคณะกรรมการติดตามตรวจสอบในแง่อื่นๆ นอกจากนี้ ชุมชนและประชาสังคมยังอาจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกระบวนการยุติธรรมโดยตรงในหลายลักษณะ เช่น การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท การมีส่วนร่วมในการพิจารณา การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย

กระบวนการยุติธรรมที่เปิดรับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมย่อมเป็นกระบวนการที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม สำหรับประเทศไทยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมยังมีน้อยมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นอยู่จะไม่มียุทธศาสตร์ที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะในการกำหนดนโยบายและการตรวจสอบอื่นๆ การขาดการมีส่วนร่วมนี้เป็นสาเหตุหนึ่งให้กระบวนการยุติธรรมมีภาพของความเป็น “ราชการ” อยู่สูง ประชาชนไม่รู้สึกว่า เป็นเจ้าของกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมยืนอยู่ข้างเขา จากการสำรวจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมโดยสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ซึ่งเปิดเผยผลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2543 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนมากไม่รู้จักหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และพนักงานคุมประพฤติ และประชากรกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 52 ไม่เต็มใจที่จะให้การเป็นพยานหากพบเห็นการกระทำความผิด ในขณะที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 53.5 เห็นว่าควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น

จากความสำคัญของการเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้นดังที่กล่าวมา ในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย จึง

ต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์จากเดิมซึ่งมีลักษณะที่เป็นระบบเปิดที่เปิดรับการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาสังคมมากขึ้น

3. ปรัชญาที่มุ่งต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ (2549:19-22) ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับรู้ว่าการที่บุคคลกระทำความผิดส่วนหนึ่งก็อาจเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน และชุมชนนั้นเองก็เป็นสถานที่ที่อดีตผู้ต้องโทษจะต้องกลับไปหลังจากได้รับการแก้ไขฟื้นฟูแล้ว ถ้าชุมชนไม่ยอมรับอดีตผู้ต้องโทษ ตลอดจนไม่ให้โอกาสเขาให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โอกาสที่เขาจะกลับตนเป็นพลเมืองดีของชุมชนก็จะเป็นไปได้ยาก เพราะฉะนั้นการที่ชุมชนยอมรับอดีตผู้ต้องโทษกลับคืนสู่สังคม และช่วยเหลือให้เขามีงานทำ ตลอดจนประกอบกิจกรรมอื่นๆ จะทำให้เขาประพฤติตนเป็นพลเมืองดีอย่างรวดเร็วและถาวร ในเรื่องปรัชญาที่มุ่งต่อการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมนี้ ได้มีการแยกพิจารณาการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 2 นัย คือ (1) การยอมรับผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชน และ (2) ผู้กระทำความผิดเป็นผู้รับบริการ

3.1 การยอมรับผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชน

ผู้กระทำความผิดเมื่อพ้นโทษแล้ว หรือได้รับการแก้ไขฟื้นฟูแล้วก็ต้องกลับไปสู่ชุมชนที่เขาเคยมีที่อยู่อาศัย การที่ชุมชนยินดีต้อนรับเขากลับคืนยอมเป็นการให้โอกาสเขาได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่นเดียวกับสมาชิกของชุมชนคนอื่นๆ เพราะฉะนั้นปรัชญาที่มุ่งต่อการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม มีข้อแตกต่างจากปรัชญาที่มุ่งต่อการลงโทษ และปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟู 2 ประการ คือ

ปรัชญาที่เน้นการคงไว้หรือการยอมรับผู้กระทำความผิดให้เข้ามามีส่วนประกอบกิจกรรมในชุมชนเช่นเดียวกับสมาชิกชุมชนคนอื่นๆ คือถือว่าอดีตผู้ต้องโทษก็มีภาระที่จะต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ของตนเองและของชุมชนไว้ การที่อดีตผู้ต้องโทษเลิกละพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายได้จึงเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อสังเกตว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวขึ้นอยู่กับ (1) ความถูกต้องของกฎหมาย และ (2) บรรทัดฐานทางกฎหมายเข้ากันได้กับศีลธรรมและสังคมจิตวิทยาที่ผูกพันมวลสมาชิกของชุมชนเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังเป็นที่ยอมรับกันว่าชุมชนไม่มีเจ้าพนักงานตำรวจเพียงพอที่จะคอยควบคุมสอดส่องดูแลอดีตผู้ต้องโทษได้อย่างใกล้ชิดและอย่างต่อเนื่องโดยการใช้อำนาจบังคับเพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้นการยอมรับเอาอดีตผู้ต้องโทษเข้ามาอยู่ในชุมชน โดยการให้โอกาสเขาประกอบ

กิจกรรมต่างๆ จะเป็นการช่วยกระตุ้นให้อดีตผู้ต้องโทษยึดมั่นในบรรทัดฐานความประพฤติของชุมชนได้ดียิ่งกว่าการควบคุมสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานพักการลงโทษ

3.2 ผู้กระทำความผิดเป็นผู้รับบริการ

ปรัชญานี้มองเห็นว่างานยุติธรรมทางอาญาเป็นงานอย่างหนึ่งของชุมชน ในฐานะเป็นสถาบันและระบบงานที่ให้บริการ ระบบงานยุติธรรมในฐานะเป็นระบบงานย่อยของชุมชนนี้จะต้องทำงานผสมผสานกับสถาบันอื่นๆ ในชุมชน อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง และสถาบันทางศาสนา สถาบันต่างๆ เหล่านี้เป็นสถาบันที่ชัดเจนหรืออบรมบ่มนิสัยคนในสังคมโดยวิธีการควบคุมแบบไม่เป็นทางการให้อดีตผู้ต้องโทษมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเปิดโอกาสให้หน่วยงานยุติธรรมมีเหตุผลที่จะสอดแทรกงานของตนเข้าไปในเครือข่ายงานของสถาบันอื่นๆ ในชุมชนด้วย การที่หน่วยงานยุติธรรมขยายขอบเขตงานของตนออกไปจากการควบคุมอาชญากรรม จะทำให้กิจกรรมผสมผสานกิจกรรมของสถาบันอื่นๆ ในสังคมที่มีขอบข่ายบริการกว้างขวาง การป้องกันอาชญากรรมที่ดี การควบคุมอาชญากรรมที่ดี และการแก้ไขพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายที่ดี จำเป็นต้องใช้บริการของสถาบันต่างๆ เหล่านี้ด้วยเช่นกัน

หน่วยงานต่างๆ มีแนวโน้มที่จะเป็นหน่วยงานแก้ไขปัญหาดังกล่าวเฉพาะด้าน หรือในการให้บริการเฉพาะอย่างแก่ผู้รับบริการ อย่างไรก็ตามที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนว่า (1) ปัญหาดังกล่าวต่างๆ มากมายเกิดขึ้นมาจากสภาวะอย่างเดียวกัน (2) จุดอ่อนของปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูก็เป็นจุดอ่อนของการแก้ไขแบบอื่นด้วย และ (3) ค่าใช้จ่ายของบริการที่จำเป็นแต่ซ้ำซ้อนกันมีมากกว่าทรัพยากรทางการเงินของชุมชนท้องถิ่นจะอำนวยให้ ซึ่งปัญหานี้ได้กระตุ้นให้วงการที่ไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมโดยตรง มีการประสานงานด้านบริการต่างๆ มากยิ่งขึ้น สำหรับองค์การที่เกี่ยวกับงานยุติธรรม เมื่อเข้าใจในเรื่องนี้ก็ทำให้มีโอกาสที่จะนำเอาแนวคิดของงานยุติธรรมในฐานะเป็นระบบงานย่อยของชุมชนมาบรรจุไว้ในนโยบายงานยุติธรรมทางอาญามากยิ่งขึ้น

ในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมนี้ มีทฤษฎีที่นำมาใช้อู่ทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การแพร่กระจายและการลดลงของอาชญากรรมในชุมชนก็อาจเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งหมดภายใต้ข้อบังคับและแบบแผนทางสังคมจิตวิทยาของชุมชน ทฤษฎีเน้นกระบวนการ คือ การที่บุคคลจะประกอบอาชญากรรมหรือมีพฤติกรรมแปลกๆ อาจสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ การที่ผู้ต้องโทษแต่ละคนมีชีวิตที่แปลกแตกต่างกันไป อาจทำให้การแก้ไขฟื้นฟูทำได้ยาก แต่การรู้ปัญหาเช่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่

จะชักจูงให้อึดผู้ต้องโทษเข้าใจว่าการควบคุมตนเองเป็นวิธีการที่จำทำให้คนอื่นหันมาช่วยเหลือพวกเขาให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่พวกเขาต้องการ

อย่างไรก็ดี การเป็นสมาชิกของชุมชนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการยอมรับซึ่งกันและกัน การที่อึดผู้ต้องโทษจะได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็นสมาชิกนั้น อาจได้มาจากการแก้ไขฟื้นฟู แต่วิธีการที่ดีที่สุดก็คือ การปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกของชุมชนตามปกติในชุมชนนั่นเอง นอกจากนี้การแก้ไขฟื้นฟูแบบอาศัยซึ่งกันและกัน จะเน้นหน้าที่ที่มีต่อกันและกัน รวมถึงการเคารพนับถือระหว่างผู้แก้ไขกับผู้รับการแก้ไข ตามปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟู การอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 คน คือผู้แก้ไขและผู้รับการแก้ไข แต่ถ้าวการอาศัยซึ่งกันและกัน จะมีความหมายภายหลังจากที่ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม การกระทำดังกล่าวนั้นจะต้องขยายออกไปถึงชุมชนด้วย ดังนั้น การอาศัยซึ่งกันและกันจึงขึ้นอยู่กับ (1) ความสามารถของผู้กระทำความผิดที่จะพัฒนาและรักษาความเป็นเพื่อนกับสมาชิกคนอื่นของชุมชน และ (2) ชุมชนที่รับตัวผู้กระทำความผิดจะต้องแสดงความจริงใจในการรับผู้กระทำความผิดเป็นสมาชิกของชุมชน

นอกจากการยอมรับผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชนแล้ว ความหมายอีกประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึงการให้บริการแก่ผู้กระทำความผิด ในความหมายนี้หน่วยงานยุติธรรมทางอาญาจะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการด้วย อย่างไรก็ตาม อาชญากรรมและประเภทอาชญากรรม ตลอดจนปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น สุขภาพจิต ความยากจน ความอ่อนด้อยทางการศึกษา และโอกาสทางเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสม อาจมีผลจากอิทธิพลของลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละหน่วย จะแก้ไขปัญหาค่ะปัญหาแยกจากกัน แต่โดยแท้จริงแล้ว ปัญหาเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันและในทางปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานหนึ่งจะพบว่าเจ้าหน้าที่ของอีกหน่วยงาน ก็พยายามแก้ไขปัญหาค่ะเดียวกันของผู้รับบริการคนเดียวกัน บทเรียนที่ได้รับจากการแก้ไขปัญหาค่ะหนึ่งตามปกติจะก่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาค่ะอีกปัญหาค่ะหนึ่ง

ความคล้ายคลึงกันนี้สะท้อนให้เห็นแบบของสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชนที่มีผลกระทบต่อขนาดของจำนวนคดี ชนิดของอุปนิสัยและความต้องการของผู้รับบริการ และอุดมการณ์ของหน่วยงาน โดยไม่คำนึงถึงปัญหาเฉพาะอย่างที่กำลังดำเนินการแก้ไขอยู่ ดังนั้นจึงอาจชี้ชัดลงไปได้ว่าหน่วยงานยุติธรรมทางอาญาเป็นหน่วยงานหนึ่งในวงการให้บริการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อโอกาสการดำรงชีวิตในสังคมขนาดใหญ่

แทนที่จะคำนึงถึงชุมชนทางสังคมจิตวิทยาเป็นชุมชนที่ค่อนข้างจะตายตัว ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเสนอแนะการค้นหาค่ะอย่างต่อเนื่องซึ่งพื้นฐานสำหรับข้อตกลงร่วมกัน

หน่วยงานยุติธรรมทางอาญากับหน่วยงานให้บริการอื่นๆ ก็ยังประสานงานกันเพื่อทบทวนนโยบาย และกระบวนการพิจารณาต่างๆ อีกด้วย ถ้าจะยังคงเป็นที่เชื่อถือของประชาชน

ปรัชญาที่มุ่งต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม รวมเอาความคิดที่จะส่งมอบบริการแต่เด็กก่อนกระทำผิดเพื่อประโยชน์ของการป้องกันอาชญากรรมและแก้เด็กกระทำผิดตลอดจนอาชญากร ที่ต้องโทษแล้ว เพื่อประโยชน์ทางการลดอาชญากรรม ในแต่ละกรณีผู้กระทำความผิดและอาชญากรที่ต้องโทษถือว่าเป็นผู้รับบริการหรือผู้บริโภคบริการ คำว่าผู้รับบริการสื่อความหมาย (1) บริการที่ให้จะต้องสมประโยชน์ของผู้รับบริการ และ (2) ผู้รับบริการแสวงหาบริการ ชื่อนี้ทำให้ผู้สนับสนุนปรัชญาที่มุ่งต่อการลงโทษ ห้วนไหว และทำให้ผู้ที่เชื่อถือปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูกระอักกระอ่วนใจ เพราะคาดหมายให้ผู้ต้องโทษที่ไม่สมควรใจแสวงหาบริการด้วยความกระตือรือร้น

ปรัชญาที่มุ่งต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่เพิ่งปรากฏขึ้นนี้ ดูเหมือนจะมีใช้ในระบบงานคุมประพฤติและระบบงานราชทัณฑ์ เช่น การใช้อาสาสมัครในงานคุมประพฤติและในงานพักการลงโทษและมีที่มาจากทฤษฎีบริหารองค์การ และลัทธิประชาธิปไตย

4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

4.1 ความหมายของการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ (2550: 1) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาพฤตินิสัยว่า เป็นงานซ่อมหรือปรับเปลี่ยนวิถีคิดและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยให้เรือนจำ/ทัณฑสถานเป็นแหล่งพัฒนาจิตใจ และฟื้นฟูพฤติกรรมที่บกพร่องของผู้ต้องขังด้วยการฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม จรรยา การให้การสงเคราะห์และสวัสดิการ การจัดให้ทำงานสาธารณะและงานบริการสังคม รวมทั้งโปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังด้านต่างๆ ที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน สร้างสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลให้อัตราการกระทำผิดซ้ำลดลง

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป: 78) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาพฤตินิสัยว่า กิจกรรมที่มุ่งจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่หวนกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก โดยการแก้ไขปรับปรุงบุคลิกภาพที่เสียไปของผู้ต้องขังให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไข

ของสังคมเมื่อพ้นโทษ และโดยการให้ทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม เช่น การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษาและการอบรมทางศีลธรรม

Ferri (อ้างใน ประเทือง ธนิยผล ; 2548: 136) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาพฤตินิสัยว่า การลงโทษผู้กระทำผิดที่พิจารณาถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลให้อาชญากรรมกระทำผิดด้วย และการลงโทษควรมุ่งเน้นที่จะทำให้เกิดผลดีในการแก้ไขสาเหตุของอาชญากรรม โดยพยายามให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี

สุเมธ ตันติเวชกุล (อ้างใน นัทธี จิตสว่าง; ม.ป.ป: 16) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาพฤตินิสัยว่า การปรับเปลี่ยนอุปนิสัย และการกระทำของคนที่เคยกระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีของสังคม ซึ่งจะต้องหาวิธีการหลายวิถีทางในการควบคุมดูแล และปรับเปลี่ยนบุคคลเหล่านั้น ให้รู้จักผิดชอบชั่วดีและไม่กระทำความผิดอีกต่อไป

ส่วนจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง สำนักสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์ (2550: 1) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาพฤตินิสัยตามแนวทางหลักทฤษฎีวิชาสมัยใหม่ว่า กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูสภาพจิตใจ พฤติกรรม และความประพฤติของผู้ต้องขัง โดยวิธีการให้การศึกษา การอบรมศีลธรรม การฝึกวิชาชีพแขนงต่างๆ ตามความเหมาะสมและพฤติกรรมแทนที่จะคำนึงถึงการลงโทษตามความผิดที่กระทำเพียงอย่างเดียวเพื่อให้ผู้ต้องขังเหล่านั้นมีความสำนึกผิดพร้อมที่จะกลับตนเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพสุจริต เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ตามอัธยาศัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีภายหลังพ้นโทษแล้ว และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

จากคำนิยามความหมายข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การพัฒนาพฤตินิสัยหมายถึง การนำแนวทางด้านการอบรมเสริมทักษะตลอดจนวิธีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้กระทำผิดให้สามารถปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่ไม่กระทำผิดซ้ำ

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ (2550: 5) ได้กล่าวถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ว่าเป็นการเน้นตัวผู้กระทำมากกว่าการกระทำผิด โดยเน้นการศึกษาผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล หรือการจำแนกลักษณะเพื่อหาสาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษเพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำผิด ดังนั้นระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่าอาชญาได้รับการปล่อยตัวก่อนผู้ต้องขังกระทำผิดคดีลักทรัพย์ที่จะกระทำผิดซ้ำหาก ถ้าผู้ต้องขังคดีฆ่าสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำหาก แนวคิดเป็นเป็นการให้โอกาสคนปรับตัว ให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัว โดยการทำให้คนที่ผิดไม่ถลำลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น

Cesare Lombroso (อ้างใน สุพจน์ สุโรจน์ ; 2548: 145) ได้กล่าวว่า อาชญากรรม เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในสังคม เช่นเดียวกับ ฟ້าร้อง ฟ้าผ่า พายุพัด เป็นต้น โดยผู้ประกอบ อาชญากรรมหาได้มีเจตนาที่จะกระทำผิดกฎหมายไม่ เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ประกอบอาชญากรรม ไม่ได้มีเจตนาประกอบอาชญากรรม การลงโทษผู้ประกอบอาชญากรรมตามโทษที่กฎหมาย กำหนดไว้จึงน่าจะเป็นการไม่ถูกต้อง ควรเน้นการศึกษาที่ตัวผู้กระทำผิดเพื่อจะค้นหาสาเหตุโดย วิธีการทางวิทยาศาสตร์ว่าเพราะเหตุใดจึงกระทำผิดกฎหมายและพบว่าสาเหตุสำคัญอยู่ในร่างกาย ของผู้กระทำผิดนั่นเอง คือ เป็นอิทธิพลของพันธุกรรม ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดต้องเป็น รายบุคคลเพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้เป็นคนดี หลักการใหญ่อีกข้อหนึ่ง คือ การลงโทษให้เหมาะสมกับ บุคคล วิธีการที่ใช้เน้นการวิเคราะห์สาเหตุของบการกระทำผิดเมื่อพบสาเหตุแล้วให้แก้ไขที่ สาเหตุนั้น เมื่อแก้ไขได้ผู้กระทำผิดความผิดก็จะไม่กระทำผิดอีกต่อไป การแก้ไขผู้กระทำผิดทั้ง รายบุคคลและรายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขภายในสถานที่ควบคุมหรือในชุมชน สำหรับผู้ที่ แก้ไขไม่ได้ก็ต้องกำจัดให้พ้นไปจากสังคม

ประเทือง ธนิยผล (2548: 65) ได้ทำการสรุปแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยา วิทยาศาสตร์หรือปฏิฐานนิยม ในเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ว่ามีเงื่อนไขที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. เบนความสนใจการศึกษาอาชญากรรมไปสู่การศึกษาอาชญากรโดยเชื่อว่าถ้า ไม่มีอาชญากรก็ย่อมไม่มีอาชญากรรม และการกำหนดโทษทางอาญาก็ย่อมหมดความจำเป็นโดย ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และสถิติ เข้ามาประยุกต์ให้ประกอบการศึกษา

2. เสนอแนวความคิดว่าผู้กระทำผิดหรืออาชญากร เปรียบเสมือนผู้ป่วยที่ ต้องการการบำบัดรักษาแก้ไขฟื้นฟูจิตใจไม่ใช่การลงโทษ

3. การกำหนดโทษ พิจารณาลงโทษต้องให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดเป็น รายบุคคล มิใช่เหมาะสมกับฐานความผิด

4. การควบคุมจำคุกผู้กระทำผิดควรจำแนกแยกขังตามลักษณะของผู้กระทำผิด เป็นรายๆ ไป เช่น พวกอาชญากรโดยกำเนิดควรแยกขังต่างหาก

5. มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคน ต่างอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็น มูลเหตุชักนำไปสู่การกระทำผิด หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป: 1) ได้กล่าวถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ไว้ว่าปัจจุบัน ความเชื่อได้เปลี่ยนแปลงไป เริ่มมีความเชื่อว่า หากเราปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างไร เขาก็จะ ออกมาอยู่กับเราในลักษณะนั้น ถ้าเราปฏิบัติต่อเขาอย่างเสีย เขาก็จะออกมาอยู่กับเราอย่างเสีย และ คนทำผิดก็มีได้แรงกัลลัวกับโทษทัณฑ์เสมอไป หากแต่เป็นเพราะความจำเป็น ความถูกกดดันให้ คนหันไปสู่การกระทำผิด คนที่ได้รับการหล่อหลอมขัดเกลาจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้ขาดโอกาสทาง

สังคมก็จะหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้นการปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดจึงต้องหันมาให้โอกาสบุคคลเหล่านี้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ชัดเกล้าให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขในสังคมเมื่อพ้นโทษได้ ภารกิจด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นในการที่จะให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับเข้าสู่สังคมและไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำ

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับผู้ต้องขัง ขององค์สหประชาชาติ (อ้างใน นัทธี จิตสว่าง; ม.ป.ป: 23) ได้กล่าวถึงการบำบัดแก้ไขนักโทษใน ข้อ 65 การบำบัดแก้ไขนักโทษจะต้องดำเนินการตลอดระยะเวลาที่นักโทษผู้นั้นต้องโทษจำคุกหรือโทษอื่นที่มีลักษณะเดียวกัน โดยจะต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักโทษนั้นเคารพต่อกฎหมายและสามารถช่วยเหลือตัวเองได้เมื่อพ้นโทษ ซึ่งการบำบัดแก้ไขเพียงทำให้เกิดผลเช่นนั้นพร้อมไปกับการได้พัฒนาจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบและความนับถือในตนเองของนักโทษ

สุพจน์ สุโรจน์ (2548: 163-164) ได้กล่าวถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด พอสรุปได้ดังนี้ ผู้กระทำผิดนั้นควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีการแก้ไขเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เพื่อให้กลับเป็นคนดีให้ได้ซึ่งรวมแล้วก่อให้เกิดรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟู ดังนี้

1. การแก้ไขเป็นรายบุคคล (Individual Change) เน้นที่การพัฒนาหรือปรับปรุงตัวผู้กระทำผิดเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และไม่ประกอบอาชญากรรมต่อไป
2. การแก้ไขเป็นรายกลุ่ม (Group Change) โดยส่วนหนึ่งจะมองว่า ปัญหาอาชญากรรมเกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม หรือเพื่อนร่วมรุ่นตามลักษณะของวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มนั้นๆ เพราะฉะนั้นการใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการแก้ไขก็จะได้ผลดี โดยการแสวงหาความช่วยเหลือจากกลุ่มเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมที่สังคมต้องการ

4.3 รูปแบบและวิธีการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

ได้มีผู้ที่กล่าวถึงรูปแบบและวิธีการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังไว้หลากหลายวิธี โดยจะได้นำเสนอดังต่อไปนี้

4.3.1 การใช้กลุ่มในการแก้ไขผู้กระทำผิด

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป: 79-88) ได้กล่าวว่าถึงการใช้กลุ่มในการแก้ไขผู้กระทำผิดพอสรุปได้ว่า การใช้กลุ่มแก้ไขผู้กระทำผิดเกิดจากความเชื่อว่า “กลุ่ม” เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและมีพลังในการที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และค่านิยมของสมาชิกในกลุ่มได้ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลมาจากอิทธิพลของปรัชญาในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแบบปฏิฐานนิยม ซึ่งเน้นในเรื่องการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ซึ่งทำให้ผู้ยึดถือตามแนวทางของสำนักความคิดนี้พยายามเปลี่ยนเรือนจำหรือทัณฑสถานให้เป็นสถานพยาบาลโดยถือว่า ผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านจิตใจหรือบุคลิกภาพและจะต้องได้รับการพัฒนาแก้ไข

นอกจากนี้ยังเชื่อว่า เมื่อคนทำผิดเพราะการเข้า “กลุ่ม” ซึ่งมีค่านิยมในการกระทำผิดก็สามารถจะแก้ไขผู้กระทำผิดได้โดยนำมาเข้า “กลุ่ม” ใหม่ โดยมีรายละเอียดของรูปแบบดังต่อไปนี้

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) เป็นกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือต่อผู้รับบริการที่จัดขึ้นเป็นกลุ่ม โดยมุ่งแก้ไขปัญหาของสมาชิกแต่ละคนโดยอาศัยความสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่มีบรรยากาศอบอุ่น มีการยอมรับ มีความไว้วางใจและความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะทำให้สมาชิกได้พูดถึงตนเองและปัญหาของตนออกมา โดยมีเพื่อนสมาชิกช่วยกันให้กำลังใจและสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดการแก้ปัญหา ด้วยเหตุนี้สมาชิกจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้คำปรึกษา โดยทั่วไปการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะเน้นในวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งข้อใดเป็นหลัก โดยปกติขนาดของกลุ่มจะมีระหว่าง 8-10 คน และจะพบกันสัปดาห์ละครั้ง การพบกันส่วนใหญ่จะไม่มีรูปแบบอย่างเป็นทางการ

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่นำมาใช้ในเรือนจำ ทักษสถาน มุ่งที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านวัฒนธรรมย่อยของผู้ต้องขังในเรือนจำโดยการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานเรือนจำและผู้ต้องขังได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงออกซึ่งปัญหาของฝ่ายผู้ต้องขังเพื่อลดความขัดแย้งลง นอกจากนี้ การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มอาจนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการอบรมแก้ไขผู้ต้องขัง เช่น การให้คำปรึกษาด้านวิชาชีพและการวางแผนการทำงาน

กลุ่มแนะแนว (Group Guidance) เป็นรูปแบบของกระบวนการกลุ่มอีกรูปแบบหนึ่งที่นำมาใช้ในงานราชทัณฑ์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางให้การศึกษอบรมหรือให้ข้อมูลต่อผู้ต้องขังให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรือนจำทัณฑสถานต้องการ วิธีการอาจใช้การบรรยาย การอภิปราย การเล่นเกมส์หรือการจัดเป็นกลุ่มย่อย โดยผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการและกำหนดทิศทางของกลุ่ม การจัดกลุ่มในรูปแบบนี้ไม่สนใจความแตกต่างของผู้รับบริการว่าจะมีพื้นเพแตกต่างกันอย่างไร เพราะจุดประสงค์ของการจัดกลุ่มในลักษณะนี้ก็คือ การให้ข้อมูลเฉพาะเรื่องต่อผู้รับบริการ นอกจากนี้การจัดกลุ่มในรูปแบบนี้ยังมีความยืดหยุ่นในเรื่องขนาดของกลุ่ม

จิตบำบัดแบบกลุ่ม (Group Psychotherapy) เป็นกลวิธีในการรักษาผู้มีความบกพร่องด้านจิตใจให้เรียนรู้ที่จะจัดการกับพฤติกรรมของเขาในลักษณะที่สังคมยอมรับ เมื่อนำวิธีการนี้มาใช้ในเรือนจำก็จะเป็นการพยายามที่จะทำให้ผู้ต้องขังในกลุ่มรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของเขา จิตบำบัดแบบกลุ่มตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าเมื่อใดที่สามารถทำให้บุคคลตระหนักถึงพื้นฐานในส่วนลึกของพฤติกรรมของเขาได้แล้ว ก็จะเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเขาเหล่านั้น การที่จะทำให้บุคคลได้ตระหนักถึงพื้นฐานในส่วนลึกของพฤติกรรมของเขานั้นอาจทำได้โดยนักจิตบำบัด โดยผ่านกระบวนการในการบำบัดแบบตัวต่อตัวหรือแบบกลุ่ม

กลุ่มบำบัด (Group Therapy) เป็นกลวิธีในการแก้ไขที่นำมาประยุกต์ใช้ใน
 ทัศนสถานเป็นเวลานาน โดยถือกันว่าผู้ต้องขังที่กระทำผิดเป็นผู้ที่มีความบกพร่องของบุคลิกภาพ
 โดยการที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมของกลุ่ม กลุ่มบำบัดมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง
 พฤติกรรมของสมาชิกทั้งกลุ่มมากกว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหของสมาชิกแต่ละคนเป็นเอกเทศ
 ทั้งนี้โดยอาศัยกระบวนการในการขัดเกลาทางสังคมของกลุ่ม เหตุที่มีการนำกลุ่มบำบัดมาใช้กับ
 ผู้ต้องขังก็เนื่องจากความเชื่อที่ว่าเมื่ออาชญากรเกิดการเรียนรู้ และการคบหาสมาคมกับอาชญากร
 ด้วยกันเองและมีการพัฒนาวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มขึ้นมา ดังนั้นการแก้ไขก็อาจทำได้โดยการ
 นำเอาอาชญากรดังกล่าวไปเข้ากลุ่มของคนดีเพื่อให้ได้คบหาสมาคมและรับเอาวัฒนธรรมย่อย
 ในทางที่ดีของกลุ่ม

ตารางที่ 2.1 ตารางเปรียบเทียบวิธีการกลุ่มแบบต่างๆ

	กลุ่มบำบัด	จิตบำบัดแบบกลุ่ม	การให้คำปรึกษา แบบกลุ่ม	กลุ่มแนะแนว
เป้าหมาย	เน้นการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมของกลุ่มสร้าง แบบแผนใหม่ของกลุ่ม	เน้นการบำบัด สมาชิกแต่ละคน	ให้การปรึกษา สมาชิกในกลุ่ม	ให้ความรู้สมาชิก ทั้งหมด
ผู้รับบริการ	คนปกติทั่วไป	ผู้มีความบกพร่อง ทางจิต	คนปกติทั่วไป	คนปกติทั่วไป
ระยะเวลาในการ ดำเนินการ	นาน	นาน	ปานกลาง	รวดเร็ว
การวิเคราะห์ พฤติกรรมของ ผู้รับบริการเน้นที่	อดีต	อดีต	ปัจจุบัน	ปัจจุบัน
ผู้ดำเนินการกลุ่ม	ผู้มีวิชาชีพแต่บางกรณี ไม่จำเป็น	ผู้มีวิชาชีพ โดยเฉพาะทาง จิตแพทย์	ไม่จำเป็นต้องเป็น ผู้มีวิชาชีพ	ไม่จำเป็นต้อง เป็นผู้มีวิชาชีพ
การนำไปใช้ในเรือน จำและทัศนสถาน	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก

ที่มา : นัทธี จิตสว่าง “หลักทัณฑ์วิทยา : หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์” (ม.ป.ป: 86)

ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ (2550:1-12) ได้กล่าวถึงการใช้กลุ่มแก้ไขผู้กระทำผิดโดยใช้การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม พอสรุปได้ว่า การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม (Group Counseling) เป็นแนวทางในการนำเทคนิคและวิธีการนำกลุ่มให้คำปรึกษามาใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังก่อนปล่อยที่เหมาะสม ซึ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาทัศนคติเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขัง การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม จึงมีความหมายถึง การที่ผู้ให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาครั้งละมากกว่า 1 คน ด้วยจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล คือ มุ่งที่จะช่วยคนดังต่อไปนี้

1. ให้สำรวจและประเมินตนเอง ยอมรับตนเอง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองให้มากที่สุด และไม่ได้หวังว่าตนจะต้องดีเลิศไปหมดทุกด้าน
2. ให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองและนำตนเองได้ สามารถเจริญและดำรงชีวิตที่รับผิดชอบต่อตนเองและสังคมได้
3. ให้สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
4. ช่วยให้ผู้รับปรึกษาเป็นคนเปิดเผย ไม่เก็บกด และไม่แสร้ง
5. ส่งเสริมให้ผู้รับปรึกษามีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น
6. ไม่หนีการเข้าสังคม หรือการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น
7. ให้ผู้รับปรึกษาเกิดการตระหนักว่าผู้อื่นก็ต้องเผชิญกับปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาเหมือนกัน
8. ให้ผู้รับปรึกษาตระหนักว่าวิธีการแก้ปัญหาไม่ได้มีอยู่เพียงวิธีเดียว
9. ให้ผู้รับปรึกษามีโอกาสสำรวจศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ที่แฝงอยู่
10. ให้ผู้รับปรึกษาได้มีโอกาสและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเป็นต้นว่าเกิดความภาคภูมิใจว่าได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
11. ฝึกให้ผู้รับปรึกษาไว้ต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น

สุพจน์ สุโรจน์ (2548:163) ได้กล่าวถึงการแก้ไขเป็นรายกลุ่มว่า ปัญหาอาชญากรรมเกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม หรือเพื่อนร่วมรุ่นตามลักษณะของวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มนั้นๆ เพราะฉะนั้นการใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการแก้ไขก็จะได้ผลดี โดยการแสวงหาความช่วยเหลือจากกลุ่มเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมที่สังคมต้องการ หรืออีกวิธีหนึ่งคือใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่แก้ไขฟื้นฟูเมื่อทำถึงที่สุดแล้วก็ไม่อาจแก้ไขได้ การกำจัดออกไปจากสังคมก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ก็ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษ

4.3.2 การแก้ไขผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล

ส่วนจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง สำนักสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์ (2550:19-25) ได้กล่าวถึงการแก้ไขผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลโดยการให้คำปรึกษาเฉพาะราย พอสรุปได้ดังนี้ การให้คำปรึกษาเฉพาะราย (Counseling) เป็นการให้บริการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งจัดเป็นกิจกรรมหนึ่งในการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง ปัญหาที่ผู้ให้คำปรึกษาจะได้รับทราบจะมาจากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยการพูดคุยกับผู้ต้องขังเพื่อสอบถามปัญหาอุปสรรคในการจะใช้ชีวิตในเรือนจำ หรือปัญหาครอบครัว ซึ่งเป้าหมายคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ในทางที่จะทำให้เขามีชีวิตที่สร้างสรรค์ดีขึ้น หรือมีความพอใจในชีวิตปัจจุบันมากขึ้น ช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับการพัฒนาไปได้อย่างราบรื่น ปราศจากอุปสรรคหรือมีอุปสรรคน้อยที่สุด โดยมีวิธีการในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขัง ดังนี้

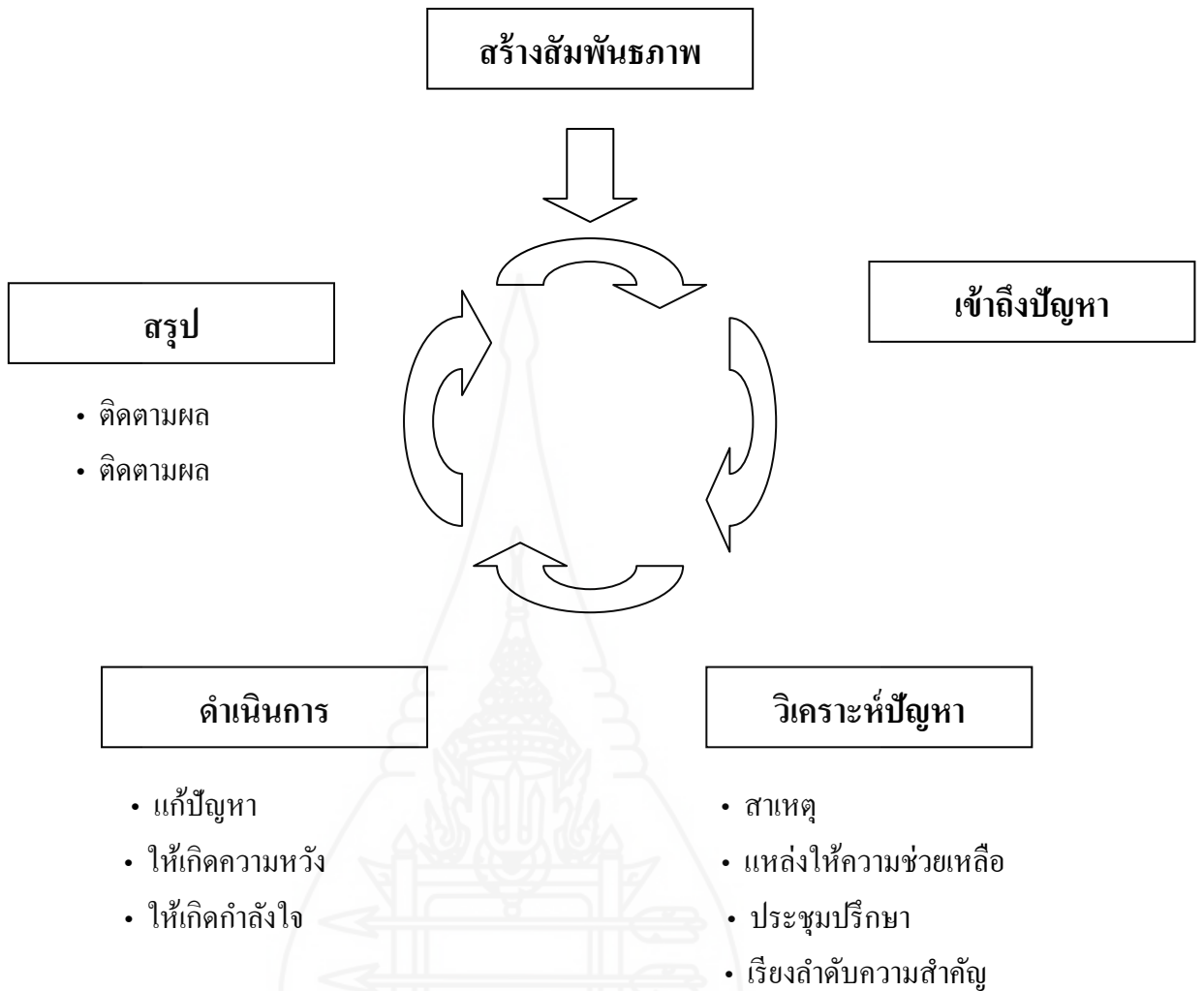
1) เข้าถึงปัญหา ซึ่งมีแนวทางเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จะต้องทำความเข้าใจกับปัญหาโดยพูดคุย ซักถาม เพื่อให้ได้คำตอบว่าปัญหาของผู้ต้องขังคืออะไรจากตัวผู้ต้องขังเอง ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องมีโอกาสร่วมคิดตัดสินใจว่าปัญหาแท้จริงของเขาคืออะไร

2) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา เมื่อได้มีปัญหามาแล้วทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและผู้ต้องขังจะต้องร่วมกันวิเคราะห์ว่าที่มาหรือสาเหตุของปัญหานั้นมาจากปัจจัยอะไรเกิดขึ้นได้อย่างไร

3) วางแผนช่วยเหลืออาจมีบุคลากรอื่นๆ มาร่วมด้วย ในลักษณะของการปรึกษาหารือกันตามสถานการณ์ปัญหาของผู้ต้องขังหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาดตามลำดับความสำคัญ พร้อมทั้งรับแผนนั้นๆ ได้ด้วย

4) ดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามแผนที่วางไว้ในขั้นตอน หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ด้วย เช่น ผู้ต้องขังคิดเชื่อเอดส์ นอกจากที่จะได้รับการช่วยเหลือทางการแพทย์แล้ว ยังอาจเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษที่เรือนจำหรือทัณฑสถานจัดขึ้นตามความสนใจ หรือมีความเหมาะสมกับผู้คิดเชื่อเอดส์ ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการได้มาใช้บริการให้คำปรึกษา

5) สรุปผลการช่วยเหลือหลังยุติกิจกรรม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสรุปผลการช่วยเหลือและต้องชี้ทักษะอย่างแยบยลในการสังเกตว่าผู้ต้องขังมีความรู้สึกอย่างไรต่อกิจกรรมที่ได้รับอันอาจแสดงออกทั้งท่าที วาจา ว่าพอใจหรือไม่พอใจกิจกรรม

ภาพที่ 2.2 แผนภาพแสดงขั้นตอนวิธีการในการให้คำปรึกษา

ที่มา : ส่วนจําแนกลักษณะผู้ต้องขัง สำนักสงคสมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์ “คู่มือการให้คำปรึกษาเฉพาะราย” (2550:22)

สุพจน์ สุโรจน์ (2548:163) ได้กล่าวถึงการแก้ไขผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลว่า การแก้ไขเป็นรายบุคคลเป็นการเน้นที่การพัฒนาหรือปรับปรุงตัวผู้กระทำผิดเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และไม่ประกอบอาชญากรรมต่อไป วิธีการแก้ไขเป็นรายบุคคลมีมากมายหลายวิธี เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำทางจิต การให้คำปรึกษาแนะนำทางอาชีพ การอบรมศีลธรรมโดยการทำสมาธิและปฏิบัติธรรม โดยส่วนมากจะอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้แก้ไขและผู้รับการแก้ไขแบบคนต่อคน

4.3.3 การฝึกวิชาชีพ และการศึกษาอบรม

สมบูรณ์ ประสพเนตร (2542: 26-30) ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยการใช้การฝึกวิชาชีพ และการศึกษาอบรม พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านงานฝึกวิชาชีพ รับผิดชอบในการวางแผนและการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ความต้องการของตลาดและความถนัดของผู้ต้องขังแต่ละคน การฝึกวิชาชีพที่ดี นอกจากจะเน้นในเรื่องความรู้ความชำนาญ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษแล้วจะต้องเน้นในเรื่องการฝึกให้ผู้ต้องขังดังกล่าวรักการทำงานด้วย

ส่วนการศึกษอบรมผู้ต้องขังแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ งานการศึกษา และงานอบรมผู้ต้องขัง ในกรงานการศึกษาเป็นการรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาวิชาสามัญและวิชาชีพ ตลอดจนจัดกิจกรรมต่างๆ เสริมการศึกษา อาทิ ห้องสมุด โสตทัศนูปกรณ์ และการศึกษาทางไกลแก่ผู้ต้องขังโดยจัดตั้งโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นภายในเรือนจำซึ่งได้รับความร่วมมือจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาวิชาสามัญตั้งแต่ระดับอ่านออกเขียนได้ไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ โดยเน้นจุดมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังทุกคนได้มีโอกาสศึกษาจนจบภาคบังคับ นอกจากนั้นยังได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาในหลักสูตรต่างๆ ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย ส่วนการจัดการศึกษาวิชาชีพ ได้ดำเนินการที่สอดคล้องกับพื้นความรู้ความชำนาญเดิมของผู้ต้องขังตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ผู้ที่จบหลักสูตรจะได้รับใบประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ ยังได้จัดให้มีการฝึกสอนวิชาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการแก่ผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษ เพื่อให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ทันที ภายหลังพ้นโทษ โดยได้รับความร่วมมือจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน สำนักงานจัดหางาน สถาบันอาชีวศึกษาต่างๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ในการส่งวิทยากรเข้าไปให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ ผู้ต้องขังที่รับการฝึกอบรมจนครบหลักสูตรจะได้รับใบรับรองจากทางราชการเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการหางานทำต่อไป ในด้านการอบรมผู้ต้องขัง เป็นการอบรมพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง จัดให้มีการปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่เพื่อแนะนำอบรมเกี่ยวกับระเบียบวินัยและการปฏิบัติตัวประจำวันภายในเรือนจำ จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมปลูกฝังปรับเปลี่ยนทัศนคติ จิตสำนึก ค่านิยมและพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทางที่ดี ปัจจุบันเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ มีระบบการอบรมผู้ต้องขังคล้ายกัน กล่าวคือจัดให้มีการอบรมและส่งผู้อบรมเข้าสอบในชั้นธรรมศึกษาตรี โท และเอก การอบรม จิตภาวนา การอบรมหมู่และอบรมรายตัวในโอกาสต่างๆ เช่น

วันสำคัญของชาติ การอบรมก่อนพ้นโทษ การอบรมก่อนส่งตัวออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ เป็นต้น

ประเทือง ธนิยผล (2544:201-202) ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยการใช้การฝึกวิชาชีพ และการศึกษาอบรม พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ การแก้ไขอบรมผู้กระทำผิด ให้กลับเข้าสู่สังคมนั้น มีขอบเขตกว้างขวางนับตั้งแต่การให้การศึกษาอบรม การให้สวัสดิการช่วยเหลือ การสังคมสงเคราะห์ การใช้เทคนิคทางด้านทัณฑวิทยา และที่สำคัญก็คือการฝึกฝน อาชีพให้สามารถมีความรู้ ความชำนาญในการทำงานติดตัวออกไปประกอบอาชีพในสังคม ภายหลังพ้นโทษ จำเป็นจะต้องให้การศึกษาทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ โดยคำนึงถึงงานที่ สอดคล้องกับความต้องการหรือความเหมาะสมกับผู้ต้องขังที่มาจากพื้นที่แตกต่างกันออกไป และโดยคำนึงถึงว่าเป็นงานที่เป็นที่ต้องการของตลาด หรือเป็นงานที่ผู้ต้องขังจะนำความรู้ความ ชำนาญไปหาเลี้ยงชีพภายหลังพ้นโทษได้ นโยบายกรมราชทัณฑ์ที่สำคัญนโยบายหนึ่ง คือ การ เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสรับใช้หรือบริการสังคม ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบของการฟื้นฟูบูรณ ภาพผู้ต้องขังที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้ต้องขังตระหนักและสำนึกในความผิดของตนเอง อีกทั้งเป็นการมุ่ง พัฒนาทัศนคติค่านิยมของผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคม ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่ายังมีค่า มีประโยชน์ต่อสังคม แม้จะอยู่ในสภาพของผู้ต้องขัง แต่ก็สามารถมีโอกาสรับใช้หรือบริการสังคม ได้ อันเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ทำให้สังคมยอมรับ มีทัศนคติที่เปิดกว้างและให้โอกาส แก่ผู้พ้นโทษ ซึ่งมีความประพฤติและมีฝีมือในการประกอบอาชีพ สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดี ของสังคมต่อไปอย่างปกติสุข

ประเสริฐ เมฆมณี (ม.ป.ป : 289-385) ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ไขฟื้นฟู ผู้ต้องขังโดยการใช้การศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ การจัดบริการทาง การศึกษาและอบรมแก่ผู้ต้องขังเป็นมาตรการปฏิบัติที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งจึงต้องดำเนินการควบคู่ไป กับการควบคุมและรักษาระเบียบวินัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ทางวิชาสามัญ ศาสนาศิลปกรรมจรยา และสภาพทั่วไปของสังคม รวมตลอดถึง เพื่อแก้ไขปรับปรุงบุคลิกภาพ การฟื้นฟูบูรณภาพทางสังคมของผู้ต้องขัง อันเป็นการเตรียมให้ผู้ต้องขังได้มีความพร้อมที่จะ ออกไปอยู่ร่วมกับสังคมในฐานะพลเมืองดีต่อไป แท้จริงแล้ว การให้บริการทางการศึกษาและ อบรมแก้ไข มีความหมายรวมผสมผสานไปกับหลักการศึกษาศาสตร์ของชาติในส่วนรวมที่มุ่งหมายให้ ประชาชนมีความรู้ในด้านวุฒิการศึกษา จริยศึกษาและพลศึกษา ส่วนการฝึกวิชาชีพและการใช้ แรงงานผู้ต้องขังเป็นมาตรการที่สืบเนื่องกับการพัฒนาความรู้ในวิชาชีพ ผนวกไปพร้อมๆ กับ การศึกษาวิชาสามัญและการอบรมหรือพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อให้มีความพร้อมในการที่จะปฏิบัติ ตนเป็นพลเมืองดีภายหลังจากครบกำหนดพ้นโทษ หรือการปลดปล่อยตามหลักทัณฑปฏิบัติ โดย

มีหลักการที่สำคัญในการฝึกวิชาชีพ ว่าการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเป็นสิ่งที่จำเป็นและได้กำหนดเป้าหมายไว้อย่างแน่ชัดว่าเป็นมาตรการเสริมการควบคุมการรักษาระเบียบวินัยและที่สำคัญที่สุดคือการช่วยให้ผู้ต้องขังมีความรู้และความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังจำต้องสอดคล้องกับประเภทของผู้ต้องขังเสมอไป การฝึกวิชาชีพหรือการใช้แรงงานผู้ต้องขังจะต้องจัดให้เหมาะสมกับกำหนดโทษ ความรู้ ความชำนาญ ความสนใจ คุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัวของผู้ต้องขังและสภาพการแห่งเรือนจำและทัณฑสถานรวมถึงแหล่งวัตถุดิบและการตลาดพร้อมๆกันไปด้วย การทำงานของผู้ต้องขังต้องกำหนดชั่วโมงการทำงานและกำหนดวันหยุดงานในระบบมาตรฐานตามที่ทางราชการกำหนดไว้ อีกทั้งต้องมีการพิจารณาถึงผลตอบแทนต่อการทำงานของผู้ต้องขังนั้นๆ ทั้งในลักษณะของรางวัลปันผลและในด้านสวัสดิการอันเนื่องเกี่ยวกับการใช้แรงงานในการฝึกวิชาชีพตามสมควรแก่กรณี และต้องคำนึงถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบหลากหลายในการฝึกวิชาชีพและการใช้แรงงานผู้ต้องขัง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติกับผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล

4.3.4 การเยี่ยมญาติของผู้ต้องขัง

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป: 89-94) ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยการใช้การเยี่ยมญาติของผู้ต้องขัง พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ ญาติพี่น้องและครอบครัวของผู้ต้องขังนับเป็นส่วนสำคัญในการที่จะช่วยอบรมแก้ไขผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคม หากผู้ต้องขังคนใดมีครอบครัวหรือญาติที่ยังให้ความสนใจหรือห่วงใยมาเยี่ยมผู้ต้องขังเสมอ จะทำให้ผู้ต้องขังมีที่ยึดเหนี่ยวและช่วยประคับประคองในการไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังประเภทที่ทำผิดไปโดยพลั้งพลาดไม่ได้กระทำผิดเป็นนิสัย โดยระบบของการเยี่ยมผู้ต้องขังสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) การเยี่ยมแบบผ่านสิ่งขวางกั้น เป็นการเยี่ยมที่เป็นสิ่งปกติของเรือนจำโดยทั่วไป และเป็นรูปแบบการเยี่ยมญาติผู้ต้องขังแบบดั้งเดิมที่จะจัดให้มีห้องเยี่ยมแต่มีสิ่งขวางกั้นระหว่างผู้ต้องขังกับญาติที่มาเยี่ยม ใช้กับผู้ต้องขังที่มีความจำเป็นต้องให้มีการควบคุมดูแลเรื่องความมั่นคงปลอดภัยเพื่อป้องกันการส่งสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ หรือการส่งข้อความที่ไม่ปลอดภัยต่อเรือนจำ

2) การเยี่ยมแบบถึงตัว เป็นการเยี่ยมโดยการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังและญาติได้เยี่ยมและพูดคุยถูกเนื้อต้องตัวกันได้โดยไม่มีสิ่งขวางกั้นและเจ้าหน้าที่เรือนจำคอยฟังใกล้ๆ คงมีแต่ดูแลอยู่ห่างๆ สำหรับประเทศไทยมีการจัดให้มีการเยี่ยมลักษณะนี้เพียงปีละ 2 ครั้ง ในเรือนจำต่างๆ ทั่วประเทศ ยกเว้นทัณฑสถานเปิดซึ่งญาติสามารถเยี่ยมแบบถึงตัวได้ตามสภาพของเรือนจำอยู่แล้ว การจัดให้เยี่ยมแบบถึงตัวในประเทศไทยเป็นการจัดในโอกาสงานวัน “พบญาติ” ที่

เปิดโอกาสให้ญาตินำสิ่งของมารับประทานร่วมกับผู้ต้องขังได้ภายในกำแพงเรือนจำ ทำให้ญาติได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังภายในเรือนจำและได้พูดคุยกับผู้ต้องขังได้อย่างใกล้ชิดและช่วยเป็นการรักษาความสัมพันธ์ของครอบครัวให้ยืนยาวได้

3) การเยี่ยมแบบครอบครัว เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้พบปะกับครอบครัวอย่างเป็นอิสระเพื่อบ่มขวัญให้ผู้ต้องขังมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวต่อไป ดังนั้น การเยี่ยมแบบนี้จึงเปิดโอกาสให้คู่สมรสของผู้ต้องขังและบุตรได้มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกันแบบครอบครัว ซึ่งรวมทั้งการให้คู่สามีภรรยาได้มีเพศสัมพันธ์กันแบบคู่สมรส และให้บุตรได้อยู่กับบิดามารดาเป็นครอบครัว ทำให้บุตรไม่รู้สึกรำคาญหรือมารดาถูกจองจำและเกิดเป็นปมด้อย ซึ่งบางกรณีจะใช้คำว่า “การเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่” ซึ่งเป็นการเยี่ยมผู้ต้องขังที่เปิดโอกาสให้ภรรยาหรือสามีของผู้ต้องขังได้มีโอกาสมีความสัมพันธ์ทางเพศในระหว่างการเยี่ยมโดยปราศจากการควบคุมอย่างใกล้ชิดจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งการเยี่ยมในลักษณะนี้ยังมีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน คือ

(1) ความหมายอย่างกว้าง การเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่จะครอบคลุมถึง

ก. การไปอยู่ร่วมกับครอบครัว มีกำหนดระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1 หรือ 2 วัน

ข. การอนุญาตให้ผู้ต้องขังนำครอบครัวมาอยู่ด้วย โดยปกติจะเป็นเรือนจำเกษตรกรรม โดยจัดให้ผู้ต้องขังและครอบครัวมีบ้านเป็นสัดส่วน

ค. การเยี่ยมที่เรือนจำ เป็นการเปิดโอกาสให้ครอบครัวมาเยี่ยมผู้ต้องขังได้อย่างใกล้ชิด และใช้ชีวิตคู่ร่วมกันในสถานที่ที่เรือนจำจัดไว้ให้เป็นพิเศษ

(2) สำหรับความหมายอย่างแคบ การเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่จะหมายถึง การเยี่ยมในรูปแบบที่สาม คือการอนุญาตให้ภรรยาของผู้ต้องขังมาเยี่ยมและใช้ชีวิตคู่ร่วมกันในสถานที่ที่เรือนจำจัดไว้ให้เท่านั้น

ประเทือง ธนิยผล (2544:199-200) ได้กล่าวถึงการแก้ไขโดยการเยี่ยมผู้ต้องขัง ว่า การเยี่ยมผู้ต้องขังในทางปฏิบัติที่ใช้อยู่ทั่วไปในปัจจุบัน มีหลายรูปแบบ ตั้งแต่แบบการเยี่ยมที่เข้มงวดมากที่สุด ไปจนถึงการเยี่ยมที่ปล่อยอิสระมากที่สุด

รูปแบบการเยี่ยมผู้ต้องขังที่เข้มงวดมากที่สุด ได้แก่ การเยี่ยมโดยการพูดคุยผ่านลูกกรง วิธีนี้ผู้ต้องขังและผู้เยี่ยมไม่มีโอกาสสัมผัสกันได้เลย และจะมีเครื่องกีดขวางกันให้อยู่ห่างกันมากเวลาจะพูดคุยต้องใช้ตะโกน บางประเทศก็ใช้วิธีพูดผ่านช่องเล็กๆ หรือพูดทางโทรศัพท์ที่มีเครื่องดักฟัง

การเยี่ยมที่เข้มงวดน้อยที่สุด ได้แก่ การเยี่ยมที่ผู้ต้องขังกับผู้เยี่ยมสามารถพูดคุยใกล้ชิดและสัมผัสได้สะดวก โดยมีผู้คุมดูแลอยู่ห่างๆ หรือดูแลอยู่ภายนอกบริเวณใกล้ๆ การ

เยี่ยมแบบนี้มีตั้งแต่การเยี่ยมแบบตัวต่อตัวและแบบไม่เป็นทางการ ไปจนถึงแบบที่มีอิสระมากที่สุด คือการเยี่ยมแบบ “เพื่อใช้ชีวิตคู่” ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาได้โดยทาง เรือนจำจะจัดสถานที่ไว้ให้เพื่ออำนวยความสะดวกและให้อิสระมากที่สุด

การเยี่ยมแบบเพื่อใช้ชีวิตคู่ เป็นรูปแบบการเยี่ยมที่ยึดแนวความคิด ทางทัศนวิทยาแบบใหม่ที่ยึดหลักการแก้ไข เห็นอกเห็นใจและพยายามปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมี มนุษยธรรมสูง และเพื่อเป็นรางวัลตอบแทนในการประพฤติตนดีของผู้ต้องขัง การเยี่ยมประเภทนี้ ถือว่าเป็นการทำให้ผู้ต้องขังประพฤติตนดีสามารถปรับตัวกลับเข้าสู่สังคมได้ง่ายขึ้น และที่สำคัญมี ผลแก่สุขภาพจิตของผู้ต้องขังและครอบครัวอย่างยิ่ง

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ไทย ได้จัดให้มีการเยี่ยม “พิเศษ” ขึ้นเรียกว่า “วันพบ ญาติ” เป็นวันที่จัดให้กับนักโทษได้พบญาติ ครอบครัวอย่างใกล้ชิด มีการรับประทานอาหาร ร่วมกันมีอิสระมากพอสมควร นักโทษที่มีความประพฤติขึ้นดีเยี่ยมจะได้รับการคัดเลือกให้พบญาติ ครอบครัวได้ โดยญาติและครอบครัวมาแสดงความจำนงไว้กับเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ก็จะนำตัว นักโทษที่มีสิทธิพบญาติได้พบและได้ใกล้ชิดกับญาติและครอบครัวเป็นเวลานานบริเวณสนามที่ เตรียมไว้

4.3.5 การสังคมสงเคราะห์

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป.:94-100) ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดย วิธีการสังคมสงเคราะห์ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ งานของเรือนจำมีความเกี่ยวข้องกับงานสังคม สงเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะงานสังคมสงเคราะห์และงานเรือนจำมีเป้าหมายที่สอดคล้องกัน เป้าหมายของเรือนจำคือ มุ่งที่จะดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังโดยให้การอบรมแก้ไขผู้ต้องขังที่มีปัญหา และสามารถปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคมได้โดยไม่ก่อปัญหาขึ้นอีก ในขณะที่ เป้าหมายของงานสังคมสงเคราะห์คือมุ่งช่วยผู้อื่นให้ช่วยตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของสังคม หรือ สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคมได้ ทั้งนี้โดยได้มีการนำเทคนิคและ วิธีการสังคมสงเคราะห์ไปใช้ในการแก้ไขอบรมผู้ต้องขังทั้งทางตรงและทางอ้อม

ในทางตรงนั้น งานสังคมสงเคราะห์เกี่ยวข้องกับบทบาทในการช่วยเหลือ ผู้ต้องขังในขณะที่อยู่ในเรือนจำในด้านต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำ การจัดกลุ่มบำบัด การ จัดสวัสดิการผู้ต้องขังหรือดำเนินการด้านการเตรียมการปลดปล่อยและการประสานงานในการ สงเคราะห์ก่อนปล่อย

ในทางอ้อมนั้น เทคนิคของนักสังคมสงเคราะห์โดยเฉพาะเทคนิคการ สัมภาษณ์ เทคนิคการทำ Case work หรือสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน จะเป็นประโยชน์ต่องาน จำแนกลักษณะและการทำประวัติผู้ต้องขังเป็นรายกรณีและการสืบเสาะในการคุมความประพฤติ

ประเทือง ธนิยผล (2544:211-212) ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยวิธีการสังคมสงเคราะห์ พอสรุปได้ว่าเป็นการมุ่งผลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้แก้ไขนิสัยและ กลับตัวเป็นคนดี และมีผลต่อการบริหารการปกครองผู้ต้องขัง และการให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ต่องานและกิจกรรมอื่นๆ ของเรือนจำ ตลอดจนเป็นผลต่อสุขภาพกายและใจของผู้ต้องขังอีกด้วย โดยการสวัสดิการและสงเคราะห์ สามารถแบ่งได้ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

1. เรื่องที่อยู่อาศัย ได้แก่ อาคารสถานที่ เช่น เรือนนอน ห้องขัง ต้องจัด ความจุให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ต้องขัง มีสภาพแวดล้อมสะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี
2. การอนามัยด้านสุขภาพดี มีแพทย์และพยาบาลประจำ มีการตรวจรักษา เอาใจใส่ในยามเจ็บป่วย
3. กวดขันเรื่องความสะอาดทั้งของผู้ต้องขังและเรือนจำ
4. การบริการเรื่องอาหารตามหลักสากลกำหนดให้จัดอาหารให้ผู้ต้องขังวัน ละอย่างน้อย 2 มื้อ ในทางปฏิบัติเรือนจำประเทศไทยจัดอาหารให้ผู้ต้องขังวันละ 3 มื้อ
5. จัดบริการเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มเครื่องหลับนอน
6. มีบริการการกีฬาและการสันทนาการ พักผ่อนหย่อนใจ
7. การจัดบริการเกี่ยวกับร้านค้าสงเคราะห์ผู้ต้องขัง
8. การสงเคราะห์ผู้ต้องขังหลังปลดปล่อย

4.3.6 โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป) ได้กล่าวถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยการใช้ โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู พอสรุปได้ดังนี้ ภารกิจในการแก้ไขฟื้นฟูนั้นเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็น สำหรับฝ่ายราชทัณฑ์ ซึ่งต้องดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำ เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังนั้นจัดว่าเป็น วัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ ในการที่จะอบรมแก้ไขให้คนที่กระทำผิดได้ ปรับตัวปรับพฤติกรรม และกลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ในการพิจารณาถึง วิธีการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยเฉพาะผู้กระทำผิดที่อยู่ในสถานที่ยกควบคุม ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับโปรแกรมพื้นฐานที่ดำเนินการกันอยู่ทั่วไป ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา และการอบรมทางศีลธรรม อย่างไรก็ตามการแก้ไขฟื้นฟูดังกล่าวเป็นเพียงการดำเนินการขั้นพื้นฐาน ซึ่งมักจะจัดให้กับผู้ต้องขังทุกๆ ไป ดังนั้นโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงจะต้องเป็น โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่ลงลึกถึงผู้ต้องขังแต่ละประเภทซึ่งมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดที่ แตกต่างกัน พฤติกรรมต่างกันและควรที่จะได้รับการอบรม บำบัดโดยเฉพาะอารมณ์ จิตใจ และทัศนคติที่แตกต่างกัน เพื่อมุ่งผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแบบยั่งยืน โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู ดังกล่าว เรียกว่าโปรแกรมเฉพาะตามประเภทคดีและตามพฤติกรรม ซึ่งแต่ละโปรแกรมเฉพาะก็จะ

ประกอบไปด้วยโปรแกรมย่อยหรือหลักสูตรย่อยๆ หลายหลักสูตรเพื่อฝึกทักษะและมุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม ซึ่งสามารถจัดประเภทได้ 3 ระดับ ดังนี้

1) โปรแกรมแก้ไขพื้นฐาน ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษารวมทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และการอบรมทางศีลธรรมตลอดจนกิจกรรมทางศาสนา สวัสดิการ และนันทนาการต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่มุ่งจัดให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ทั้งเรือนจำ

2) โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะ เป็นโปรแกรมแก้ไขที่มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยมีหลักสูตรในการให้ความรู้และฝึกทักษะและใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยและปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม ดังนั้นโปรแกรมเฉพาะดังกล่าวนี้ อาจแยกตามประเภทคดี หรือแยกตามพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมว่าจะมุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกลุ่มใด เช่น โปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังกระทำผิดทางเพศ โปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังกระทำผิดคดีที่มีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง โปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดรายย่อย

3) โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูย่อย เป็นโปรแกรมระยะสั้น ซึ่งจัดเป็นหลักสูตรในการให้ความรู้ หรือฝึกทักษะให้ผู้ต้องขังเข้ารับการอบรมในหลักสูตรดังกล่าว ได้รับความรู้หรือฝึกทักษะเฉพาะด้าน เช่น การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ การจัดการกับความโกรธ การจัดการกับความขัดแย้ง หรือทักษะการทำงานทำ ทักษะการสัมภาษณ์เพื่อหางาน เป็นต้น หลักสูตรเหล่านี้อาจจัดเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมในการแก้ไขฟื้นฟูโปรแกรมเฉพาะตามแต่ความเหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละประเภทที่มีความจำเป็นต้องได้รับการอบรมที่แตกต่างกัน

กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ (2550:1-20) ได้กล่าวถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยการใช้โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู พอสรุปได้ว่า การมุ่งพัฒนาในวังงานราชทัณฑ์เป็นงานซ่อมหรือปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยให้เรือนจำ/ทัณฑสถานเป็นแหล่งพัฒนาจิตใจ และฟื้นฟูพฤติกรรมที่บกพร่องของผู้ต้องขัง ด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งโปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังด้านต่างๆ ที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน สร้างสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลให้อัตราการกระทำผิดซ้ำลดลง โดยทั้งนี้ได้กำหนดแนวทางการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู

4.3.7 การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย

ประเทือง ธนิยผล (2544:212-213) ได้กล่าวถึงการแก้ไขผู้กระทำผิดด้วยการสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะการช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ ในสังคมได้ ก็จะเป็นการช่วยไม่ให้ผู้พ้นโทษไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมการ

ปลดปล่อยที่มีประสิทธิภาพและการให้บริการด้านติดตามผลสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างจริงจัง ซึ่งประกอบด้วยการปรับทัศนคติของผู้ต้องขังให้มีความพึงพอใจต่อการใช้ชีวิตในสังคมอิสระกับการปรับพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้มีแบบอย่างตามความประพฤติที่สอดคล้องกับประชาชนส่วนใหญ่ ส่วนในการให้การสงเคราะห์ก็จัดให้มีศูนย์แนะแนวและจัดหางานให้ผู้ต้องขังทำ โดยขอความร่วมมือกับภาคเอกชนและผู้มีจิตกุศลอื่นๆ

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังจำแนกได้ 4 รูปแบบใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือทัศนคติของผู้ต้องขัง ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือแนวคิดของตัวผู้ต้องขังที่ผิดแปลกหรือเป็นพฤติกรรมที่สร้างปัญหาให้กับสังคม โดยอาจใช้กลุ่มผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมหรือแนวคิดที่คล้ายคลึงช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น โดยใช้กิจกรรมเฉพาะตามลักษณะผู้ต้องขัง หรืออาจใช้เจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางให้การช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องนั้น

2) การให้การศึกษาระดับอาชีวศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังมีความรู้และมีทักษะทางด้านอาชีพ เพื่อนำความรู้และทักษะทางอาชีพเหล่านั้นไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ

3) การใช้ครอบครัวผู้ต้องขัง เป็นการให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนจากญาติ โดยมุ่งให้ผู้ต้องขังได้ตระหนักถึงความห่วงใยจากครอบครัว และพร้อมกันนั้นเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัว ซึ่งการเยี่ยมญาติผู้ต้องขังมีหลายรูปแบบตั้งแต่การเยี่ยมแบบอิสระจนถึงการควบคุมอย่างเข้มงวด

4) การสังคมสงเคราะห์ เป็นการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังรูปแบบหนึ่งที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยวิธีการสังคมสงเคราะห์ โดยมุ่งที่จะดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งอาจเป็นครอบครัวของผู้ต้องขังเพื่อลดความวิตกกังวล ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการบริหารปกครองผู้ต้องขัง

5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชน

5.1 ความหมายของการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชน

Sue Titus Reid (อ้างใน อุไร คงขุน ; ม.ป.ป : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชนว่าเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยใช้ชุมชน คือ มีการลงโทษจำคุกผู้ต้องขังในเรือนจำระยะหนึ่ง แล้วมาใช้วิธีการแก้ไขผู้ต้องขังในชุมชนต่อ เป็นการลดการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ แต่มิได้เป็นการหันเหผู้กระทำผิดให้ผ่านเข้ามาในระบบงานยุติธรรม

อุไร คงขุน (ม.ป.ป : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชนว่าเป็นมาตรการในการควบคุมและแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนและองค์กรภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำผิด ด้วยการให้ทรัพยากรในชุมชนเข้ามาช่วยแก้ไข มีการลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดในเรือนจำมาแล้วระยะหนึ่ง และมาดำเนินการควบคุมดูแลผู้กระทำผิดต่อในชุมชนเป็นการควบคุมดูแลในลักษณะผ่อนคลาย โดยใช้บรรยากาศและสถานที่ในชุมชน เพื่อลดการใช้โทษจำคุก

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป : 115) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชนว่า การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำนั้น มีความหมายใกล้เคียงกับ “การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน” กล่าวคือ แทนที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในเรือนจำก็หันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนแทน การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนนี้ หมายความว่า การใช้มาตรการในการควบคุมและแก้ไขผู้กระทำผิดแบบต่างๆ ที่ได้กระทำในชุมชนโดยอาศัยทรัพยากรในชุมชนแบบต่างๆ เข้าช่วยในการแก้ไขผู้กระทำผิด การใช้ทรัพยากรชุมชนนั้นอาจจะเป็นไปได้ในลักษณะเช่น การใช้บรรยากาศและสถานที่ในชุมชนแทนการควบคุมผู้กระทำผิดในเรือนจำ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำผิด รวมทั้งการเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำผิด

5.2 แนวคิดการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชน

อุไร คงขุน (ม.ป.ป : 1) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชน โดยสามารถสรุปได้ว่า เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 19 เพื่อเป็นทางเลือกทางหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เนื่องจากการลงโทษในยุคนั้นยึดหลักปรัชญาการลงโทษแบบแก้แค้นทดแทน เป็นการลงโทษที่รุนแรงและไม่มีประสิทธิภาพ ระบบเรือนจำซึ่งคิดว่าเป็นระบบที่ดีที่สุดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยการแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคม เมื่อเวลาผ่านไปความเชื่อในระบบเรือนจำเริ่มลดลง สภาพของเรือนจำไม่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขผู้กระทำผิด ทั้งนี้ เพราะผู้กระทำผิดเกือบทั้งหมดเมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วเขาจะต้องกลับไปสู่สังคมภายนอก การแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข จำเป็นต้องใช้ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข งานราชทัณฑ์ในชุมชนเป็นมาตรการในการควบคุมและแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินการ เพื่อลดการใช้โทษจำคุกและเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นมาเพื่อรองรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในเรือนจำให้เกิดความต่อเนื่องในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อให้สามารถปรับตนให้เข้ากับครอบครัว ชุมชนและสังคมได้นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการลดผลกระทบในทางลบต่อตัวผู้กระทำผิดและครอบครัว ช่วยส่งเสริม

การบริหารงานเรือนจำ/ทัณฑสถานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐในการดำเนินการควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป. : 114) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาระบบเรือนจำมาเป็นมาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น โดยหวังกันว่าการใช้ระบบเรือนจำจะเป็นมาตรการการลงโทษ ที่มีมนุษยธรรมและให้ประโยชน์แก่สังคมมากกว่าการลงโทษโดยการเข็นตีและทรมานแบบดั้งเดิม แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปความเชื่อมั่นในระบบเรือนจำเริ่มจะลดน้อยลงตามลำดับ ทั้งนี้เพราะระบบเรือนจำได้สะท้อนความคิดเห็นในระยะหลังเริ่มตระหนักว่า ผู้กระทำที่ถูกส่งเข้าไปอยู่ในเรือนจำเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางบุคลิกภาพและทางสังคม ดังนั้นการปรับปรุงแก้ไขให้ผู้กระทำผิดโดยเฉพาะที่กระทำผิดโดยพลาดพลังปรือไม่มีสันดานเป็นผู้ร้ายหรือโหดเหี้ยมให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ภายหลังพ้นโทษจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ก็มักจะมีผู้กล่าวว่า “เราจะแก้ไขผู้กระทำผิดได้อย่างไรในสถานที่ที่เรียกว่า คุก หรือ เรือนจำ” ความเชื่อเช่นนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากสภาพของเรือนจำไม่เหมาะสมสำหรับการแก้ไข นอกจากนี้เรือนจำยังแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมที่เขาเป็นส่วนหนึ่งทำให้ยากต่อการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายหลังพ้นโทษ ดังนั้นในระยะหลังจึงเกิดการตื่นตัวในความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน การลดการใช้โทษจำคุก และการใช้วิธีการลงโทษแบบอื่นแทนการจำคุก ซึ่งมีความหมายไปในทำนองเดียวกัน ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะสกัดหรือหันเหผู้กระทำผิดออกไปจากกระบวนการยุติธรรม

ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา (2548 : 197) ได้กล่าวถึงแนวคิดการการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้ชุมชน ว่าเป็นการราชทัณฑ์รูปแบบหนึ่ง ที่มีขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุก ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบของการจำคุกที่มีต่อผู้กระทำผิดและสังคม เป็นการนำทรัพยากรและการบริการต่างๆ ในชุมชนมาใช้ในการแก้ไขผู้กระทำความผิด อาจให้นิยามได้ว่า การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้ชุมชน หมายถึง การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยใช้ทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น บุคลากร หน่วยงานของรัฐและเอกชน สถานที่ และบริการ เป็นต้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายและอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้ชุมชน เชื่อว่าอาชญากรรมเกิดจากกระบวนการทางสังคม ดังนั้น การแก้ไขผู้กระทำความผิด จึงต้องแก้ที่กระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมนั้น และควรเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดปรับตัวเข้ากับชุมชนอีกครั้ง เพื่อจะได้แก้ไขและพัฒนาตนเองในทางที่ถูกกฎหมายรวมทั้งควรหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกโดยใช้เรือนจำให้มากที่สุด เนื่องจากการจำคุกมีผลกระทบทางลบทั้งต่อสังคมและผู้กระทำความผิด การราชทัณฑ์ในปัจจุบันจึงเปลี่ยนวิธีการแก้ไขผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำ มาเป็นการแก้ไขผู้กระทำความผิดโดยใช้ชุมชนมากขึ้น โดยมีแนวคิดหลัก

2 ประการ ประการแรก คือ เพื่อลดผลกระทบทางลบของเรือนจำต่อผู้กระทำความผิดและสังคม และอีกประการหนึ่ง เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสปรับตัวเข้ากับชุมชนได้มากที่สุด

5.3 รูปแบบและวิธีการที่นำมาใช้ในการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชน

ได้มีผู้ที่กล่าวถึงรูปแบบและวิธีการที่นำมาใช้ในการบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชนไว้หลากหลายวิธี โดยจะได้นำเสนอดังต่อไปนี้

นัทธี จิตสว่าง (ม.ป.ป : 118) ได้กล่าวถึงรูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการบริหารงานราชทัณฑ์ชุมชน ระดับหนึ่งในรูปแบบที่ผู้กระทำความผิดได้ถูกจองจำในเรือนจำแล้ว แต่ทำให้การจองจำน้อยลง อาจปรากฏในรูปของมาตรการต่างๆ ดังนี้

1. การลดวันต้องโทษ เป็นการลดโทษให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีหลังจากถูกจองจำระยะหนึ่ง ให้ออกไปใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวภายในชุมชนโดยการคุมประพฤติ
2. การพักการลงโทษ คือการปล่อยอย่างมีเงื่อนไขให้ผู้ต้องขังในเรือนจำได้รับการปลดปล่อยตัวก่อนกำหนดโทษตามคำพิพากษา ออกจากเรือนจำไปรับการคุมประพฤติ ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ปัจจุบันวิธีการนี้มีการนำมาใช้ปฏิบัติอยู่ในหลายประเทศ
3. การปล่อยผู้ต้องขังไปทำงานหรือศึกษานอกเรือนจำ ในกรณีนี้ผู้ต้องขังจะยังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำแต่ได้รับอนุญาตให้ออกไปทำงานหรือศึกษาเล่าเรียนภายนอกเรือนจำโดยไม่มีคนคุมหรืออาจเป็นการอนุญาตให้ออกเยี่ยมบ้านในวันเสาร์ วันอาทิตย์ เป็นครั้งคราว เป็นต้น
4. ทัศนิกม มีลักษณะเป็นหมู่บ้านต่างๆ ไป ซึ่งได้จัดสรรให้ผู้พ้นโทษหรือผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ ที่มีความประพฤติดี มีความอดสาหะ มีพื้นเพทางด้านการศึกษาการเกษตรมาก่อนได้เข้าทำกินในที่ดินที่จัดให้โดยอนุญาตให้นำครอบครัวเข้าไปอยู่ด้วย

ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา (2548 : 205-206) ได้กล่าวถึงรูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการบริหารงานราชทัณฑ์ชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การปล่อยตัวหรือทำงานชั่วคราว ผู้ต้องขังจะถูกปล่อยตัวไปทำงานนอกเรือนจำในตอนกลางวัน และเข้ามาในเรือนจำตอนกลางคืน หรืออาจทำงานในวันธรรมดา และกลับมาจำคุกในเรือนจำเฉพาะวันสุดสัปดาห์
2. ศูนย์เตรียมการปลดปล่อย ผู้ต้องขังจะเข้ามาในศูนย์นี้ก่อนการพ้นโทษและต้องวางแผนร่วมกับเจ้าหน้าที่เพื่อเตรียมเข้ากลับไปในสังคม เช่น เตรียมหางาน ที่พัก และจัดหาเครื่องบริโภคต่างๆ เป็นต้น
3. การกลับบ้านชั่วคราว ผู้ต้องขังจะได้กลับไปอาศัยร่วมกับครอบครัวและเพื่อน เป็นการชั่วคราว เพื่อเตรียมตัวผู้ต้องขังและครอบครัวให้พร้อมและคุ้นเคยกับการกลับมาของผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษแล้ว

4. บ้านกึ่งวิถี เป็นที่พำนักชั่วคราวสำหรับผู้ต้องขังที่เพิ่งรับการปล่อยตัว และเพื่อให้ผู้ต้องขังปรับตัวก่อนจะใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำ ผู้ต้องขังอาจได้รับการบริการอื่นๆ ขณะที่อยู่ในบ้านกึ่งวิถี เช่น การให้คำปรึกษาแนะแนวด้านการหางานและที่อยู่และอาจมีการให้ชุมชนบำบัด

อุไร คงขุน (ม.ป.ป : 12-15) ได้กล่าวถึงการทำงานของราชทัณฑ์ ในชุมชน หรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน ว่าเป็นการใช้มาตรการในการควบคุมและแก้ไขผู้กระทำผิดแบบต่างๆ ที่ได้กระทำในชุมชนโดยอาศัยทรัพยากรในชุมชนแบบต่างๆ ในระดับที่ผู้กระทำผิดได้ถูกจองจำในเรือนจำมาแล้วระยะหนึ่งและนำวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนมาใช้แทน ทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการจองจำในเรือนจำน้อยลง ซึ่งปรากฏในรูปแบบของมาตรการต่างๆ ดังนี้

1. การลดวันต้องโทษ เป็นการลดโทษให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีหลังจากได้รับการจองจำมาระยะเวลาหนึ่ง
2. การพักการลงโทษ คือการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไข โดยให้ผู้ต้องขังในเรือนจำได้รับการปลดปล่อยก่อนกำหนดโทษตามคำพิพากษา ออกจากเรือนจำไปรับการคุมประพฤติช่วงระยะเวลาหนึ่ง ปัจจุบันวิธีการนี้นำมาใช้ปฏิบัติอยู่ในหลายประเทศ
3. การปล่อยตัวผู้ต้องขังไปทำงานหรือศึกษานอกเรือนจำ ในกรณีเช่นนี้ผู้ต้องขังยังคงถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ แต่ได้รับอนุญาตให้ออกไปทำงาน หรือศึกษาเล่าเรียนภายนอกเรือนจำ โดยไม่มีคนคุม หรืออาจเป็นการอนุญาตให้ออกเยี่ยมบ้านในวันเสาร์ วันอาทิตย์ เป็นครั้งคราว
4. ทัศนนิคม มีลักษณะเป็นหมู่บ้านทั่วๆ ไป ซึ่งได้จัดสรรให้ผู้พ้นโทษหรือผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ ที่มีความประพฤติดี มีความอดสาหะ มีพื้นเพทางด้านการศึกษามาก่อนได้เข้าทำกินในที่ดินที่จัดให้โดยอนุญาตให้นำครอบครัวเข้าไปอยู่ด้วย

6. แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง และเรือนจำ/ทัณฑสถาน

6.1 ความหมายของผู้ต้องขัง

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 4(2),(3),(4) และ มาตรา 5 ได้ให้คำจำกัดความของคำที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังไว้ดังนี้

1. ผู้ต้องขัง หมายความว่ารวมถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก
2. นักโทษเด็ดขาด หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และหมายความว่ารวมถึง บุคคลที่ถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย
3. คนต้องขัง หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง

4. คนฝากหมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น โดยไม่มีหมายอาญา

6.2 ประเภทผู้ต้องขัง

ประเสริฐ เมฆมณี (อ้างใน สมชาย วิมานศักดิ์, 2544 : 13) อธิบายว่า กฎหมายกำหนดประเภทผู้ต้องขังไว้เพื่อคัดกันมิให้ผู้ต้องขังต่างประเภทต่างคดีและมีระดับพื้นฐานการประพฤติที่แตกต่างกัน ใค้อยู่ประปนม่่วสุมกัน ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความยุ่งยากในแง่ของการปกครองและการรักษาระเบียบวินัยแล้วยังเป็นผลเสียในแง่ของหลักทัตวิทยาแผนใหม่ ที่มุ่งประสงค์ให้ผู้ต้องขังต่างประเภทได้แยกคุมขัง และแยกการปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของความผิด ความแตกต่างในการกระทำความผิด อายุ เพศ เป็นสำคัญ

กฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 40 ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้กำหนดถึงการแบ่งประเภทผู้ต้องขังไว้ 7 ประเภท ได้แก่

1. ผู้ต้องขังหญิง
2. ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก
3. ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่กระทำอนาจาร
4. ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย
5. ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน
6. ผู้ต้องขังซึ่งศาลพิพากษาว่าเป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย
7. ผู้ต้องขังที่ไม่ได้อยู่ในจำพวกที่ได้ระบุนมาแล้ว

6.3 ความหมายของเรือนจำและทัณฑสถาน

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ตามมาตรา 4 (1) ได้ให้ความหมายคำว่า เรือนจำ ว่าเป็นที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขัง กับสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมตลอดถึงที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีได้กำหนด และประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าวางอาณาเขตไว้โดยชัดเจน

ทัณฑสถานในทางปฏิบัติก็เหมือนกับเรือนจำ เพียงแต่ว่าทัณฑสถานนั้น นอกจากจะมีความหมายอย่างเรือนจำแล้ว การตั้งทัณฑสถานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์พิเศษ ที่จะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะ

6.4 ประเภทของเรือนจำ และลักษณะของเรือนจำ

กฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2547) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ได้แบ่งประเภทของเรือนจำไว้ว่า ข้อ 1 และบ่งบอกถึงลักษณะการควบคุมผู้ต้องขังไว้ใน ข้อ 2 ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 เรือนจำแบ่งออกเป็นประเภท ดังนี้

(ก) เรือนจำกลาง

(ข) เรือนจำส่วนภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วย เรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอ

(ค) เรือนจำพิเศษหรือทัณฑสถาน

(ง) เรือนจำชั่วคราว

ข้อ 2 การควบคุมผู้ต้องขัง

(ก) เรือนจำกลาง ปกติรับคุมขังผู้ต้องขังที่มีคำพิพากษาแล้ว และนักโทษเด็ดขาด

(ข) เรือนจำส่วนภูมิภาค ปกติรับคุมขังผู้ต้องขังที่เป็นคนฝาก ผู้ต้องขังระหว่างคดี และนักโทษเด็ดขาด

(ค) เรือนจำพิเศษหรือทัณฑสถาน ปกติรับคุมขังผู้ต้องขังเฉพาะแต่ละประเภท เช่น หญิง คนวัยหนุ่ม เด็ก คนชราหรือพิการทุพพลภาพ คนป่วย หรือผู้ต้องขังประเภทเดียวกับเรือนจำส่วนภูมิภาค ซึ่งในพื้นที่นั้นไม่มีเรือนจำส่วนภูมิภาคตั้งอยู่

(ง) เรือนจำชั่วคราว ปกติจัดตั้งขึ้นและรับคุมขังเฉพาะกรณีตามที่รัฐมนตรีกำหนดอำนาจในการคุมขังผู้ต้องขังของเรือนจำแต่ละเรือนจำให้เป็นไปตามประกาศของรัฐมนตรี

นันทิ จิตสว่าง (ม.ป.ป : 44-47) ได้กล่าวถึงการจัดประเภทเรือนจำ ไว้ว่า การที่จะควบคุมผู้ต้องขังไว้เพื่อการอบรมแก้ไขนั้น จำเป็นต้องมีการจัดประเภทเรือนจำเพื่อแยกปฏิบัติให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังประเภทต่างๆ แต่การจะจัดเรือนจำแยกประเภทใดบ้างนั้น ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการที่นำมาใช้ในการจัดประเภท เกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการจัดประเภทเรือนจำที่สำคัญ ได้แก่ เกณฑ์เกี่ยวกับระดับความมั่นคงของเรือนจำ และเกณฑ์การจัดประเภทเรือนจำตามวัตถุประสงค์ของงานเรือนจำซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. การจัดประเภทเรือนจำตามระดับความมั่นคง การจัดเรือนจำในลักษณะนี้เป็นรูปแบบของการจัดประเภทเรือนจำ ที่ยึดถือเกณฑ์ด้านความมั่นคงแข็งแรงในการควบคุมที่ลดหลั่นไปตามความมั่นคงแข็งแรงของเรือนจำและความร้ายแรงของการกระทำผิดและระยะเวลาที่ถูกลงโทษ การจัดเรือนจำตามระดับความมั่นคงนี้ นิยมจัด 3 ระดับ คือ

1.1 เรือนจำระดับความมั่นคงสูง เป็นเรือนจำที่เน้นการควบคุมเป็นหลัก ใช้สำหรับคุมขังผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะร้าย มีโทษสูงหรือกระทำความผิดโดยสันดาน เรือนจำประเภทนี้ประกอบด้วยกำแพงสูง มีเรือนนอนที่เข้มแข็ง จัดห้องขังเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์แจ้งเหตุร้ายและเครื่องมือสังเกตความเคลื่อนไหวของผู้กระทำความผิดภายในเรือนจำอย่างทั่วถึง รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ถืออาวุธบนป้อมยาม และเจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลการเข้าออกและควบคุมผู้กระทำความผิดอย่างใกล้ชิด การอบรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้กระทำความผิดก็จัดดำเนินการเฉพาะภายในเรือนจำและทัณฑสถานเท่านั้น

1.2 เรือนจำระดับความมั่นคงปานกลาง เป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงรองลงมา เน้นการควบคุมพอสมควร แต่ยังไม่เป็นเรือนจำเปิด ใช้ควบคุมผู้กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยกว่าประเภทแรก หรือเป็นผู้กระทำความผิดที่ผ่านเรือนจำที่มีความมั่นคงสูงมาแล้ว เมื่อโทษลดลงมาก็นำมาทำการควบคุมไว้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลายการควบคุมมากกว่าเรือนจำระดับความมั่นคงสูงสุด การฝึกอาชีพแก่ผู้กระทำความผิดในเรือนจำระดับความมั่นคงปานกลางจะเน้นหนักไปในด้านอุตสาหกรรมภายในเรือนจำและมีการเกษตรบางส่วน

1.3 เรือนจำระดับความมั่นคงต่ำ เป็นเรือนจำที่ไม่ได้เน้นหนักด้านการควบคุม ใช้คุมขังผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษโดยให้อิสระในการเคลื่อนไหวแก่ผู้ต้องขัง โดยการใช้ระบบให้ผู้ต้องขังรักษาระเบียบวินัย และรับผิดชอบต่อหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการตอบแทนคุณความดีของนักโทษ โดยจะคัดเลือกผู้กระทำความผิดที่มีความประพฤติและไว้วางใจได้ ไปควบคุมไว้เพื่อเป็นการเตรียมการปลดปล่อยในเรือนจำที่มีความมั่นคงต่ำสุด ซึ่งได้แก่เรือนจำเปิดหรือเรือนจำชั่วคราว เรือนจำประเภทนี้ไม่มีรั้วไม่มีกำแพง กระจก ไม่มีผู้คุมถืออาวุธ มีแต่รั้วลาดหนาม การฝึกวิชาชีพก็เน้นหนักไปในด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมเบาเป็นส่วนใหญ่

การจัดประเภทเรือนจำและทัณฑสถานตามระดับความมั่นคงแข็งแรง เป็นการจัดรูปแบบเรือนจำยึดมั่นในหลักการควบคุมผู้กระทำความผิดแบบดั้งเดิม คือมุ่งคำนึงถึงการควบคุมผู้ต้องขังไว้อย่างมั่นคงแข็งแรงเพื่อป้องกันการหลบหนี ทำให้ไม่ได้เน้นในด้านการอบรมแก้ไขเป็นผลให้มีการคุมขังผู้ต้องขังให้อยู่ร่วมกันภายใต้ระบบการควบคุมที่เข้มงวดกดขี่มากเกินไปจนเป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงแก้ไขจิตใจผู้กระทำความผิด

2. การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำความผิด เป็นการจัดประเภทเรือนจำโดยมุ่งที่จะอบรมแก้ไขผู้ต้องขังเป็นหลัก ยิ่งไปกว่าความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุมโดยมุ่งควบคุมผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ไว้ด้วยกัน เพื่อให้การอบรมแก้ไขสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำความผิดนี้ อาจแยกได้ดังนี้

2.1 เรือนจำชาย เป็นเรือนจำที่ใช้ควบคุมผู้ต้องขังชายประเภททั่วไปหลายประเภทไว้ด้วยกัน เพียงแต่การจัดแยกแดนผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ออกจากกัน เช่น ผู้ต้องขังใน

คดีประเภทต่างๆ เช่น ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และ ผู้ต้องขังในคดีอาญา เป็นต้น เรือนจำประเภทนี้นับเป็นเรือนจำที่มีอยู่แพร่หลาย เพราะผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำประเภทนี้

2.2 เรือนจำหญิงหรือทัณฑสถานหญิง เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขัง ผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะ โดยเป็นการแยกออกจากผู้ต้องขังชายโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังหญิงในการอบรมแก้ไขจะมีแนวทางในการดำเนินการที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย นอกจากนี้การดำเนินการในการควบคุมดูแลและการอบรมแก้ไขจะใช้ผู้หญิงเกือบทั้งหมด เจ้าหน้าที่ชายที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในทัณฑสถานหญิงต่างๆ มักอยู่ภายนอกกำแพงเรือนจำ ทำหน้าที่ บริหาร

2.3 ทัณฑสถานวัยหนุ่ม เป็นทัณฑสถานที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพื่อ ป้องกันการรังแกและการถ่ายทอดนิสัยหรือเทคนิคการกระทำผิดจากผู้ต้องขังที่มีความเชี่ยวชาญ ดั้งนั้นเพื่อให้การอบรมแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นพิเศษ จึงต้องเน้นการศึกษาอบรมที่แตกต่างจาก ผู้ต้องขังทั่วไป

2.4 ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ เป็นทัณฑสถานที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังคดีอาญา โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่คดีอาญา เพื่อให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังเหล่านั้น โดยเฉพาะ ทั้งนี้ โดยถือว่าผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษามากกว่าการลงโทษในฐานะที่เป็นอาชญากร

2.5 ทัณฑสถานเปิด เป็นทัณฑสถานที่มีมุ่งเน้นในเรื่องการเตรียมการ ปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและจะกลับเข้าสู่สังคมชนบทให้ได้รับการฝึกอาชีพด้านการเกษตร สภาพของทัณฑสถานเปิดจึงแตกต่างไปจากเรือนจำปิดโดยทั่วไป กล่าวคือ ทัณฑสถานเปิดจะไม่มีกำแพงหรือป้อมยาม มีเพียงรั้วลวดหนามธรรมดา โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับสวน เกษตรโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะมีวัตถุประสงค์ในการใช้ควบคุมผู้ต้องขังแตกต่างไปจากเรือนจำ โดยทั่วไป

2.6 เรือนจำชั่วคราว เป็นเรือนจำที่ใช้เพื่อกิจการใดกิจการหนึ่งโดยเฉพาะเป็น การชั่วคราว เช่น เรือนจำชั่วคราวสำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี โดยใช้สถานีตำรวจ เป็นเรือนจำชั่วคราว หรือ เรือนจำชั่วคราวเพื่อการเกษตร เป็นการจัดพื้นที่ด้านการเกษตรสำหรับ ให้ผู้ต้องขังฝึกอาชีพด้านการเกษตร และประกาศเป็นเรือนจำชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ส่ง ผู้ต้องขังไปทำงานแบบไปเช้าเย็นกลับ หรือจะส่งไปประจำเลยก็ได้

2.7 เรือนจำพิเศษ เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีหรือคดียังไม่เสร็จเด็ดขาดตามกฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำ

พิเศษจะแตกต่างไปจากนักโทษเด็ดขาด กล่าวคือ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดียังถือว่าเป็นผู้ที่บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ผู้ต้องขังเหล่านี้จึงมีสิทธิมากกว่านักโทษเด็ดขาดในเรื่องจำทั่วไป

ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา (2548 : 178-180) ได้กล่าวถึงการจัดประเภทของเรือนจำไว้ว่า เนื่องจากเรือนจำในปัจจุบันมุ่งเน้นที่จะแก้ไขผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาจากสาเหตุของการกระทำความผิด ซึ่งอาจแตกต่างกันไป ดังนั้นเรือนจำจึงต้องมีหลายประเภทเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขผู้กระทำความผิดซึ่งจำเป็นต้องแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งการแบ่งประเภทเรือนจำได้หลายวิธี โดยอาจแบ่งตามโครงสร้างขององค์กร หรือแบ่งตามลักษณะของผู้ต้องขัง หรือแบ่งตามระดับความมั่นคงปลอดภัย

1. ประเภทของเรือนจำตามโครงสร้างของกรมราชทัณฑ์ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1.1 เรือนจำตามหลักราชการบริหารส่วนกลาง ขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมราชทัณฑ์ ประกอบด้วย

- เรือนจำกลาง หมายถึง เรือนจำประเภทความมั่นคงแข็งแรงสูง ซึ่งมีอัตราความจุ ความมั่นคงแข็งแรงและกำหนดโทษถึงประหารชีวิต ซึ่งแตกต่างกันไปตามความจำเป็น และความเหมาะสมในแง่ของหลักทัณฑ์วิทยาและทัณฑปฏิบัติ กระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

- เรือนจำพิเศษ หมายถึง เรือนจำที่มีหน้าที่หลักในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ในเขตอำนาจศาลที่ตั้งอยู่เป็นส่วนใหญ่

- ทัณฑสถาน หมายถึง ทัณฑสถานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุมขังที่แยกประเภทและเป็นการเฉพาะ โดยมีผู้อำนวยการ และผู้ปกครอง เป็นผู้บังคับบัญชา

- สถานกักกัน มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักกันตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการกักกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา ในขณะนี้มีอยู่เพียงแห่งเดียว คือ สถานกักกันจังหวัดนครปฐม

- สถานกักขัง มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมกักขังผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษกักขัง หรือถูกกักขังแทนค่าปรับ ตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา

- เรือนจำชั่วคราว เป็นเรือนจำที่ตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือเพื่ออบรมฝึกวิชาชีพทางการเกษตรกรรม ซึ่งอยู่ในสังกัดเรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอ ตามเขตพื้นที่เรือนจำนั้นตั้งขึ้น

1.2 เรือนจำตามหลักราชการบริหารส่วนภูมิภาค ตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มีสายบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ประกอบด้วย

- เรือนจำจังหวัด มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่แตกต่างกันไปตามระดับความมั่นคงแข็งแรง และยังควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีภายในเขตอำนาจศาลที่ตั้งอยู่ด้วย
- เรือนจำอำเภอ โดยปกติรับผิดชอบในการควบคุมนักโทษเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเขตอำนาจศาล

2. ประเภทของเรือนจำตามลักษณะของผู้ต้องขัง แบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์ตามลักษณะของผู้ต้องขัง แบ่งได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

2.1 เรือนจำชาย เป็นเรือนจำโดยทั่วไปที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังชาย เรือนจำประเภทนี้ได้แก่ เรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอ

2.2 ทักษสถานหญิง เป็นสถานควบคุมอบรมและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังหญิง

2.3 ทักษสถานวัยหนุ่ม สำหรับควบคุมดูแลผู้ต้องขังชายอายุระหว่าง 18-25 ปี กระทำผิดครั้งแรกและไม่เป็นคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2.4 ทักษสถานบำบัดพิเศษ ใช้เป็นสถานที่ควบคุมดูแลและบำบัดรักษาผู้ต้องขังติดยาเสพติดเป็นการเฉพาะ และแยกออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ

2.5 ทักษสถานเปิด การจัดตั้งทัณฑ์สถานเปิดมีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมดูแลผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษเหลือจำไม่เกิน 5 ปี และมีความประพฤติดีโดยผู้ต้องขังจะได้รับการปฏิบัติที่ผ่อนปรน เป็นต้นว่าไม่การใช้อาวุธ กำแพง ป้อมยาม ตลอดจนเครื่องพันธนาการใดๆ แก่ผู้ต้องขังคนอื่นเพื่อป้องกันการหลบหนี

2.6 เรือนจำพิเศษ ตามที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ฉบับที่ 1 และ 3 ข้อ 2(ค) กำหนดให้เรือนจำพิเศษรับควบคุมกักขังผู้ต้องขังเฉพาะแต่ละประเภท คือ หญิง เด็ก คนชรา หรือพิการ ทุพพลภาพ คนเป็นโรคเรื้อน คนเป็นวัณโรค คนเป็นโรคจิต หรือโรคติดต่ออันตรายต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติ เรือนจำพิเศษ ใช้ขังผู้ต้องขังประเภทที่คดียังไม่เสร็จเด็ดขาด เช่น ผู้ที่ถูกศาลสั่งไว้ระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดี ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างอุทธรณ์ - ฎีกา นอกจากนั้น ยังขังนักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษต่ำด้วย

2.7 เรือนจำชั่วคราว ตามกฎกระทรวงมหาดไทย หมายถึง เรือนจำซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการระบายนักโทษผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีออกไปรับการศึกษาอบรมอาชีพนอกเรือนจำ ส่วนใหญ่จะเป็นการบอกรวมและฝึกอาชีพในการเกษตรกรรม เรือนจำชั่วคราวนี้การ

ดำเนินการต่างๆ ตลอดจนการบริหารเป็นส่วนหนึ่งของเรือจากลาง เรือจ่าจังหวัด หรือเรือจ่าอำเภอในเขตที่เรือจ่าชั่วคราวตั้งอยู่

2.8 ทักษะนิคม การจัดตั้งมีจุดประสงค์เพื่อดำเนินการอบรมฝึกวิชาชีพแก่นักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี มีความอดสาเห และเหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 2 ปี ให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินที่กรมราชทัณฑ์จัดสรรไว้ให้ในลักษณะที่ดำเนินการทำกินชั่วคราวโดยไม่มีกรรมสิทธิ์ พร้อมกับอนุญาตให้นำครอบครัวเข้าร่วมอาศัยได้ ซึ่งหลักการของทักษะนิคมนี้นับว่าเป็นแนวคิดที่สมัยใหม่และเป็นการมุ่งแก้ไขและช่วยเหลือผู้ต้องขังโดยตรง แต่ก็อาจจะปฏิบัติได้ลำบากในปัจจุบันเนื่องจากปัญหาเรื่องการจัดหาที่ดิน ปัจจุบันนี้มีทักษะนิคมอยู่เพียงแห่งเดียวคือ ทักษะนิคมคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งไม่มีการดำเนินการในทางปฏิบัติ

3. ประเภทของเรือจ่าตามระดับความมั่นคงปลอดภัย โดยทั่วไป ประเทศต่างๆ จะแบ่งประเภทของเรือจ่าตามระดับความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุมผู้ต้องขังซึ่งแบ่งให้เป็น 3 ประเภท คือ

3.1 เรือจ่าที่มีความมั่นคงปลอดภัยสูง หมายถึง เรือจ่าที่มีการควบคุมดูแลผู้ต้องขังอย่างเข้มงวด ทั้งในด้านระบบการควบคุม อัตรากำลังเจ้าหน้าที่และอาคารสถานที่ เพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะมุ่งเน้นที่การควบคุมไม่ให้หนีมากกว่าจะฝึกวิชาชีพหรือให้การศึกษาอย่างจริงจัง เนื่องจากผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมส่วนใหญ่กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์ หรือเป็นพวกกระทำผิดซ้ำ หรือเป็นพวกที่มีความเสี่ยงในการหลบหนีสูง

3.2 เรือจ่าที่มีความมั่นคงปลอดภัยระดับปานกลาง หมายถึง เรือจ่าที่มีการควบคุมดูแลผู้ต้องขังในระดับที่น้อยกว่าเรือจ่าที่มีระดับความมั่นคงปลอดภัยสูง แต่ยังเข้มงวดในด้านระบบการควบคุมผู้ต้องขังทั้งในด้านระบบการควบคุมอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ และอาคารสถานที่ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะมุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพและการให้ศึกษามากขึ้น ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในเรือจ่าประเภทนี้เป็นพวกที่มีกำหนดโทษต่ำจนถึงประมาณ 15 ปี

3.3 เรือจ่าที่มีระดับความมั่นคงปลอดภัยระดับต่ำ หมายถึง เรือจ่าที่มีการผ่อนปรนในการควบคุม ผู้ต้องขังมีอิสระมากขึ้น อาจจะออกนอกเรือจ่าได้เป็นการชั่วคราว สภาพและบรรยากาศของเรือจ่าจะมีลักษณะที่ไม่ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าคุณคุมขัง อาจมีกำแพงเรือจ่าหรือไม่มีก็ได้ ระบบการควบคุมจะไม่เข้มงวดทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังพร้อมที่จะรับการอบรมและฝึกวิชาชีพได้มากที่สุด และเป็นการเตรียมผู้ต้องขังก่อนปล่อยไปสู่สังคม ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในเรือจ่าน้อยและมีความประพฤติดี ส่วนใหญ่จะต้องผ่านการคัดเลือกเพื่อมาอยู่ในเรือจ่านี้นี้ เรือจ่าประเภทนี้ได้แก่ ทักษะสถานเปิดและเรือจ่าชั่วคราว

6.5 ลักษณะเฉพาะของเรือนจำ

ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา (2548 : 180-181) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของเรือนจำไว้ว่า เรือนจำมีความแตกต่างจากสถาบันอื่นๆ ในสังคมที่เห็นได้อย่างชัดเจนอย่างแรก คือ ลักษณะภายนอก การออกแบบบรรยากาศต่างๆ ภายในเรือนจำไม่ว่าจะเป็นกำแพงคอนกรีตสูงที่มีรั้วไฟฟ้ากั้นอยู่อีกชั้น ตึกรูปทรงทึบที่กักขังผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก โรงงานที่แออัดไปด้วยผู้ต้องขัง และสีหน้าที่เคร่งเครียดกดดันของบุคคล สิ่งเหล่านี้จะรู้สึกได้ทันทีที่เข้าไปในเรือนจำ นอกเหนือจากสิ่งที่ยอมรับได้โดยชัดเจน เรือนจำยังมีลักษณะเฉพาะที่พิเศษต่างจากสถานบันหรือองค์กรอื่นๆ อีก ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงาน วัตถุประสงค์ บทบาทของบุคลากร และที่สำคัญที่สุดผู้รับบริการในเรือนจำ ซึ่งก็คือ ผู้กระทำความผิดที่สังคมไม่ต้องการให้อยู่ร่วมด้วย โดยสามารถแยกลักษณะเฉพาะของเรือนจำที่แตกต่างจากหน่วยงานราชการอื่นๆ ได้ดังนี้

1. เรือนจำไม่สามารถเลือกรับผู้รับบริการผู้ต้องขังได้
2. เรือนจำมีอำนาจน้อยมากหรือแทบไม่มีเลยในการปล่อยตัวผู้รับบริการ
3. ผู้รับบริการไม่ได้มาด้วยความสมัครใจ
4. การจัดการในเรือนจำ จำเป็นต้องอาศัยแรงงานจากผู้รับบริการ ในขณะที่การใช้งานเป็นไปในลักษณะบังคับและไม่มีผลประโยชน์ตอบแทนหรือมีก็น้อยมาก
5. กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าควรปฏิบัติอย่างไรต่อผู้รับบริการ
6. ขนาดของเรือนจำมักไม่เพียงพอกับผู้รับบริการ
7. กิจกรรมต่างๆ ภายในเรือนจำจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้รับบริการกับเจ้าหน้าที่ การดำเนินการจึงจำเป็นต้องดำเนินไปโดยราบรื่น

นอกจากลักษณะที่กล่าวมาแล้วเรือนจำยังมีลักษณะของสถาบันแบบเบ็ดเสร็จ นักวิชาการบางท่านได้เปรียบเทียบเรือนจำกับองค์กรบางแห่ง เช่น โรงพยาบาลโรคจิต ค่ายทหาร เป็นต้น และพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน คือ สถาบันแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งหมายถึง การที่สถาบันควบคุมการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของสถาบันนั้น โดยใช้กฎและระเบียบ และมีการแบ่งกลุ่มผู้ถูกควบคุม ซึ่งก็คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่และกลุ่มผู้ต้องขังนั่นเอง ในเรือนจำนั้นผู้ต้องขังต้องอยู่ภายใต้ระเบียบวินัยและการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ตลอดเวลา ผู้ต้องขังไม่สามารถควบคุมหรือเลือกจัดตารางชีวิตประจำวันของตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นการกิน นอน หรือทำงาน และยังถูกควบคุมพฤติกรรมบางอย่างด้วย เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม การพักผ่อน หรือการหาความบันเทิงนอกระหว่างที่ถูกลำหนด เป็นต้น การดำเนินชีวิตภายใต้สถาบันแบบเบ็ดเสร็จเช่นเรือนจำจึงเป็นการดำเนินชีวิตที่อยู่ภายใต้การควบคุมและต้องดำเนินไปตามตารางที่กำหนด

ลักษณะเฉพาะของเรือนจำอีกประการที่สำคัญ คือ การมีเป้าหมายที่ขัดแย้งกัน เป้าหมายหลักของงานเรือนจำในปัจจุบัน คือ การควบคุมดูแลผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัย และการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับเป็นพลเมืองดี ซึ่งเป้าหมาย 2 ประการนี้ มีความขัดแย้งกัน เป้าหมายของงานเรือนจำที่เน้นการควบคุมดูแลผู้ต้องขังนั้นมาจากแนวคิดที่ว่า การจำคุกเป็นการลงโทษวิธีการหนึ่ง เพื่อแก้แค้นผู้กระทำผิดให้หลายจำและไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก เรือนจำจึงต้องทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีเพื่อชดใช้ความผิดให้ครบกำหนดโทษส่วน เป้าหมายของเรือนจำที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟูนั้น มาจากแนวคิดที่เน้นการแก้ไขผู้กระทำผิดโดยการพิจารณาถึงสาเหตุของการกระทำผิดและให้การแก้ไขที่สาเหตุนั้นเรือนจำจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือและแก้ไขที่สาเหตุนั้นเรือนจำจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือและแก้ไขผู้ต้องขังโดยวิธีการต่างๆ เช่น การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ การรักษาทางจิตวิทยา เป็นต้น

แนวคิดทั้ง 2 ประการที่กล่าวมา ถูกกำหนดเป็นเป้าหมายของเรือนจำในยุคปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องนำมาปฏิบัติเพื่อสนองตอบต่อเป้าหมายนั้นๆ การปฏิบัติตามเป้าหมายนี้เองที่เป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งทั้งระดับนโยบาย จนถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ในอันที่จะปฏิบัติตามนโยบาย เนื่องจากเรือนจำและเจ้าหน้าที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ลงโทษผู้กระทำ ความผิดแทนรัฐ และเป็นผู้แก้ไขผู้กระทำผิดเป็นคนดีในสังคม การจะบรรลุเป้าหมายทั้ง 2 ประการ จำเป็นต้องใช้วิธีการที่ต่างกัน ซึ่งแต่ละวิธีต่างก็เป็นอุปสรรคซึ่งกันและกัน เป้าหมายที่ขัดแย้งนี้ ยังมีผลทำให้งานเรือนจำมีลักษณะคลุมเครือและไม่ชัดเจน ผู้บริหารไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าควรจะไปปฏิบัติไปในทิศทางใด และส่งผลให้เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตามความขัดแย้งนี้ สามารถลดลงได้ ถ้ามีการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ และมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนของผู้บริหาร โดยกำหนดว่าเป้าหมายใดควรเป็นเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง

กรมราชทัณฑ์ได้กล่าวถึงลักษณะงานราชทัณฑ์ที่เป็นงานที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากงานประเภทอื่น (อ้างอิงใน <http://www.correct.go.th/correct2009/>, ค้นคืนวันที่ 1 มีนาคม 2553)

1. เป็นงานที่ต้องปฏิบัติตลอด 24 ชั่วโมงอย่างต่อเนื่อง กรมราชทัณฑ์ได้รับอนุมัติกรอบอัตรากำลังในการปฏิบัติงานเฉพาะเวลาราชการเพียงวันละ 8 ชั่วโมง ซึ่งเป็นกรอบอัตรากำลังขั้นต่ำที่สุดที่สามารถจะปฏิบัติงานได้ ส่วนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการอีกวันละ 16 ชั่วโมงและในวันหยุดราชการการราชทัณฑ์ต้องสับเปลี่ยนหมุนเวียนข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในเวลาราชการปกติ ทุกตำแหน่งมาเข้าเวรยามรักษาการณ์ทำให้ข้าราชการเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้อง

ปฏิบัติหน้าที่อย่างตราครุฑกว่าข้าราชการอื่น จึงก่อให้เกิดความเบียดเบียนเสียขวัญไม่มีเวลาให้กับครอบครัวอย่างพอเพียง

2. เป็นงานที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่สามารถปฏิเสธหรือผ่อนผันปฏิบัติในเวลาต่อมาราชการหลักที่สำคัญประการแรกของกรมราชทัณฑ์คือการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนี กรมราชทัณฑ์ไม่อาจปฏิเสธการรับตัวผู้ต้องขังไว้ในความควบคุมได้แม้เรือนจำจะมีอัตรากำลังหรือสถานที่ควบคุมไม่เพียงพอก็ตาม ประกอบกับการควบคุมหรือการปล่อยตัวผู้ต้องขังจะต้องทำในทันทีที่ได้รับหมายศาลหรือคำสั่งตามกฎหมาย จะผ่อนผันไปดำเนินการในวันอื่นไม่ได้ ข้าราชการเรือนจำฯ จึงต้องปฏิบัติงานให้เสร็จสิ้นโดยพลันแม้ว่าจะเลยเวลาราชการหรือขาดแคลนอัตรากำลังก็ตาม ทำให้ข้าราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันต้องรับภาระหนักและเกิดความกดดันสูง

3. เป็นงานที่ต้องปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและต้องอาศัยความละเอียดถี่ถ้วนและถูกต้องแม่นยำตรงจะเกิดความผิดพลาดไม่ได้ การรับหมายศาล การรับ-ปล่อย-ตรวจค้นตัวผู้ต้องขังการคำนวณวันพ้นโทษ/การลดวันต้องโทษและการดำเนินงานด้านอื่นๆเช่นการประหารชีวิตนักโทษเด็ดขาดเป็นงานที่ต้องปฏิบัติอย่างรอบคอบจะผิดพลาดไม่ได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องใช้ความชำนาญการและประสบการณ์เฉพาะทาง

4. เป็นงานที่มีความยากมาก โดยเฉพาะงานด้านการแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคม การแก้ไขพัฒนาผู้ต้องขังที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ร้ายโดยสันดานเป็นงานที่ยากยิ่งเนื่องจากผู้กระทำผิดส่วนใหญ่สะสมพฤติกรรมความคิดและจิตสำนึกในทางที่ไม่ถูกต้องเป็นระยะเวลายาวนานเป็นบุคคลที่มีสภาพจิตผิดปกติ คือด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบน ดังนั้นงานด้านการอบรมแก้ไข พัฒนาพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมผู้ต้องขังให้เป็นปกติเหมือนบุคคลทั่วไป จึงเป็นงานที่ถือได้ว่ามีความยากมากเป็นพิเศษ

5. เกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ เป็นงานที่ยุ่ยากซับซ้อนต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับเช่นพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506 ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2478 รวมทั้งการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้ององค์การสหประชาชาติ ตามความเหมาะสมและงบประมาณที่ได้รับ นอกจากนี้ยังต้องติดต่อประสานงานกับองค์การระหว่างประเทศ หน่วยงานต่างประเทศ สถานทูต สถานกงสุล ตลอดจนองค์กรเอกชนและส่วนราชการอื่นๆ

6. เป็นงานที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและปลอดภัยของสังคม ลักษณะงานของกรมราชทัณฑ์ หากการปฏิบัติหน้าที่เกิดความบกพร่องหรือเกิดความผิดพลาดขึ้น เช่นผู้ต้องขังแหกหักหลบหนีปล่อยผู้ต้องขังผิดตัวหรือระบบแก้ไขผู้ต้องขังไม่มีประสิทธิภาพ ผู้ต้องขังกลับไปกระทำผิดสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม ความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม

7. เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

7.1 โครงสร้างภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

kodmhai เป็นเว็บไซต์ที่สรุปเนื้อหาการสอบแข่งขันตำแหน่งนักทัณฑวิทยา โดยสรุปเนื้อหาด้านโครงสร้างภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ว่าในการการบริหารงานทั่วไปของเรือนจำนั้น เกี่ยวโยงไปถึงเรื่ององค์ประกอบของเรือนจำ คือ เรือนจำจะต้องประกอบไปด้วยหน่วยงานอะไรบ้าง จึงจะเป็นการเหมาะสมและเพียงพอกับหน้าที่อันจะต้องปฏิบัติ หน่วยงานต่างๆ จะต้องให้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นส่วนสัด เพื่อให้งานประสานกันดีที่สุดและก้าวท้าวขัดกันน้อยที่สุด เกี่ยวโยงไปถึงเรื่องคนหรือเจ้าหน้าที่ด้วยว่าจะต้องมีเจ้าหน้าที่อะไรบ้าง จำนวนเท่าใด เกี่ยวโยงไปถึงการจัดและการสร้างสถานที่สำหรับเรือนจำ อันเป็นที่คุมขังนักโทษ ว่าทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับจำนวนคน ง่ายต่อการตรวจตราควบคุมและประการสุดท้าย ต้องคำนึงถึงการที่จะให้ผู้ต้องขังใดมีความสุขสบายตามฐานะของผู้ต้องโทษด้วย

ปัจจุบันเรือนจำแต่ละแห่งประกอบด้วยงานหลักๆ ดังนี้

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป ประกอบด้วย งานธุรการ งานการเงินและบัญชี งานเจ้าหน้าที่และสวัสดิการข้าราชการ งานพัสดุและอาคารสถานที่ งานประชาสัมพันธ์ งานรับเรื่องราวร้องทุกข์

2. ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์ ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้

2.1 งานควบคุม รับผิดชอบในการปกครองดูแล และควบคุมผู้ต้องขังมิให้ก่อเหตุร้าย หรือแหกหักหลบหนี โดยให้ถือปฏิบัติตามระเบียบวินัยของเรือนจำโดยเคร่งครัด การพิจารณาความดีความชอบของผู้ต้องขัง การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการเลื่อนหรือลดชั้น การลงโทษทางวินัย การคัดเลือกผู้ต้องขังเพื่อย้ายออกทำงานภายนอกเรือนจำ หรือนำผู้ต้องขังป่วยออกไปรักษาตัว ณ โรงพยาบาล

2.2 งานรักษาการณ์ รับผิดชอบในการดูแลรักษาความปลอดภัยของเรือนจำ จัดระบบการตรวจค้นและรักษาการณ์บริเวณเรือนจำ ตรวจค้นตัวเจ้าพนักงาน บุคคลภายนอก

และผู้ต้องขัง ตลอดจนสิ่งของและยานพาหนะที่ผ่านเข้า – ออกเรือนจำ จัดเวรยามเจ้าพนักงาน จัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่รักษาการณ์ตามจุดและเวลาต่างๆ รวมทั้งป้อมยามรักษาการณ์ จัดให้มีการตรวจค้นทั้งกรณีปกติและตรวจค้นจำโจมกรณีพิเศษอาคารทุกหลังภายในเรือนจำ

3. ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้

3.1 งานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง รับผิดชอบในการตรวจสอบและปฏิบัติให้เป็นไปตามหมายศาล จัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง คำนวณวันพ้นโทษ ประสานงานเกี่ยวกับการย้ายผู้ต้องขังไปเรือนจำอื่นๆ ดำเนินการเกี่ยวกับผู้ต้องขังตาม ตลอดจนการปล่อยตัว และการออกไปบริสุทธิ์แก่ผู้พ้นโทษ

3.2 งานทัณฑปฏิบัติ รับผิดชอบเกี่ยวกับการเลื่อนและลดชั้นผู้ต้องขัง การลดวันต้องโทษจำคุก การพักการลงโทษ และการขอพระราชทานอภัยโทษ

3.3 งานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง รับผิดชอบในการศึกษาวิเคราะห์ผู้ต้องขังเพื่อกำหนดแนวทางในการบำบัดรักษาหรือปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมเป็นรายบุคคล

4. ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้

4.1 งานฝึกวิชาชีพ รับผิดชอบในการวางแผนการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง เช่น ฝึกวิชาชีพช่างไม้ จักสาน ทอพรหมผ้า ถักอวน ช่างโลหะ ช่างปูน ช่างตัดผมชาย หึง ช่างปลูกกระเบื้อง เพาะเห็ด ตัดเย็บเบาะ ทำอาหาร

4.2 งานเงินทุนฝึกวิชาชีพ รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีการรับ-จ่าย และเก็บรักษาเงินทุนผลประโยชน์จากการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ตลอดจนเงินทุนสำรองเพื่อให้มีทุนหมุนเวียนสำหรับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการหาตลาด และจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเรือนจำ นอกจากนี้ยังอาจมีงาน พาณิชยกรรม พืชสวนและฝักอาชีพ งานยานพาหนะ งานสาธารณชนนอกเรือนจำ ตามความเหมาะสม

5. ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้

5.1 งานการศึกษา รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษาวิชาชีพสามัญและวิชาชีพตลอดจนจัดกิจกรรมเสริมการศึกษา เช่น ห้องสมุดและการศึกษาวิชาชีพต่างๆ ที่สอดคล้องกับความรู้ความชำนาญเดิมของผู้ต้องขัง อาทิ ช่างปูน ช่างปลูกกระเบื้อง ช่างเชื่อมโลหะ ช่างไฟฟ้า ช่างเสริมสวย

5.2 งานพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง รับผิดชอบเกี่ยวกับการอบรมและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง จัดให้มีการปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ เพื่อบรรณเกี่ยวกับระเบียบวินัยและการปฏิบัติตัวประจำวันภายในเรือนจำ จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ปลูกฝัง ปรับเปลี่ยนทัศนคติ จิตสำนึกของผู้ต้องขัง

6. ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้

6.1 งานสุทกรรม รับผิดชอบเกี่ยวกับการประกอบอาหารและจัดเลี้ยงผู้ต้องขังด้วยเงินงบประมาณ การจัดซื้อเชื้อเพลิงหุงต้ม ข้าวสาร อาหารดิบ

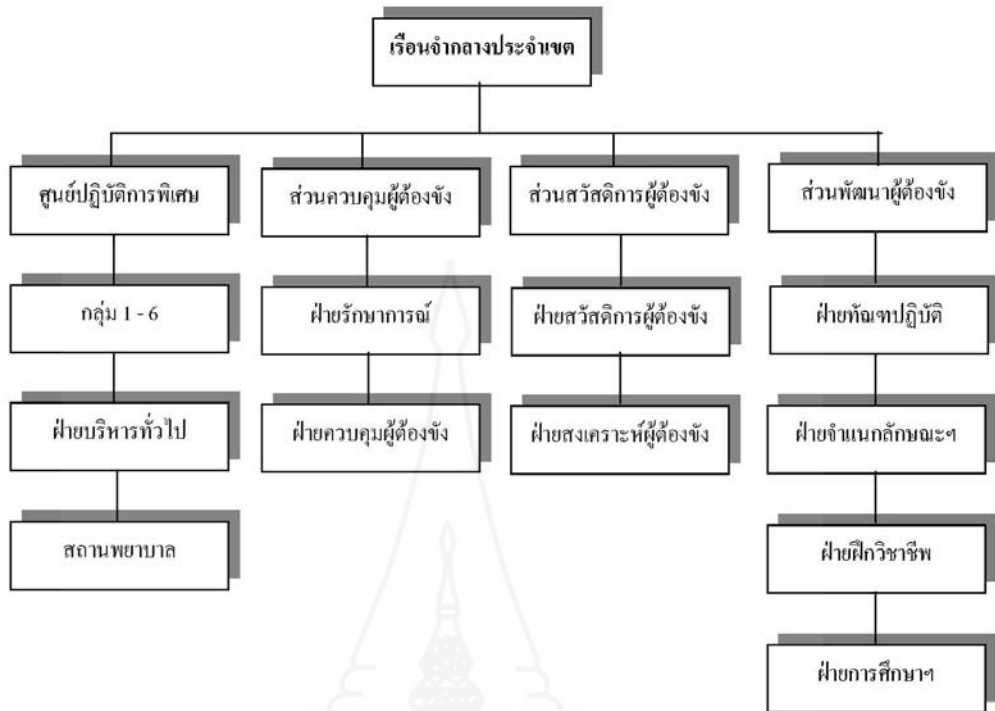
6.2 งานเยี่ยมญาติ รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเขียนจากครอบครัวและญาติ โดยเปิดให้เยี่ยมได้ทุกวัน เว้นวันหยุดราชการ

6.3 งานเงินฝากผู้ต้องขัง รับผิดชอบเงินจากญาติผู้ต้องขังที่นำมาฝากให้กับผู้ต้องขังตลอดจนการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย เงิน หรือเอกสารอื่นใดแทนตัวเงินที่ญาติผู้ต้องขังฝากให้กับผู้ต้องขัง

6.4 งานร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง รับผิดชอบการดำเนินงานร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังที่จะจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพได้โดยสะดวก

6.5 งานสังคมสงเคราะห์ รับผิดชอบ ดำเนินการเกี่ยวกับการให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังในด้านต่างๆ อาทิ สงเคราะห์ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติ พิการ โรคจิต สูงอายุ เด็กติดผู้ต้องขัง ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังที่มีปัญหา หรือประสานงานขอความช่วยเหลือจากองค์กรทางสังคมต่างๆ

7. สถานพยาบาล มีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้ต้องขังป่วย โดยมีเจ้าหน้าที่พยาบาลให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังป่วยในเบื้องต้น หากมีอาการป่วยเกินขีดความสามารถของเรือนจำ ก็จะส่งไปให้การบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ (<http://www.kodmhai.com>)

ภาพที่ 2.2 แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งงานเรือนจำกลางที่ทำหน้าที่เป็นเรือนจำประธานเขต

ที่มา : กรมราชทัณฑ์, อังนิน ชาติชาย ชินคำหาร “การบริหารจัดการศึกษาแบบชั้นเรียนในเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 และเขต 4” (2547:10)

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งงานเรือนจำและทัณฑสถานกลุ่มที่ 2

ที่มา : กรมราชทัณฑ์ , อ่างใน ชาติชาย ชินคำหาร “การบริหารจัดการศึกษาแบบชั้นเรียนในเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 และเขต 4” (2547:12)

7.2 ข้อมูลทางกายภาพของเรือนจำ เขต 3

เรือนจำเขต 3 ประกอบไปด้วย เรือนจำกลาง จำนวน 3 แห่ง เรือนจำส่วนภูมิภาค จำนวน 11 แห่ง และ ทัณฑสถาน จำนวน 2 แห่ง ดังต่อไปนี้

1. เรือนจำกลางนครราชสีมา ตั้งอยู่เลขที่ 182 ถนนสรรพสิทธิ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 39 ไร่ เป็นพื้นที่ภายในเรือนจำ 17 ไร่ 1 งาน 95 ตารางวา พื้นที่ภายนอกเรือนจำ 21 ไร่ 2 งาน 5 ตารางวา ทำหน้าที่เป็นเรือนจำประชาชนเขต 3 มีเจ้าหน้าที่ 131 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 15 ปี ถึง 30 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 2,563 คน

2. เรือนจำกลางอุบลราชธานี ตั้งอยู่เลขที่ 267 ถนนพโลชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ 168 ไร่ 51.1 ตารางวา พื้นที่ภายในเรือนจำ 27 ไร่ 50 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 145 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 15 ปี ถึง 30 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 1,299 คน

3. เรือนจำกลางสุรินทร์ ตั้งอยู่เลขที่ 53/6 หมู่ที่ 3 ถนนเลียงเมือง ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ภายในเรือนจำ 12 ไร่ - งาน - ตารางวา พื้นที่ภายนอกเรือนจำ 119 ไร่ - งาน 82 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 86 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 15 ปี ถึง 30 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 791 คน

4. ทักษสถานหญิงนครราชสีมา ตั้งอยู่เลขที่ 19 หมู่ 1 ถนนมิตรภาพ ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 131 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็น พื้นที่ควบคุมภายในจำนวน 72 ไร่ 59 ตารางวา พื้นที่ภายนอกพื้นที่ควบคุม จำนวน 59 ไร่ 1 งาน 41 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 108 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดไม่เกิน 30 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ย ปี 2553 จำนวน 2,201 คน

5. ทักษสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขافرึก ตั้งอยู่เลขที่ 111 หมู่ 4 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีอาณาเขตพื้นที่ จำนวน 1,591 ไร่ 2 งาน พื้นที่ควบคุมภายในจำนวน 98 ไร่ 1 งาน มีเจ้าหน้าที่ 90 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดไม่เกิน 30 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ย ปี 2553 จำนวน 2,607 คน

6. เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ เลขที่ 239 หมู่ 7 ถนนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสาย 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ภายในกำแพง 14 ไร่ 3 งาน 40 ตารางวา พื้นที่ภายนอกกำแพงเรือนจำ 55 ไร่ 60 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 72 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ย ปี 2553 จำนวน 902 คน

7. เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่เลขที่ 78 หมู่ที่ 4 ตำบลอิสาน อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 30 ไร่ 77 ตารางวา (แยกเป็นพื้นที่ภายในเรือนจำจำนวน 10 ไร่ 3 งาน 40 ตารางวา ภายนอกเรือนจำ จำนวน 19 ไร่ 1 งาน 37 ตารางวา) มีเจ้าหน้าที่ 72 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 902 คน

8. เรือนจำจังหวัดยโสธร ตั้งอยู่เลขที่ 58 ถนนมงคลบูรพา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 98 ไร่ เป็นพื้นที่ภายในเรือนจำ 11 ไร่ 3 งาน 12 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 65 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ย ปี 2553 จำนวน 990 คน

9. เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่เลขที่ 12/50 ถนนกสิกรรม ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีที่ดินอยู่ในครอบครองประมาณ 124 ไร่ เศษ พื้นที่ภายในเรือนจำ 10 ไร่ 2 งาน 92 ตารางวา พื้นที่ภายนอก 115 ไร่ – งาน 7 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 95 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 780 คน

10. เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ ตั้งอยู่เลขที่ 156 หมู่ที่ 4 ถนนชยางกูร ตำบลบึง อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ พื้นที่ภายในเรือนจำ 10 ไร่ 2 งาน มีเจ้าหน้าที่ 95 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ย ปี 2553 จำนวน 617 คน

11. เรือนจำอำเภอกันทรลักษ์ ตั้งอยู่เลขที่ 360 หมู่ 17 ถนนศรีสะเกษ - กันทรลักษ์ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ภายใน 28 ไร่ 50 ตารางวา

พื้นที่ภายนอก 108 ไร่ 1 งาน 50 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 60 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 668 คน

12. เรือนจำอำเภอนางรอง ตั้งอยู่เลขที่ 107 หมู่ 12 ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ทั้งหมด 103 ไร่ 1 งาน 33 ตารางวาแบ่งเป็นพื้นที่ภายในกำแพง 28 ไร่ 1 งาน 40 ตารางวา มีพื้นที่ภายนอกกำแพง 75 ไร่ 1 งาน 93 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 48 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 746 คน

13. เรือนจำอำเภอบัวใหญ่ ตั้งอยู่เลขที่ 211 ถนนวิเวศน์รัตน์ หมู่ 9 ตำบลด่านช้าง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ 100 ไร่ แบ่งเป็นเนื้อที่ภายในเรือนจำ 28 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา และพื้นที่รอบกำแพงเรือนจำ 70 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 62 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 671 คน

14. เรือนจำอำเภอกุฉิเยว ตั้งอยู่เลขที่ 438 ถนนราษฎร์สำราญ ตำบลฝักบัว อำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ พื้นที่ทั้งหมด 39 ไร่ 3 งาน 48.510 ตารางวา พื้นที่ภายในกำแพงเรือนจำ 12 ไร่ ภายนอกเรือนจำ 27 ไร่ 3 งาน 48.510 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 55 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เกิน 10 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 750 คน

15. เรือนจำอำเภอรदनบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 127 หมู่ที่ 9 ตำบลไผ่ อำเภอรदनบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ภายในกำแพงเรือนจำ 17 ไร่ - งาน 40 ตารางวา เนื้อที่ภายนอกกำแพง 57 ไร่ 3 งาน 33 ตารางวา รวมเนื้อที่ทั้งหมด 74 ไร่ 3 งาน 73 ตารางวา มีเจ้าหน้าที่ 45 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 645 คน

16. เรือนจำอำเภอสีกี้ว ตั้งอยู่เลขที่ 181 ถนนมิตรภาพ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีกี้ว จังหวัด นครราชสีมา มีพื้นที่ รวม 80 ไร่ เป็นพื้นที่ภายในเรือนจำ 9 ไร่ 3 งาน มีเจ้าหน้าที่ 51 คน มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เกิน 10 ปี มีผู้ต้องขังเฉลี่ยปี 2553 จำนวน 909 คน

ตารางที่ 2.2 จำนวนข้าราชการเรือนจำ เขต 3

ที่	หน่วยงาน	จำนวนข้าราชการ			กรอบ ลูกจ้าง ประจำ	พนักงาน ราชการ เรือนจำ	พนักงาน ราชการ สถาน กักขัง	พนักงาน ราชการ ฟื้นฟู พื้นที่	รวม ทั้งสิ้น
		ณ.17 ก.พ.2553							
		ชาย	หญิง	รวม					
1	เรือนจำกลางนครราชสีมา	93	16	114	4	7	0	6	131
2	เรือนจำกลางอุบลราชธานี	111	18	129	2	6	0	8	145
3	เรือนจำกลางสุรินทร์	48	8	56	1	5	14	10	86
4	ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา	4	80	84	0	18	0	6	108
5	ทัณฑสถานเกษตร อุตสาหกรรมเขาพระภิก	73	10	83	0	7	0	0	90
6	เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ	45	14	59	1	5	0	7	72
7	เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์	57	6	63	0	4	0	10	77
8	เรือนจำจังหวัดยโสธร	44	10	54	1	3	0	7	65
9	เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ	59	10	69	1	4	14	7	95
10	เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ	48	9	57	1	3	0	8	69
11	เรือนจำอำเภอรัตนวาปี	44	8	52	0	8	0	0	60
12	เรือนจำอำเภอนางรอง	35	45	40	0	8	0	0	48
13	เรือนจำอำเภอบัวใหญ่	38	8	46	1	4	11	0	62
14	เรือนจำอำเภอคูเมือง	46	6	52	1	2	0	0	55
15	เรือนจำอำเภอรัตนบุรี	38	4	42	0	3	0	0	45
16	เรือนจำอำเภอสีกี้	39	8	47	1	3	0	0	51

ที่มา : หนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนที่สุด ที่ ขช 0702/7 ลงวันที่ 5 มกราคม 2554 เรื่อง “การจัดทำ
โครงสร้างการแบ่งงานและกำหนดกรอบอัตรากำลัง”

ตารางที่ 2.3 ลักษณะทางกายภาพเรือนจำ เขต 3

ที่	หน่วยงาน	ความจุผู้ต้องขังมาตรฐาน			พื้นที่		อำนาจการควบคุม	เฉลี่ยผู้ต้องขังทั้งปี		
		2.25 ตร.ม.			ภายใน			2553		
		ชาย	หญิง	รวม	ไร่	งาน		ชาย	หญิง	รวม
1	เรือนจำกลางนครราชสีมา	1,080	90	1,170	16	2	15-30 ปี	2,348	218	2,563
2	เรือนจำกลางอุบลราชธานี	857	140	997	27	0	15-30 ปี	2,109	339	2,448
3	เรือนจำกลางสุรินทร์	373	38	411	12	0	15-20 ปี	872	75	947
4	ทัณฑสถานหญิง นครราชสีมา	0	1,551	1,551	72	0	ไม่เกิน 30 ปี	0	2,201	2,201
5	ทัณฑสถานเกษตร อุตสาหกรรมเขาพระภิก	1,612	0	1,612	98	1	ไม่เกิน 30 ปี	2,607	0	2,607
6	เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ	337	87	424	14	3	ไม่เกิน 15 ปี	793	109	902
7	เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์	747	37	784	10	3	ไม่เกิน 15 ปี	1,230	69	1,299
8	เรือนจำจังหวัดยศธร	495	39	534	11	2	ไม่เกิน 15 ปี	903	87	990
9	เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ	840	44	884	10	2	ไม่เกิน 15 ปี	726	54	780
10	เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ	832	82	854	10	2	ไม่เกิน 15 ปี	540	77	617
11	เรือนจำอำเภอกันทรลักษณ์	805	81	866	28	1	ไม่เกิน 15 ปี	601	67	668
12	เรือนจำอำเภอนางรอง	850	41	891	28	1	ไม่เกิน 15 ปี	702	44	746
13	เรือนจำอำเภอบัวใหญ่	838	32	370	28	2	ไม่เกิน 15 ปี	594	77	671
14	เรือนจำอำเภอภูเขียว	365	73	438	12	0	ไม่เกิน 10 ปี	687	63	750
15	เรือนจำอำเภอรัตนบุรี	835	18	853	17	3	ไม่เกิน 15 ปี	623	23	645
16	เรือนจำอำเภอสีคิ้ว	667	85	752	9	3	ไม่เกิน 10 ปี	831	78	909

ที่มา : หนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนที่สุด ที่ ขช 0702/7 ลงวันที่ 5 มกราคม 2554 เรื่อง “การจัดทำ
โครงสร้างการแบ่งงานและกำหนดกรอบอัตรากำลัง”

8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทำการศึกษายังไม่พบว่ามีการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องโดยตรง จึงได้ทำการศึกษาในเรื่องที่ใกล้เคียง ดังนี้

สุพรรณษา สมสี (2547) ได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้กระทำผิด และผู้เสียหาย ผลการศึกษาพบว่า ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีหลักการที่ส่งเสริมบทบาทของชุมชน ผู้กระทำผิด และผู้เสียหาย ในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็ก โดยเป็นกระบวนการที่ให้ผู้ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมทั้ง 3 ฝ่าย มาร่วมกันแก้ไขปัญหาคือหรือเข้าจัดการกับความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีการทำแผนบันทึกข้อตกลงที่ช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สำนึกในการกระทำของตนและแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย

ทองใบ ตะตอง (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านแม่ฮัก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ยาเสพติดในชุมชนและการแก้ไขปัญหายาของชุมชนโดยเน้นความร่วมมือของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกบางกลุ่มในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสพยาและการค้ายาบ้า ทำให้เกิดการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อริเริ่มโครงการต่อต้านยาเสพติด ได้มีการนำต้นทุนทางสังคมและต้นทุนทางวัฒนธรรมต่างๆ มาใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหายาอย่างต่อเนื่อง ได้มีการสร้างกลุ่ชุมชนขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้นำชุมชนได้นำกลยุทธ์วิธีต่างๆ มาส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของชุมชนและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

ศุภร ธีญญกรรม (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด 5 ครั้งต่อสัปดาห์ขึ้นไป มีทัศนคติต่อภาพลักษณ์ของตำรวจในด้านบวก มีความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด แต่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับโทษตามกฎหมายและนายจ้างให้ความร่วมมือต่อการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

กลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัศนวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ โดยมีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ และกลุ่มประชาชน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์โดยเห็นว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่ต้องให้การดูแล ฝึกวิชาชีพ รองลงมาคือทำให้การศึกษาอบรมทั้งสาย

สามัญและสายอาชีพ สามารถแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีได้ โดยมีปัญหาที่เห็นว่าภารกิจบางอย่างไม่สามารถทำให้เสร็จสิ้นได้ด้วยตนเองต้องมีการประสานงานให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยเหลือ ส่วนในกลุ่มประชาชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีความรู้ความเข้าใจในงานราชทัณฑ์ และมีทัศนคติต่อผู้ต้องขังการศึกษาอบรมทั้งสายสามัญและสายอาชีพ สามารถแก้ไขผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้ต้องขังสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้จากการฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำไปประกอบอาชีพได้ และยินดีช่วยเหลือกิจการเรือนจำ ส่วนการปรับปรุงวิธีการและกระบวนการทำงาน ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องข้อมูลผู้ต้องขังให้ผู้มาติดต่อได้ทราบรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานและการให้บริการของเรือนจำแต่ละฝ่าย มีศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขัง และมีข้อเสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์เปิดโอกาสให้หน่วยงานภาคเอกชน องค์กร มูลนิธิต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์และรับรู้ภารกิจของงานราชทัณฑ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภารกิจของกรมราชทัณฑ์ให้มากขึ้น

นฤมล วิจิตรเจริญ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดข่าวสาร การรับรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่ มีการเปิดรับข่าวสารจากการเผยแพร่ข่าวสารของสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า จากสื่อโทรทัศน์และสื่อบุคคล ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อน และญาติ มีการรับรู้ในระดับสูงเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวสารในเรื่องประวัติของสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าและสถานที่ติดต่อเพื่อขอบริจาค มีความคิดเห็นในระดับมากเกี่ยวกับเด็กกำพร้าว่าทุกคนคือผู้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กกำพร้า และมีส่วนร่วมในระดับน้อยในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าการประชาสัมพันธ์ของสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าอยู่ในระดับต่ำ

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ม.ป.ป.:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์ในการนำเอาวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่กระทำผิด : ศึกษาเฉพาะกรณีของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า การนำเอาวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่กระทำผิดตามความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพในการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่กระทำผิด พบว่ามีประสิทธิภาพ ส่วนความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ในด้านความยุติธรรม ความโปร่งใส และความเสมอภาค พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับปานกลาง ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคมากที่สุด คือ ด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน และด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ได้แก่ การล่มสลายของ

การรวมตัวกันทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชน การไม่มีวัฒนธรรมร่วมกันหรือการไม่มีสำนึกของความเป็นชุมชนเดียวกัน หรือไม่เป็นชุมชน ซึ่งในปัจจุบันชุมชนแบบนี้ขาดหายไป วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนไม่ใช่วิถีปฏิบัติของสังคมไทย ชุมชนที่อยู่และมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นชุมชนพื้นที่ ชุมชนจัดตั้งตามระบบการปกครอง จึงขาดรากเหง้าและจิตวิญญาณตามปรัชญา และแนวคิดในเรื่องกระบวนการเชิงสมานฉันท์

ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชีวศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม ผู้ที่เคยต้องโทษจำคุกส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมเมื่อพ้นโทษ แต่ผู้ต้องขังก็ยังถือเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในสังคมซึ่งคนในสังคมควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบและให้ความช่วยเหลือ และหลังจากการเข้ามาช่วยเหลืองานของเรือนจำ ทำให้ยังมีทักษะที่ดีกับผู้ต้องขังมากขึ้นกว่าเดิม และยังพบว่าประชากรส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักและเข้าใจงานเรือนจำ และเห็นว่า การนำประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และควรเปิดรับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคม โดยมีข้อเสนอแนะให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย จัดทำโครงการราชทัณฑ์สัญจรท้องถิ่น โดยให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน และนำประชาชนเข้ามาช่วยฝึกอาชีพ และหาตลาดให้แก่ผู้ต้องขัง รองรับการทำงานของผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ จัดตั้งอาสาสมัครงานยุติธรรมซึ่งเปรียบเทียบกับ อสม. ของกระทรวงสาธารณสุข ประสานความร่วมมือกับส่วนต่างๆ เป็นผู้นำร่วมในการสร้างความเข้าใจและชี้ให้ประชาชนเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนในการมีส่วนร่วมกับกรมราชทัณฑ์ มีการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในภารกิจของกรมราชทัณฑ์ให้ยอมรับผู้ต้องขัง เพื่อสร้างเครือข่ายในระดับชุมชน

พันจ่าเอกสมชัย สิริสมบัติ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาล “คู่มือเมืองน่าอยู่” ในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับผู้นำโครงการ และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลคู่มือเมืองน่าอยู่ ดังนั้น แนวทางในการส่งเสริมให้กรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลคู่มือเมืองน่าอยู่เพิ่มขึ้น ผู้นำโครงการควรประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น เพื่อให้กรรมการชุมชนได้ติดตามผลรับทราบและซึมซับ ข้อมูลข่าวสารพร้อมทั้งทราบถึงประโยชน์จากโครงการที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในท้องถิ่นและผู้นำโครงการควรเพิ่มบทบาทเป็นผู้อำนวยการประสานงานสนับสนุนช่วยเหลือ พบปะ พูดคุย สร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองกับกรรมการชุมชนคาดว่า การมีส่วนร่วมของกิจกรรมชุมชนเพิ่มขึ้น

รัมภา แก้วปิ่นทอง (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าชายเลน กรณีศึกษาเขตพื้นที่ตำบลบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ ความสัมพันธ์ต่อผู้นำโครงการ การรับรู้ข่าวสารของโครงการปลูกป่าชายเลน การได้รับประโยชน์จากป่าชายเลน มีข้อเสนอแนะควรให้ความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนผ่านเสียงตามสาย สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับผู้นำโครงการ และควรจัดโครงการที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารทางธรรมชาติเป็นอันดับแรก

จำเนียร ภูมิวิทย์ (2546) ได้ทำการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียน วัดสะพาน แขวงพระโขนงเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านแรงงาน ด้านเงินทุน ด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ และด้านการสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนครอบครัวซึ่งมีส่วนร่วมในฐานะบุคคลมีส่วนร่วมเพียงสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมพบว่า ปัจจัยแรก ปัจจัยด้านความต้องการของครอบครัว ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกขององค์กรต้องการให้บุตรมีอนาคตทางการศึกษา ส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลต้องการให้บุตรได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่เข้าร่วมและห่างไกลจากสิ่งเสพติด ขณะที่เด็กวัยรุ่นในครอบครัวทั้งสองกลุ่มต้องการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพียงอย่างเดียว ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์พบว่า ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกขององค์กรเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวด้วยกันในกลุ่ม ความสัมพันธ์กับผู้นำกิจกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่น โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามาจากครอบครัวในกลุ่มใด ส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลเกิดจากความสัมพันธ์กับผู้นำกิจกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่น โดยไม่ขึ้นอยู่กับว่ามาจากครอบครัวในกลุ่มใดเช่นกัน ปัจจัยที่ 3 ปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารพบว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวทั้งสองกลุ่มเกิดจากการได้รับข่าวสารจากผู้นำกิจกรรม และระหว่างเด็กวัยรุ่นด้วยกัน ปัจจัยที่ 4 ปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรม พบว่าเกิดจากสถานที่จัดกิจกรรมและช่วงเวลาจัดกิจกรรมสะดวกต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

วิไล ผิวทอง (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทยา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมด้านต่างๆ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทยา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่ ไม่ใช่กลุ่มบุคคลที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันและหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทยา อีกทั้งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัญหาที่อยู่ไกลตัวเมื่อได้รับข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของเมืองพัทยายังไม่ค่อยใส่ใจที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เท่าที่ควร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมุ่งเน้นศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามามีส่วนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการวิจัย ตามระเบียบวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังในด้านต่างๆ ตามที่ได้มีการเก็บสถิติเครือข่ายพันธมิตรของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2549 โดยในส่วนเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 มีประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัย จำนวน 534 คน (ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ : รายงานวิจัยโครงการศึกษาวิจัยทัศนะของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ 2549:38)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณหาโดยให้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05% ตามสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ N = ขนาดของประชากรที่ศึกษา

e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ มีประชากร (N) จำนวน 534 คน ผู้วิจัยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการเลือกตัวอย่างหรือค่าคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าไว้ร้อยละ 5 หรือ 0.05 % เมื่อแทนค่าในสูตรข้างต้นจะได้จำนวนตัวอย่าง ดังนี้

$$N = 534 \text{ คน}$$

$$e = 0.05$$

$$\text{ดังนั้น } n = \frac{534}{1 + 534 \times (0.05)^2}$$

$$n = 228.69$$

เพื่อให้มีค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 229 คน ในการสุ่มตัวอย่างวิจัยจากเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 รวม 16 แห่ง ทั้งนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ เรือนจำกลาง เรือนจำส่วนภูมิภาค และทัณฑสถาน (ตามการแบ่งประเภทเรือนจำตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 12 พ.ศ.2547 ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479) ดังนั้นจึงกำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วน ดังนี้

ที่	ประเภท	จำนวน (แห่ง)	จากกลุ่มตัวอย่าง 229 คน คิดเป็น	เก็บข้อมูล (คน)
1	เรือนจำกลาง	3	42.94	43
2	เรือนจำส่วนภูมิภาค	11	157.44	157
3	ทัณฑสถาน	2	28.63	29
รวม เรือนจำทัณฑสถาน 16 แห่ง				229

1.3 การสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะประชาชนผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังภายในเรือนจำ และทัณฑสถาน เขต 3

1.4 การรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น โดยการแจกและเก็บรวบรวมข้อมูล 1 แบบสอบถามต่อ 1 คน โดยขอความร่วมมือจากเรือนจำ และทัณฑสถาน เขต 3 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วส่งคืนให้กับผู้วิจัย เก็บได้แบบสอบถามได้จำนวน 229 ฉบับ คิดเป็น 100 %

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

2.2.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัย เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2.3 นำแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น โดยนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการพิจารณาตรวจสอบ แก้ไข ความชัดเจน ความถูกต้องของการใช้ภาษา ข้อคำถาม ตรวจสอบความชัดเจนและความเที่ยงตรงตามเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ต่อไป โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

1) นายประยุทธ บุคคิงส์ ตำแหน่ง นักทัศนวิทยา ชำนาญการ วุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2) นายวินัย แสงเขียว ตำแหน่ง นักทัศนวิทยา ปฏิบัติการ วุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3) นางเฉอปาน ดีหนองโดน ตำแหน่ง นักสังคมสงเคราะห์ ชำนาญการ วุฒิการศึกษาการศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2.2.4 นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ก่อนทำการเก็บข้อมูลจริงในเรือนจำ และทัณฑสถาน เขต 3

2.2.5 นำแบบสอบถามที่ได้ทำการทดสอบจากประชาชน จำนวน 30 คน มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่า reliability coefficients ปรากฏค่า Cronbach alpha โดยรวมเท่ากับ 0.954

2.2 รายละเอียดของเครื่องมือ การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง ความเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการกุศล ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เป็นคำถามแบบปลายปิด ประกอบด้วย

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไข ปัญหา

- 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ประกอบด้วย

- 1) ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
- 2) การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
- 3) ความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
- 4) ทศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
- 5) ความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

คำถามในตอนที่ 2-3 นี้ ใช้วิธีมาตรวัดแบบสเกล ซึ่งประกอบด้วย 4 ระดับ และ ให้ความหมายค่าของคะแนน ดังนี้

มากที่สุด	=	4	คะแนน
มาก	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

การแปรผลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคำถาม แบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.75	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.76 - 2.50	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.25	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ย 3.26 - 4.00	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ลงในรหัสข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ประเมินผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการกุศล ใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

3.2 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีการหาค่า Chi-square

3.5 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำแนกประเภทเรือนจำ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม และหากพบความแตกต่างจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffe')

3.6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำแนกประเภทเรือนจำ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม และหากพบความแตกต่างจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffe')

3.7 การวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อการพยากรณ์ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ หากพบความสัมพันธ์จะทำการหาระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ พร้อมกันนั้นวิเคราะห์

ข้อคิดเห็นอื่นๆ โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เป็นข้อๆ สรุปข้อความและแจกแจงความถี่ และนำเสนอ
ในรูปตารางและความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 229 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขังภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขัง

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขัง

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขัง

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขัง

ตอนที่ 6 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ตอนที่ 7 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ตอนที่ 8 ข้อเสนอแนะ และแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพทุตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 กับกลุ่มตัวอย่าง 229 คน โดยมีผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ

N = 229

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	132	57.64
หญิง	97	42.36
รวม	229	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 57.64 ที่เหลือเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 42.36

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ

N = 229

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 20 ปี	8	3.49
20 - 30	52	22.71
31 - 40	85	37.12
41 - 50	60	26.20
51 - 60	22	9.61
60 ปีขึ้นไป	2	0.87
รวม	229	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.12 รองลงมามีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.20 และน้อยที่สุดมีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.87

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระดับการศึกษา

N = 229		
ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	13	5.68
ประถมศึกษาปีที่ 6	8	3.49
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	8.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า	36	15.72
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	31	13.54
ปริญญาตรี	109	47.59
สูงกว่าปริญญาตรี	13	5.68
รวม	229	100.00

จากตารางที่ 4.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.59 รองลงมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15.72 และน้อยที่สุดมีการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 3.49

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใน
ด้านอาชีพ

N = 229

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	29	12.66
ค้าขาย	22	9.61
เกษตรกรกรรม	18	7.86
รับราชการ	136	59.39
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	1.75
พนักงานบริษัท	10	4.37
นักเรียน/นักศึกษา	8	3.49
ว่างงาน	2	0.87
รวม	229	100.00

จากตารางที่ 4.4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ คิดเป็น
ร้อยละ 59.39 รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 12.66 และน้อยที่สุดคือผู้ว่างงาน
คิดเป็นร้อยละ 0.87

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านรายได้

N = 229

รายได้/เดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	29	11.79
5,001 - 10,000 บาท	57	24.89
10,001 - 20,000 บาท	93	40.61
มากกว่า 20,000 บาท	52	22.71
รวม	229	100.00

จากตารางที่ 4.5 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ที่ 10,001-20,000 บาทต่อ
เดือน คิดเป็นร้อยละ 40.61 รองลง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 24.89 และน้อย
ที่สุดมีรายได้อยู่ที่ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.79

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใน
ด้านความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

N = 229

ความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	149	65.07
เป็นบิดา/มารดา ของผู้ต้องขัง	22	9.61
เป็นสามี/ภรรยา ของผู้ต้องขัง	27	11.79
เป็นบุตรของผู้ต้องขัง	13	5.68
เป็นญาติสนิทของผู้ต้องขัง	11	4.80
เป็นเพื่อนผู้ต้องขัง	5	2.18
ผู้เสียหาย	2	0.87
รวม	229	100.00

จากตารางที่ 4.6 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง คิดเป็นร้อยละ 65.07 ในกรณีที่มีส่วนที่เกี่ยวข้งกับผู้ต้องขังจะเป็นสามี/ภรรยา และเป็นบิดา/มารดาของผู้ต้องขัง คิดเป็นร้อยละ 11.79 และ 9.61 ตามลำดับ และน้อยที่สุดคือเป็นผู้เสียหาย คิดเป็นร้อยละ 0.87

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใน
ด้านความเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการกุศล

N = 229

ความเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการกุศล	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เป็น	203	88.65
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	6	2.62
กลุ่มออมทรัพย์	15	6.55
องค์กรเพื่อการกุศล	4	1.74
องค์กรเกี่ยวกับศาสนา	1	0.44
รวม	229	100.00

จากตารางที่ 4.7 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้สมาชิกกลุ่มหรือองค์กรการกุศล คิดเป็นร้อยละ 88.65 ในกรณีที่ เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการกุศลจะเป็นในรูปแบบสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 6.55 และ 2.62 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุดคือองค์กรเกี่ยวกับศาสนา คิดเป็นร้อยละ 0.44

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 กับกลุ่มตัวอย่าง 229 คน จากนั้นได้วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามลักษณะของการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1.มีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข ปัญหา 2. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา 3.มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด 4.มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ และ ทัณฑสถาน เขต 3 ในภาพรวม

N = 229		
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง	\bar{X}	S.D.
1. การมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข	2.23	0.80
2. การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา	2.16	0.81
3. การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด	2.27	0.80
4. การมีส่วนร่วมประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาผู้ต้องขัง	2.07	0.78
รวมเฉลี่ย	2.19	0.73

จากตาราง 4.8 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 พิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07

ตารางที่ 4.9 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ และทัณฑสถาน เขต 3 ในการร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา

N = 229

ร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข	\bar{X}	S.D.
1. มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุการกระทำ ความผิดของผู้ต้องขัง	2.33	0.97
2. มีส่วนร่วมศึกษาปัญหาและสาเหตุการกระทำ ความผิดของผู้ต้องขัง	2.31	0.86
3. มีส่วนร่วมเก็บข้อมูลปัญหาและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขัง	2.14	0.92
4. มีส่วนร่วมวิเคราะห์สภาพความรุนแรงของปัญหาและ สาเหตุ การกระทำผิดของผู้ต้องขัง	2.11	0.88
5. มีส่วนร่วมวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรมการ แก้ไขผู้ต้องขัง	2.27	0.97
รวมเฉลี่ย	2.23	0.80

จากตาราง 4.9 ระดับการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนหาแนวทางแก้ไขในภาพอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 พิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุการกระทำ ความผิดของผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมวิเคราะห์ สภาพความรุนแรงของปัญหาและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.11

ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ และ
 ทัณฑสถาน เขต 3 ในการร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไข
 ปัญหา

N = 229

ร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา	\bar{X}	S.D.
1. มีส่วนร่วมในการวางแผนหาวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.30	0.93
2. มีส่วนร่วมเสนอวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.25	0.92
3. มีส่วนร่วมจัดทำรายละเอียดวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.10	0.87
4. มีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.07	0.90
5. มีส่วนร่วมให้คำปรึกษาหาวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.17	0.92
รวมเฉลี่ย	2.18	0.81

จากตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการ
 วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 โดยพิจารณา
 รายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนหาวิธีการแก้ไข
 ผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ
 เลือกวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07

ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ และ
 ทัณฑสถาน เขต 3 ในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด

N = 229

ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด	\bar{X}	S.D.
1. มีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.34	0.92
2. มีส่วนร่วมเสนอแนะการดำเนินแก้ไขผู้ต้องขัง	2.22	0.91
3. มีส่วนร่วมสนับสนุนการแก้ไขให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด	2.28	0.93
4. มีส่วนร่วมในการชักชวน/ชักจูงให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมการแก้ไข ผู้ต้องขัง	2.23	0.93
5. มีส่วนร่วมเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.29	0.86
รวมเฉลี่ย	2.27	0.80

จากตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนดในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 โดยพิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมเสนอแนะการดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22

ตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ และทัณฑสถาน เขต 3 ในการประเมินผลงาน กิจกรรมการพัฒนาผู้ต้องขัง

N = 229		
ร่วมประเมินผลงาน กิจกรรมการพัฒนาผู้ต้องขัง	\bar{X}	S.D.
1. มีส่วนร่วมในการติดตามการแก้ไขผู้ต้องขังให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้	2.17	0.87
2. มีส่วนร่วมประเมินผลการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.09	0.86
3. มีส่วนร่วมวิเคราะห์ผลการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.03	0.84
4. มีส่วนร่วมสรุปรายละเอียดการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.03	0.86
5. มีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.04	0.89
รวมเฉลี่ย	2.07	0.78

จากตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาผู้ต้องขังในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 โดยพิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามการแก้ไขผู้ต้องขังให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมสรุปรายละเอียดการแก้ไขผู้ต้องขัง และมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.03

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 กับกลุ่มตัวอย่าง 229 คน จากนั้นได้วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.13 สรุปความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

	N = 229	
ปัจจัย	\bar{X}	S.D.
1. ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	2.83	0.73
2. การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	2.36	0.75
3. ความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	2.82	0.78
4. ทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	2.89	0.80
5. ความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	2.86	0.78
รวมเฉลี่ย	2.75	0.62

จากตารางที่ 4.13 ระดับความคิดเห็นในต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 โดยพิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

N = 229		
ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	\bar{X}	S.D.
1. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้พบเห็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำผิดของผู้ต้องขัง	2.93	0.90
2. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำผิดของผู้ต้องขัง	2.83	0.91
3. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะเคยได้มีส่วนทำให้เกิดการกระทำผิดของผู้ต้องขัง	2.36	1.01
4. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้ต้องขัง	2.96	0.85
5. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับสังคม	3.07	0.92
รวมเฉลี่ย	2.83	0.73

จากตาราง ที่ 4.14 ระดับความคิดเห็นในต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้านความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 โดยพิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับสังคม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะเคยได้มีส่วนทำให้เกิดการกระทำผิดของผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36

ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

N = 229		
การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	\bar{X}	S.D.
1. รับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังจากการติดต่อเยี่ยม เขียนผู้ต้องขัง	2.49	1.05
2. รับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังจากการจัดนิทรรศการ ของเรือนจำ/ทัณฑสถาน	2.29	0.92
3. รับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังจากการศึกษาดูงาน ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน	2.24	0.95
4. รับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังจากการ ประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์	2.35	0.92
5. รับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังจากการรับบริการ หรือผลิตภัณฑ์ฝีมือผู้ต้องขัง	2.43	0.96
รวมเฉลี่ย	2.36	0.75

จากตาราง ที่ 4.15 ระดับความคิดเห็นในต่อบัญชีที่ส่งผลต่อการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36 โดยพิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังจากการติดต่อเยี่ยมเขียนผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังจากการศึกษาดูงานภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29

ตารางที่ 4.16 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

N = 229		
ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	\bar{X}	S.D.
1. ท่านมีความรู้และความเข้าใจหลักการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.64	0.87
2. ท่านมีความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบของเรือนจำ/ทัณฑสถาน	2.97	0.89
3. ท่านมีความรู้และความเข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่ของเรือนจำ/ทัณฑสถาน	2.89	0.86
4. ท่านมีความรู้และความเข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่ของตนเองต่อการแก้ไขผู้ต้องขัง	2.87	0.91
5. ท่านมีความรู้และความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมแก้ไขผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน	2.74	0.92
รวมเฉลี่ย	2.82	0.78

จากตาราง ที่ 4.16 ระดับความคิดเห็นในต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 โดยพิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบของเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีความรู้และความเข้าใจหลักการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64

ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง

N = 229		
ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง	\bar{X}	S.D.
1. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น	2.97	0.87
2. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง	2.92	0.95
3. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นพลเมืองดี	2.99	0.92
4. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังสามารถกระทำได้ดีกับผู้ต้องขังทุกคน	2.63	0.99
5. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังเป็นสิ่งที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ต้องขังกับสังคม	2.95	0.91
รวมเฉลี่ย	2.89	0.80

จากตาราง ที่ 4.17 ระดับความคิดเห็นในต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 โดยพิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความคิดที่ว่า การแก้ไขผู้ต้องขังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นพลเมืองดี โดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ความคิดที่ว่า การแก้ไขผู้ต้องขังสามารถกระทำได้ดีกับผู้ต้องขังทุกคน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63

ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

N = 229

ความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาผู้ต้องขัง	\bar{X}	S.D.
1. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ลดปัญหาการปรับตัวเข้าสู่สังคมของผู้ต้องขังภายหลังได้รับการปล่อยตัว	2.90	0.85
2. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ผู้ต้องขังมีการปรับทัศนคติและพฤติกรรมไม่หวนกระทำผิดซ้ำ	2.82	0.89
3. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ลดปัญหาอาชญากรรมในสังคม	2.83	0.89
4. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้จะทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2.92	0.87
5. ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปในทิศทางที่ดี	2.83	0.87
รวมเฉลี่ย	2.86	0.78

จากตาราง ที่ 4.18 ระดับความคิดเห็นในต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 โดยพิจารณารายละเอียดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความคิดที่ว่า การแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ความคิดที่ว่า การแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ผู้ต้องขังมีการปรับทัศนคติและพฤติกรรมไม่หวนกระทำผิดซ้ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา พหุตินิสัยผู้ต้องขัง

ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้มาทำการหาความสัมพันธ์เพื่อการพยากรณ์ ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบว่าตัวแปรใดมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับใด โดยใช้การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนี้

ตารางที่ 4.19 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

Model	Unstandardized		Standardized		t	Sig.
	Coefficients		Coefficients			
	B	Std. Error	Beta			
1 (Constant)	0.27	0.18			1.55	0.12
ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	0.12	0.07	0.12		1.65	0.10
การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	0.32	0.06	0.32		5.27	0.00
ความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	0.31	0.07	0.33		4.54	0.00
ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	-0.09	0.10	-0.10		-0.95	0.34
ความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	0.08	0.09	0.08		0.83	0.41

จากตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังโดยรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา
 พหุตินิสัยผู้ต้องขัง พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการ
 พัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัย
 ผู้ต้องขังโดยรวม ดังปรากฏในตารางที่ 4.20 และ 4.21

ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้อง
 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังโดยรวม

		การมีส่วนร่วม	การรับรู้ข่าวสาร
การมีส่วนร่วม	Pearson Correlation	1	0.52**
	Sig.(2-tailed)		0.00
	N	229	229
การรับรู้ข่าวสาร	Pearson Correlation	0.52**	1
	Sig.(2-tailed)	0.00	
	N	229	229

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตาราง 4.20 ผลที่ได้จากการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้
 ข่าวสารการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง
 โดยรวม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ 0.52

ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้อง
กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังโดยรวม

		การมีส่วนร่วม	ความรู้ความเข้าใจ
การมีส่วนร่วม	Pearson Correlation	1	0.53**
	Sig.(2-tailed)		0.00
	N	229	229
ความรู้ความเข้าใจ	Pearson Correlation	0.53**	1
	Sig.(2-tailed)	0.00	
	N	229	229

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตาราง 4.21 ผลที่ได้จากการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังโดยรวม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ 0.53

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยต้องการหาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยการทดสอบค่า Chi-square ได้ผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.22 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัย

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1.637E2 ^a	140	0.08
Likelihood Ratio	162.658	140	0.09
Linear-by-Linear Association	3.071	1	0.08
N of Valid Cases	229		

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ประเภทของเรือนจำไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตารางที่ 4.23 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยในด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	38.847 ^a	30	0.13
Likelihood Ratio	41.757	30	0.08
Linear-by-Linear Association	5.537	1	0.02
N of Valid Cases	229		

จากตารางที่ 4.23 พบว่าประเภทของเรือนจำไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา

ตารางที่ 4.24 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเงื่อนไขกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคูณในด้านความร่วมมือในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	41.327 ^a	30	0.08
Likelihood Ratio	45.037	30	0.04
Linear-by-Linear Association	4.056	1	0.04
N of Valid Cases	229		

จากตารางที่ 4.24 พบว่าประเภทของเงื่อนไขไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านความร่วมมือในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา

ตารางที่ 4.25 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเงื่อนไขกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคูณในด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	40.908 ^a	30	0.09
Likelihood Ratio	44.886	30	0.04
Linear-by-Linear Association	2.308	1	0.13
N of Valid Cases	229		

จากตารางที่ 4.25 พบว่าประเภทของเงื่อนไขไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด

ตารางที่ 4.26 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	42.583 ^a	30	0.06
Likelihood Ratio	50.350	30	0.01
Linear-by-Linear Association	.303	1	0.58
N of Valid Cases	229		

จากตารางที่ 4.26 พบว่าประเภทของเรือนจำไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด

ตอนที่ 6 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนนความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง มาเปรียบเทียบระหว่างประเภทของเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Anova) ดังนี้

ตารางที่ 4.27 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังโดยรวม จำแนกตามประเภทเรือนจำ

การมีส่วนร่วมของประชาชน	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5.25	2	2.63	7.18	0.00
ภายในกลุ่ม	82.61	226	0.37		
รวม	87.87	228			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.27 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังโดยรวม จำแนกประเภทของเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผลการทดสอบเปรียบเทียบพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อทดสอบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังโดยรวม จำแนกตามประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (P-value < 0.05) ซึ่งคู่ที่ต่างกัน 3 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในทัณฑสถาน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมมากกว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง และเรือนจำส่วนภูมิภาค ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำส่วนภูมิภาค มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมมากกว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง ดังปรากฏในตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังในภาพรวม จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ประเภทเรือนจำ	\bar{X}	เรือนจำกลาง	เรือนจำส่วนภูมิภาค	ทัณฑสถาน
		2.53	2.75	3.09
เรือนจำกลาง	2.53	-	-0.22*	-0.55*
เรือนจำส่วนภูมิภาค	2.75		-	-0.33*
ทัณฑสถาน	3.09			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.29 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทของเรือนจำ

ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.91	2	0.96	1.80	0.17
ภายในกลุ่ม	119.78	226	0.53		
รวม	121.69	228			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.29 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ด้านความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผลการทดสอบเปรียบเทียบพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.30 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทของเรือนจำ

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3.90	2	1.95	3.54	0.03
ภายในกลุ่ม	124.58	226	0.55		
รวม	128.49	228			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.30 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผลการทดสอบเปรียบเทียบพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อทดสอบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P\text{-value} < 0.05$) ซึ่งคู่ที่แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในทัศนสถาน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข่าวสารมากกว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำส่วนภูมิภาค ดังปรากฏในตารางที่ 4.31

ตารางที่ 4.31 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังจำแนกตามประเภทเรือนจำ

ประเภทเรือนจำ	\bar{X}	เรือนจำกลาง	เรือนจำส่วนภูมิภาค	ทัศนสถาน
		2.32	2.31	2.70
เรือนจำกลาง	2.32	-	0.01	-0.38
เรือนจำส่วนภูมิภาค	2.31		-	-0.39*
ทัศนสถาน	2.70			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.32 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพหุตินิสัย จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	10.20	2	5.10	3.54	0.03
ภายในกลุ่ม	130.27	226	0.58		
รวม	140.47	228			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.32 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ด้านความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพุดินิสัย จำแนกประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผลการทดสอบเปรียบเทียบพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อทดสอบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังด้านความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพุดินิสัย จำแนกตามประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P\text{-value} < 0.05$) ซึ่งคู่ที่แตกต่างกัน 3 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในทัณฑสถาน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมด้านความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพุดินิสัย มากกว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง และเรือนจำส่วนภูมิภาค ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำส่วนภูมิภาค มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมด้านความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพุดินิสัย มากกว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง ดังปรากฏในตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังด้านความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพุดินิสัย จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ประเภทเรือนจำ	\bar{X}	เรือนจำกลาง	เรือนจำส่วนภูมิภาค	ทัณฑสถาน
		2.47	2.84	3.23
เรือนจำกลาง	2.47	-	-0.37*	-0.76*
เรือนจำส่วนภูมิภาค	2.84		-	-0.39*
ทัณฑสถาน	3.23			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.34 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัย
ผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัย ผู้ต้องขัง	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	7.44	2	3.72	6.07	0.00
ภายในกลุ่ม	138.44	226	0.61		
รวม	145.87	228			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.34 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผลการทดสอบเปรียบเทียบพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อทดสอบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังด้านทัศนคติในการพัฒนาพุดินิสัย จำแนกตามประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P\text{-value} < 0.05$) ซึ่งคู่ที่แตกต่างกัน 3 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในทัศนสถาน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมด้านทัศนคติในการพัฒนาพุดินิสัย มากกว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง และเรือนจำส่วนภูมิภาค ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำส่วนภูมิภาค มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมด้านทัศนคติในการพัฒนาพุดินิสัย มากกว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง ดังปรากฏในตารางที่ 4.35

ตารางที่ 4.35 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังด้านทัศนคติในการพัฒนาพุดินิสัย จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ประเภทเรือนจำ	\bar{X}	เรือนจำกลาง	เรือนจำส่วนภูมิภาค	ทัณฑสถาน
		2.57	2.92	3.20
เรือนจำกลาง	2.57	-	-0.36*	-0.63*
เรือนจำส่วนภูมิภาค	2.92		-	-0.28*
ทัณฑสถาน	3.20			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.36 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	7.14	2	3.57	6.15	0.00
ภายในกลุ่ม	131.03	226	0.58		
รวม	138.17	228			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.36 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผลการทดสอบเปรียบเทียบพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อทดสอบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (P-value < 0.05) ซึ่งคู่ที่แตกต่างกัน 3 คู่ ได้แก่ ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในทัณฑสถาน มีความ

คิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพหุตินิสัยผู้ต้องขัง มากกว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง และเรือนจำส่วนภูมิภาค ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำส่วนภูมิภาค มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพหุตินิสัยผู้ต้องขัง มากกว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง ดังปรากฏในตารางที่ 4.37

ตารางที่ 4.37 การทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพหุตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ประเภทเรือนจำ	\bar{X}	เรือนจำกลาง	เรือนจำส่วนภูมิภาค	ทัณฑสถาน
		2.61	2.85	3.26
เรือนจำกลาง	2.61	-	-0.24*	-0.64*
เรือนจำส่วนภูมิภาค	2.85		-	-0.40*
ทัณฑสถาน	3.26			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 7 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกประเภทเรือนจำ

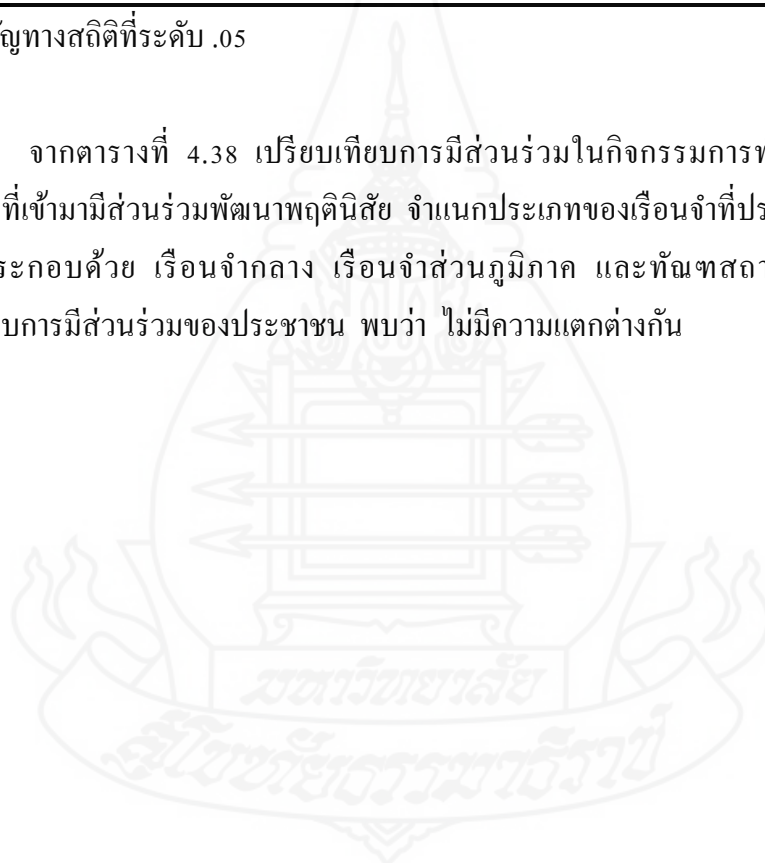
ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง มาเปรียบเทียบระหว่างประเภทของเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Anova) ดังนี้

ตารางที่ 4.38 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง
จำแนกตามประเภทเรือนจำ

การมีส่วนร่วมของประชาชน	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.20	2	1.10	2.06	0.13
ภายในกลุ่ม	120.82	226	0.53		
รวม	123.00	228			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.38 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพุดินิสัยของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาพุดินิสัย จำแนกประเภทของเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วย เรือนจำกลาง เรือนจำส่วนภูมิภาค และทัณฑสถาน ผลการทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

ตอนที่ 8 ข้อเสนอแนะ และแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

ตารางที่ 4.39 แสดงความถี่ของข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข	ความถี่
1. การใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวด	9
2. แยกประเภทผู้ต้องขังตามลักษณะความผิดและให้การแก้ไขเป็นรายบุคคล	9
3. ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เช่น ชุมชนบำบัด การกีฬา ดนตรี ฝึกจิตภาว	8
4. แยกประเภทเรือนจำตามลักษณะของผู้ต้องขังและดำเนินการพัฒนาพหุตินิสัยเป็นการเฉพาะ	1
5. ส่งเสริมกิจกรรมการฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขัง	2
6. ส่งเสริม และประชาสัมพันธ์ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังมากขึ้น	9
7. เพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะทางเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง	4
8. ส่งเสริมการแก้ไขในระดับสังคม และครอบครัวเพื่อปลูกจิตสำนึกเยาวชน เพื่อป้องกันการกระทำความผิด	4
รวม	46

จากตารางที่ 4.39 ปรากฏว่าประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 ได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวดต่อผู้ต้องขัง ให้แยกประเภทผู้ต้องขังตามลักษณะความผิดและให้การแก้ไขเป็นรายบุคคล และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังให้มากยิ่งขึ้น ในจำนวนที่เท่ากัน คือ 9 ราย ทั้งนี้ยังเสนอความคิดเห็นให้มีการส่งเสริมส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เช่น ชุมชนบำบัด การกีฬา ดนตรี ฝึกจิตภาว 8 ราย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย
 - 1.1 วัตถุประสงค์
 - 1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย
 - 1.3 ผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย
 - 3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์

- 1.1.1 ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยของผู้ต้องขังเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
- 1.1.2 ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
- 1.1.3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
- 1.1.4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3
- 1.1.5 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำแนกตามประเภทเรือนจำ

1.1.6 เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้
ต้อง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำแนกตามประเภทเรือนจำ

1.1.7 ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
พหุคตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยคือ ประชาชนที่เข้าร่วมในการพัฒนาพหุคตินิสัย
ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 ในปี พ.ศ.2549 จำนวน 534 คน

1.2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ได้ใช้การคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ให้ความคลาดเคลื่อนได้
ไม่เกินร้อยละ 5 หรือ 0.05 ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 228.69 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวม
ข้อมูลทั้งหมด 229 คน โดยแบ่งเป็นเรือนจำกลาง 43 คน เรือนจำส่วนภูมิภาค 157 คน และ
ทัณฑสถาน 29 คน

1.2.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสุ่มแบบ
เฉพาะเจาะจง โดยเลือกเฉพาะผู้ที่เข้าไปทำการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขังภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน
เขต 3

1.2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดย
แบ่งออกดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการดำเนินการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัย
ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง ตอนที่ 4 สอบถาม
ข้อคิดเห็นแบบปลายเปิดถึง ในสภาพปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง จำนวน 3 ท่าน ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของ
เนื้อหาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง นำแบบสอบถาม
แก้ไขปรับปรุง แล้วไปทดลองโดยเก็บข้อมูลจากประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 30 ชุด ผลการประเมินพบว่าความน่าเชื่อถือได้ของแบบสอบถามด้วยการนำคำตอบจาก
แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 นำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่า reliability coefficients
ปรากฏค่า Cronbach alpha โดยรวม 0.954

1.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในเรือนจำ/ทัณฑสถานเขต 3 จำนวน 16 แห่ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2553 ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลได้กลุ่มตัวอย่างครบ 229 คน

1.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการกุศล ใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

2) การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย

5) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีการหาค่า Chi-square

6) การวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำแนกประเภทเรือนจำ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม และหากพบความแตกต่างจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffe')

7) การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 จำแนกประเภทเรือนจำ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวทางเดียว One-way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม และหากพบความแตกต่างจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffe')

8) การวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 โดยใช้ค่าความถี่

1.3 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1.3.1 ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.64 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.12 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.60 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 59.39 รายได้ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 40.61 ส่วนใหญ่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง คิดเป็นร้อยละ 65.07 และไม่ได้เป็นสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบลหรือองค์กรการกุศลใดๆ คิดเป็นร้อยละ 88.65

1.3.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุคตินิสัยของผู้ต้องขัง

ผลการวิจัยในภาพรวมพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ การมีส่วนร่วมประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญห พบว่าอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ การมีส่วนร่วมวิเคราะห์สภาพความรุนแรงของปัญหาและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.11

2) การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไข ปัญหา พบว่าอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนหาวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07

3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด พบว่าอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การมีส่วนร่วม

ดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมเสนอแนะการดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22

4) การมีส่วนร่วมประเมินผลงาน กิจกรรมการพัฒนาผู้ต้องขัง พบว่าอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามการแก้ไขให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมสรุปรายละเอียดการแก้ไขผู้ต้อง และการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.03

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

ผลการวิจัยในภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทักษะคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับสังคม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะเคยได้มีส่วนทำให้เกิดการกระทำผิดของผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36

2) ด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง พบว่าอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังจากการติดต่อเยี่ยมเขียนผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังจากการศึกษาดูงานภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29

3) ด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การรับรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบของเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีความรู้และความเข้าใจในหลักการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64

4) ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความคิดที่ว่า การแก้ไขผู้ต้องขังเป็นการ

เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังกลับเป็นพลเมืองดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ความคิดที่ว่า การแก้ไขผู้ต้องขังสามารถกระทำได้กับผู้ต้องขังทุกคน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63

5) ด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ประชาชนปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ความคิดที่ว่า การแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ผู้ต้องขังมีการปรับทัศนคติและพฤติกรรมไม่หวนกระทำผิดซ้ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์เพื่อการพยากรณ์ ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร และ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 ได้ โดยทำการหาความสัมพันธ์ระหว่างด้านการรับรู้ข่าวสาร และ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.52 และ 0.53 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของเรือนจำไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งคู่ที่แตกต่างกัน 3 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในทัณฑสถาน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มากกว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง และเรือนจำส่วนภูมิภาค ประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำส่วนภูมิภาค มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มากกว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมในเรือนจำกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 6 ศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง จำแนกตามประเภทเรือนจำ

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม จำแนกตามประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีความแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 7 ศึกษาข้อเสนอแนะ และแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 ประชาชนส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขที่เกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยที่เท่ากันใน 3 ประเด็น คือ ให้นำการใช้อุทธรณ์และระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวดมาใช้กับผู้ต้องขัง ให้แยกประเภทผู้ต้องขังตามลักษณะความผิดและให้การแก้ไขเป็นรายบุคคลรวมทั้งส่งเสริม และประชาสัมพันธ์ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังมากขึ้น และที่รองลงมาเห็นว่าควรให้มีส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เช่น ชุมชนบำบัด การกีฬา ดนตรี ฝึกจิตภาว

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลใน 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

กิจกรรมการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพหุตินิสัยโดยรวม อยู่ระดับน้อย โดยพบว่าประเด็นที่ประชาชนมีส่วนร่วมสูงสุดอันดับแรก คือ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนดรองลงมาคือ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข ขั้นตอนการมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ขั้นตอนการมีส่วนร่วมประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาผู้ต้องขัง ตามลำดับ

เห็นได้ว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยยังมีอยู่น้อยในทุกๆ กิจกรรมการพัฒนา จึงเป็นผลให้การพัฒนาพหุตินิสัยยังคงอยู่ในเฉพาะการทำงานประจำของเจ้าหน้าที่ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน นั้น ซึ่งมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขัง จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยได้อย่างทั่วถึงแก่ผู้ต้องขังได้ทุกคน ซึ่งส่งผล

ถึงความสำเร็จในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของเรือนจำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัย พบว่าประเภทของเรือนจำไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง อาจเกิดจากการกำหนดกิจกรรมหรือรูปแบบการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังถูกกำหนดมาจากกรมราชทัณฑ์ ในรูปแบบหนังสือสั่งการที่ต้องปฏิบัติเหมือนกันทุกเรือนจำ อีกทั้งยังมีการกำหนดให้ประสานกับหน่วยงานราชการในพื้นที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาพหุตินิสัยตามที่ได้กำหนดไว้ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงพบว่าผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยของผู้ต้องขังส่วนใหญ่จึงไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง และมีอาชีพเป็นข้าราชการ การเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นรูปแบบการขอความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการมากกว่าที่จะมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยด้วยสมัครใจ ประกอบกับเรือนจำทัณฑสถาน เป็นหน่วยงานที่มีลักษณะเฉพาะโดยการติดต่อ เข้าออกภายในเรือนจำกระทำได้ยากและประชาชนยังติดภาพลักษณะที่เป็นสถานที่ราชการที่มีความน่ากลัว

เมื่อเทียบเคียงกับงานวิจัยที่ศึกษาพบว่า งานวิจัยของกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (อ้างในศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ : 2549) พบว่า สำหรับประเทศไทยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมยังมีน้อยมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นอยู่จะไม่มีลักษณะที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะในการกำหนดนโยบายและการตรวจสอบอื่นๆ การขาดการมีส่วนร่วมนี้เป็นสาเหตุหนึ่งให้กระบวนการยุติธรรมมีภาพของความเป็น “ราชการ” อยู่สูง ประชาชนไม่ได้รู้สึกว่าเป็นเจ้าของกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมยื่นอยู่ข้างเขา ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากไม่รู้จักหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ พนักงานคุมประพฤติ และประชาชนกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 52 ไม่เต็มใจที่จะให้การเป็นพยานหากพบเห็นการกระทำความผิด ในขณะที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 53.5 เห็นว่าควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง

ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนต่อบัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวม อยู่ในระดับมากโดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังในภาพรวม มีผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึงประชาชนมีความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีการแก้ไข และพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เป็นผลสืบเนื่องจากประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาในด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น โดยมีผลกระทบถึงตนเองหรือเป็นผู้มีส่วนก่อให้เกิดปัญหานั้น และได้เล็งเห็นถึงผลที่จะเกิดไม่เท่ากับตัวผู้ต้องขังหรือสังคม

เมื่อเทียบกับงานวิจัยที่ศึกษาพบว่า งานวิจัยของ ทองใบ ตะต๋อง (2548) ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านแม่ฮัก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกบางกลุ่มในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสพติดและการค้ายาบ้า ทำให้เกิดการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อริเริ่มโครงการต่อต้านยาเสพติด ได้มีการนำต้นทุนทางสังคมและต้นทุนทางวัฒนธรรมต่างๆ มาใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ได้มีการสร้างกฎชุมชนขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด ผู้นำชุมชนได้นำกลยุทธ์วิธีต่างๆ มาส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของชุมชนและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพรรณยา สมสี (2547) ซึ่งได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟูผู้เค็ดกระทำผิดโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้กระทำผิด และผู้เสียหาย ผลการศึกษาพบว่า ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีหลักการที่ส่งเสริมบทบาทของชุมชน ผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย ในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็ก โดยเป็นกระบวนการที่ให้ผู้ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมทั้ง 3 ฝ่าย มาร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือเข้าจัดการกับความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีการทำแผนบันทึกข้อตกลงที่ช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สำนึกในการกระทำของตนและแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย

นอกจากนั้นยังสามารถสะท้อนกับการศึกษาของ วิไล ผิวทอง (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทยา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทยายู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่ ไม่ใช่กลุ่มบุคคลที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันและหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทยา อีกทั้งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัญหาที่ไกลตัว

ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาพหุคูณผู้ต้องขัง ในภาพรวม มีผลอยู่ในระดับน้อย ซึ่งหมายถึงประชาชนได้รับรู้ข่าวสารการพัฒนาพหุคูณผู้ต้องขัง ซึ่งอาจเกิดจากลักษณะการทำงานของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เป็นงานลักษณะเฉพาะมีความแตกต่างจากหน่วยงานอื่นๆ และการเข้าออกภายในเรือนจำ/ทัณฑสถานมีความยุ่งยาก มีข้อจำกัดหลายอย่าง จึงทำให้ประชาชนโดยทั่วไปได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องไม่มาก ประกอบกับยังขาดการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีผลโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับ นฤมล วิจิตรเจริญ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดข่าวสาร การรับรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่ มีการเปิดรับข่าวสารจากการเผยแพร่ข่าวสารของสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า จากสื่อ

โทรทัศน์และสื่อบุคคล ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อน และญาติ มีการรับรู้ในระดับสูงเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวสารในเรื่องประวัติของสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าและสถานที่ติดต่อเพื่อขอบริจาค มีความคิดเห็นในระดับมากเกี่ยวกับเด็กกำพร้าว่าทุกคนคือผู้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กกำพร้า และมีส่วนร่วมในระดับน้อยในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า การประชาสัมพันธ์ของสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าอยู่ในระดับต่ำ และสุภรชัญญกรรม (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด 5 ครั้งต่อสัปดาห์ขึ้นไป มีทัศนคติต่อภาพลักษณ์ของตำรวจในด้านบวก มีความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด แต่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับโทษตามกฎหมายและนายจ้างให้ความร่วมมือต่อการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ในภาพรวม มีผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพุดินิสัย มีความรู้ความเข้าใจถึงกฎระเบียบของเรือนจำ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัย ซึ่งสอดคล้องกับ กลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัณฑวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ (2548 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์โดยเห็นว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่ต้องให้การดูแล ฝึกวิชาชีพ รองลงมาคือการให้การศึกษอบรมทั้งสายสามัญและสายอาชีพ สามารถแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีได้ โดยมีปัญหาที่เห็นว่าภารกิจบางอย่างไม่สามารถทำให้เสร็จสิ้นได้ด้วยตนเองต้องมีการประสานงานให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยเหลือ ส่วนในกลุ่มประชาชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีความรู้ความเข้าใจในงานราชทัณฑ์และมีทัศนคติต่อผู้ต้องขังการศึกษอบรมทั้งสายสามัญและสายอาชีพ สามารถแก้ไขผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้ต้องขังสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้จากการฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำไปประกอบอาชีพได้ และยินดีช่วยเหลือกิจการเรือนจำ ส่วนการปรับปรุงวิธีการและกระบวนการทำงาน ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องข้อมูลผู้ต้องขังให้ผู้มาติดต่อได้ทราบ รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานและการให้บริการของเรือนจำแต่ละฝ่าย มีศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขัง และมีข้อเสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์เปิดโอกาสให้หน่วยงานภาคเอกชน องค์กร มูลนิธิต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์และรับรู้งานของงานราชทัณฑ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภารกิจของกรมราชทัณฑ์ให้มากขึ้น

ปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขัง ในภาพรวมมีผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง ประชาชนมีความรู้สึกถึงการพัฒนาพุดินิสัยเป็นสิ่งที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ต้องขัง และสังคมและพร้อมเปิดกว้างที่จะให้การช่วยเหลือผู้ต้องขัง ทั้งนี้หากมีทัศนคติที่

ดีแล้วย่อมส่งผลให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชีวศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม ผู้ที่เคยต้องโทษจำคุกส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมเมื่อพ้นโทษ แต่ผู้ต้องขังก็ยังถือเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในสังคมซึ่งคนในสังคมควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบและให้ความช่วยเหลือ และหลังจากการเข้ามาช่วยเหลืองานของเรือนจำ ทำให้ยังมีทัศนคติที่ดีกับผู้ต้องขังมากขึ้นกว่าเดิม และยังพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักและเข้าใจงานเรือนจำ และเห็นว่า การนำประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และควรเปิดรับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคม โดยมีข้อเสนอแนะให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย จัดทำโครงการราชทัณฑ์สัญจรท้องถิ่น โดยให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน และนำประชาชนเข้ามาช่วยฝึกอาชีพ และหาตลาดให้แก่ผู้ต้องขัง รองรับการทำงานของผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ จัดตั้งอาสาสมัครงานยุติธรรมซึ่งเปรียบเทียบกับได้กับ อสม. ของกระทรวงสาธารณสุข ประสานความร่วมมือกับส่วนต่างๆ เป็นผู้ร่วมในการสร้างความเข้าใจและชี้ให้ประชาชนเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนในการมีส่วนร่วมกับกรมราชทัณฑ์ มีการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในภารกิจของกรมราชทัณฑ์ให้ยอมรับผู้ต้องขัง เพื่อสร้างเครือข่ายในระดับชุมชน

ปัจจัยด้านด้านความคาดหวังในความสำเร็จของการพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในภาพรวม ซึ่งหมายถึง ประชากรที่เข้ามามีส่วนร่วมมีความคาดหวังในความสำเร็จของการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ที่เล็งเห็นถึงประโยชน์หากเมื่อสามารถดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยทั้งในส่วนที่เป็นผลดีต่อผู้ต้องขังและสังคมโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ม.ป.บ.บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการนำเอาวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด : ศึกษาเฉพาะกรณีของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า การนำเอาวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดตามความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพในการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พบว่ามีประสิทธิผล ส่วนความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ในด้านความยุติธรรม ความโปร่งใส และความเสมอภาค พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับปานกลาง ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคมากที่สุด คือ ด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน และด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ได้แก่ การล่มสลายของการรวมตัวกันทางสังคมและวัฒนธรรม

ภายในชุมชน การไม่มีวัฒนธรรมร่วมกันหรือการไม่มีสำนึกของความเป็นชุมชนเดียวกัน หรือไม่ เป็นชุมชน ซึ่งในปัจจุบันชุมชนแบบนี้ขาดหายไป วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนไม่ใช่วิถี ปฏิบัติของสังคมไทย ชุมชนที่อยู่และมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นชุมชนพื้นที่ ชุมชนจัดตั้งตามระบบ การปกครอง จึงขาดรากเหง้าและจิตวิญญาณตามปรัชญา และแนวคิดในเรื่องกระบวนการเชิง สมานฉันท์ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง โดยรวม จำแนกตามประเภทเรือนจำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม ในทัณฑสถาน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง มากกว่า เรือนจำกลางและเรือนจำส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของทัณฑสถานเป็นรูปแบบ ของสถานที่คุมขังที่มีการคัดแยกตามประเภทผู้ต้องขังต่างๆ เพื่อให้เหมาะแก่การแก้ไขพัฒนาพหุ ุคตินิสัย ประกอบกับเรือนจำกลางเป็นเรือนจำที่มีผู้ต้องขังกำหนดโทษสูง ซึ่งเป็นการกระทำผิด ร้ายแรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ ไม่ว่าจะเป็น นัทธี จิตสว่าง และ ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา ในเรื่องการแบ่งประเภทเรือนจำ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม กับการมีส่วนร่วมของ ประชาชน

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การรับรู้ข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจในการ พัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขัง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาพหุคตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3 ซึ่งสอดคล้องกับ พันจำเอกสมชัย สิริสมบัติ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาล “สู่เมืองนำ อยู่” ในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการส่งเสริมให้ กรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองนำอยู่เพิ่มขึ้น ผู้นำโครงการควร ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น เพื่อให้กรรมการชุมชนได้ติดตามผลรับทราบและ ซึมซับ ข้อมูลข่าวสารพร้อมทั้งทราบถึงประโยชน์จากโครงการที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับ รัมภา แก้วปิ่นทอง (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในโครงการปลูกป่าชายเลน กรณีศึกษาเขตพื้นที่ตำบลคำหूर อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ ความสัมพันธ์ต่อผู้นำ โครงการ การรับรู้ข่าวสารของโครงการปลูกป่าชายเลน การได้รับประโยชน์จากป่าชายเลน มี ข้อเสนอแนะควรให้ความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนผ่านเสียงตามสาย สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ประชาชนกับผู้นำโครงการ และควรจัดโครงการที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างความอุดม สมบูรณ์ของแหล่งอาหารทางธรรมชาติเป็นอันดับแรก

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังอยู่ในระดับน้อย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 จำนวน 16 แห่ง พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยอยู่ในระดับน้อย ฉะนั้นหน่วยงานและส่วนงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

3.1.1 เรือนจำและทัณฑสถาน ควรมีให้ความสำคัญต่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง ในรูปแบบสื่อต่างๆ ทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงข่าวสาร และความสำคัญในการพัฒนาพหุตินิสัย

3.1.2 เรือนจำและทัณฑสถาน ควรส่งเสริมการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เมื่อประชาชนได้มีโอกาสเข้ามาดำเนินกิจกรรมของการพัฒนาพหุตินิสัยในทุกขั้นตอน จะทำให้รู้จักประโยชน์มองเห็นคุณค่า และความสำคัญของการพัฒนาพหุตินิสัย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่นเพิ่มเติม เช่น ลักษณะของผู้ต้องขัง ในเรื่องกำหนดโทษ และลักษณะความผิด

3.2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ในพื้นที่แต่เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อมาเปรียบเทียบและจัดทำเป็นผลสรุปร่วมกันเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบทบาทของประชาชนและเรือนจำ/ทัณฑสถาน

3.2.3 ควรศึกษาวิจัยในกลุ่มประชาชนที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบถึงมูลเหตุหรือปัญหาข้อขัดข้องในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพหุตินิสัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ชมดี (2524) “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ม.ป.ป.) “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน มาบังคับใช้ในประเทศไทย” ค้นคืนวันที่ 1 มีนาคม 2553 จาก http://www.2.djop.moj.go.th/research/show_research.php
- กรมราชทัณฑ์ (2542) *คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง* กองทุนสวัสดิการข้าราชการ โรงพิมพ์ราชทัณฑ์
- _____. (2546) *คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ* สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์และสำนักงานทัณฑปฏิบัติ ม.ป.ท.
- _____. (2548) *คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนา พฤตินิสัยผู้ต้องขัง* กลุ่มพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ โรงพิมพ์ราชทัณฑ์
- _____. (2549) *คู่มือ การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์* ส่วนส่งเสริมวิชาการสังคมสงเคราะห์ สำนักสังคมสงเคราะห์ โรงพิมพ์ราชทัณฑ์
- _____. (2550) *การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม* ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขังสำนักงานสังคมสงเคราะห์ ม.ป.ท.
- _____. (2550) *การพัฒนาประสิทธิภาพการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง* กลุ่มพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนารายงานราชทัณฑ์ ม.ป.ท.
- _____. (2550) *คู่มือการให้คำปรึกษาเฉพาะราย* ส่วนจำแนกลักษณะผู้ต้องขังสำนักงานสังคมสงเคราะห์ ม.ป.ท.
- _____. (ม.ป.ป.) “ลักษณะพิเศษของงานราชทัณฑ์” ค้นคืนวันที่ 1 มีนาคม 2553 จาก <http://www.correct.go.th/correct 2009/>
- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน (2546) *การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร* จัดโดย กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน วันที่ 6-8 มีนาคม 2546 โรงแรมพญาเชนเตอร์ เมืองพัทยา ชลบุรี
- กิติชัย รัตนะ (2549) *แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมและการส่งเสริมสร้างพลังชุมชน* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- กลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัชชวิทยา กรมราชทัณฑ์ (2548) “การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา
มีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์” เอกสารรายงานวิจัยกรมราชทัณฑ์
- กลุ่มพัฒนาระบบบริหารราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม (2553) “โครงการ
เสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนกับสถานประกอบการอุตสาหกรรม
เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสุข” (จุลสาร)
- กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานข้าราชการพลเรือน (ม.ป.ป) “การมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การบริหารราชการ” ค้นคืนวันที่ 12 มกราคม 2554 จาก <http://www3.dede.go.th>
- กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2549) “การมีส่วนร่วมของ
ประชาชน” ค้นคืนวันที่ 1 มีนาคม 2553 จาก <http://recc.ere.or.th/index>
- จุฑารัตน์ จริยาอุดม (2549) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เป็น
ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง” ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
- จารึก วิไลแก้ว (2544) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์
สุโขทัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- จำเนียร ภูมิวิทยา (2546) “การศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว
ในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียน วัดสะพาน
แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาครอบครัวและสังคม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชาติชาย ชินคำหาร (2547) “การบริหารจัดการศึกษาแบบชั้นเรียนในเรือนจำและทัณฑสถาน
เขต 3 และ เขต 4” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏเลย
- ชินรัตน์ สมสืบ (2549) “รัฐประศาสน์กับการมีส่วนร่วม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด
ทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์* หน่วยที่ 12 หน้าที่ 249-310 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- ดวงเดือน นกหวี (2548) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนคร
ภูเก็ต” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา นครปฐม ศูนย์การศึกษา
นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล*
- ทองใบ ตะตอง (2548) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาเสพติดในหมู่บ้านแม่ฮัก
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธัญพล สุกันทรส (2548) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลเมืองอโยธยา
ให้เป็นเมืองน่าอยู่” ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
- นฤทธิ์ ดวงสุวรรณ (2549) “การมีส่วนร่วมของครอบครัวชาวประมงในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาครอบครัวและสังคม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- นฤมล วีธีจงเจริญ (2548) “การเปิดรับข่าวสารการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขต
กรุงเทพมหานครเกี่ยวกับสถานสงเคราะห์และเด็กกำพร้า” วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) *การมีส่วนร่วมหลักพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง พิมพ์ครั้งที่ 2
เชียงใหม่ สิริลักษณ์การพิมพ์*
- นันทิ จิตสว่าง (2544?) *โปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขัง ม.ป.ท.
_____. (ม.ป.ป.) โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ม.ป.ท.
_____. (ม.ป.ป.) คู่มือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมุสลิม ม.ป.ท.
_____. (ม.ป.ป.) หลักทัณฑ์วิทยา ม.ป.ท.*
- ประเทือง ธนิยผล (2548) *อาชญวิทยาและทัณฑ์วิทยา พิมพ์ครั้งที่ 3 ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง ภาควิชากฎหมายทั่วไปคณะนิติศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง*
- ประเสริฐ เมฆมณี (ม.ป.ป.) *การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน ม.ป.ท.*
- ประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ (2548) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบาย
สาธารณะ : ศึกษากรณีการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนแออัดคลองเตย”
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ฝ่ายสวัสดิการกรมราชทัณฑ์ (2544) *รวมกฎหมายราชทัณฑ์* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ราชทัณฑ์

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ อธิบดีกรมราชทัณฑ์

(นายประดิษฐ์ พาณิชการ) และคณะ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 4
กุมภาพันธ์ 2516 : คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง (2548)
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์

พิรชร บุญรัตน์ (ม.ป.ป.) “การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน : แนวคิดและ
ประสบการณ์วิจัย” ค้นคืนวันที่ 1 มีนาคม 2553

จาก http://rlc.nrct.go.th/download/research_zore/research_20100110_2.ppt

ภักพล ชะบาคาญจน์ (2548) “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น :

กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัด
นครศรีธรรมราช” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา (2548) “การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำและชุมชน”

ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* หน่วยที่ 14 หน้า 170-206
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ

รัมภา แก้วปิ่นทอง (2544) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าชายเลน ศึกษากรณี

เขตพื้นที่ตำบลคลองตำหรุ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ปัญหาพิเศษปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา

วันเพ็ญ บุญเผือก (2546) “ความต้องการมีส่วนร่วมและความเป็นไปได้ในการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการพัฒนาเทศบาลบ้านฉางให้เป็นเมืองน่าอยู่” ปัญหาพิเศษปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา

วิไล บุญบรรจง (2543) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณ

ชายฝั่งทะเลเมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ค้นคว้าอิสระปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- วิไล ผิวทอง (2548) “การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทธา” สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยบูรพา
- ศุภกร ธีญญกรรม (2548) “การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชีวศึกษาสำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ (2549) *ทัศนะของพันธมิตรราชทัณฑ์ต่อการนำประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์* โครงการศึกษาวิจัย กรมราชทัณฑ์
- สมชาย วิมานศักดิ์ (2544) “ความต้องการของผู้ต้องขังพัฒนาสถานวัยหนุ่มกลางก่อนและหลังการปลดปล่อย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมชาย ศิริสมบัติ (2545) “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลไปสู่ “สู่เมืองน่าอยู่” : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี” ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- สมบูรณ์ ประสพเนตร (2542) *การบริหารงานเรือนจำ พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร อี.ที.พับลิชชิง
- _____. (2538) *การปฏิบัติงานเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ของเจ้าพนักงานเรือนจำ* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ราชทัณฑ์
- สถาบันพระปกเกล้า (2550) *หลักสูตรการให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน* จัดโดยสถาบันพระปกเกล้า วันที่ 8-18 ธันวาคม 2550
- สุกัญญา เรืองสอน (2543) “กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบกว้านพะเขาในการป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สุเมธ ตันติเวชกุล (ม.ป.ป.) *ทัศนะต่อกรมราชทัณฑ์* ใน 91 ปี กรมราชทัณฑ์ก้าวใหม่สู่ความพอเพียง หน้า 16 นนทบุรี ม.ป.ท.
- สุพจน์ สุโรจน์ (2548) “ทฤษฎีการลงโทษและแบบของการลงโทษ” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาอาชีวศึกษาและทัณฑวิทยา* หน่วยที่ 13 หน้า 138-164 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ

สุพรรณยา สมลี (2547) “มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยการมี

ส่วนร่วมของชุมชนผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย

หนังสือกรมราชทัณฑ์ ค่วนที่สุค ที่ชธ 0702/7 ลงวันที่ 5 มกราคม 2554 เรื่อง “การจัดทำ

โครงสร้างการแบ่งงานและกำหนดกรอบอัตรากำลัง” ถึงผู้ว่าราชการจังหวัด

ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน สถานกักกัน และสถานกักขัง

อมรรัตน์ ชัยบรรค์เมือง (2548) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขต

เทศบาล สีกษากรณี เทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี”

ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารทั่วไป

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

อรพินท์ สพโชคชัย (2537) *คู่มือการจัดการประชุมเพื่อระดมความคิดการพัฒนาหมู่บ้านโดย*

พลังประชาชน กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย

อุไร คงขุน (2539) *การบริหารงานราชทัณฑ์ในชุมชน* ม.ป.ท.

(<http://www.kodmhai.com>) สืบค้นคืนวันที่ 12 มกราคม 2554

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

ภาคผนวก ก

ประวัติเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3

ประวัติเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3

เรือนจำและทัณฑสถาน เขต 3 เป็นการแบ่งเขตการบริหารเรือนจำ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตภาคอีสานตอนล่าง ประกอบไปด้วย เรือนจำกลาง 3 แห่ง เรือนจำส่วนภูมิภาค 11 แห่ง และทัณฑสถาน 2 แห่ง ดังต่อไปนี้

1. เรือนจำกลางนครราชสีมา

เรือนจำกลางนครราชสีมา ตั้งอยู่เลขที่ 182 ถนนสรรพสิทธิ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 39 ไร่ เป็นพื้นที่ภายในเรือนจำ 17 ไร่ 1 งาน 95 ตารางวา พื้นที่ภายนอกเรือนจำ 21 ไร่ 2 งาน 5 ตารางวา เริ่มเปิดดำเนินการ เมื่อปี พ.ศ. 2479 ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2545 ได้ปรับปรุงอาคารที่ทำการและอาคารเรือนนอน 3 ชั้น จำนวน 1 หลัง เป็นเงิน 25,494,340 บาท แล้วเสร็จและเปิดใช้งานเมื่อปี พ.ศ. 2547

เรือนจำชั่วคราวโนนเข้ว่า สถานที่ตั้ง ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่จำนวน 62 ไร่ 0 งาน 50 ตารางวา

รายนามพัศดีเรือนจำจังหวัด

1. นายบุญรวม ถนัดบุญชี	กันยายน 2486
2. ขุนสฤษดิ์ อักษรศาสตร์	พฤษภาคม 2486 - พฤษภาคม 2489
3. ร.ท.บุญจะ มัชฌมจันทร์	พฤษภาคม 2489 - พฤษภาคม 2494
4. ร.ต.สามารถ เอมะวัฒน์	พฤษภาคม 2494 - ธันวาคม 2498
5. นายสมบูรณ์ หุตะวัฒน์	ธันวาคม 2498 - สิงหาคม 2501
6. ร.ต.สามารถ เอมะวัฒน์	สิงหาคม 2501 - มิถุนายน 2503
7. นายสัมชัย ลีชะวณิช	มิถุนายน 2503 - กันยายน 2504
8. ร.ต.สามารถ เอมะวัฒน์	มิถุนายน 2504 - กันยายน 2509
9. นายบุญปรุง วชิรวัฒนา	กันยายน 2509 - มิถุนายน 2517

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายบุญปรุง วชิรวัฒนา	กรกฎาคม 2517 - กันยายน 2519
2. นายบำรุง เทพวงษ์	ตุลาคม 2519 - กันยายน 2525
3. นายวิสุทธิ บัวแสง	ตุลาคม 2525 - กันยายน 2528
4. นายเกษม มาระโพธิ์	ตุลาคม 2528 - มีนาคม 2531

5. นายไพบูลย์ อัมพัน	มีนาคม 2531 – พฤษภาคม 2534
6. จ.อ.เหรียญชัย วิไลพิศ	พฤษภาคม 2534 – พฤศจิกายน 2536
7. นายพิสิทธิ์ บัวรา	พฤศจิกายน 2536 – ตุลาคม 2538
8. นายประทีน ไกรสังข์	ลาคม 2538 – ตุลาคม 2541
9. นายพิทยา สังฆนาคน	ตุลาคม 2541 – กันยายน 2542
10. นายสมศักดิ์ รังสิโยภาส	ตุลาคม 2542 – ตุลาคม 2544
11. นายวิสัย พุกชะวัน	กันยายน 2544 – ตุลาคม 2544
12. นายอุทัย พลายวงษ์	ตุลาคม 2544 – กันยายน 2545
13. นายประสิทธิ์ ภัคศิรี	ตุลาคม 2545 – กันยายน 2546
14. นายพะยอม สักราณ อยุธยา	ตุลาคม 2546 – พฤศจิกายน 2549
15. นางสุดสวาท สรรเสริญ	กุมภาพันธ์ 2550 – ปัจจุบัน

2. เรือนจำกลางอุบลราชธานี

เรือนจำกลางอุบลราชธานี เป็นราชการบริหารส่วนกลาง ตั้งอยู่เลขที่ 267 ถนนพโลชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เรือนจำกลางอุบลราชธานีเดิม ก่อตั้งประมาณปีพุทธศักราช 2460 เป็นเรือนจำหัวเมืองชั้นนอก มีที่ตั้งอยู่ในตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งสำนักงานเทศบาลนครอุบลราชธานี) มีพื้นที่ 10 ไร่ 3 งาน 74 ตารางวา พื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีชายธง ปลูกสร้างในที่ดินหลวง แปลงหมายเลขทะเบียน 1767 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี (มณฑลอุบลราชธานี) โดยมีหลวงวรทัศน์กริรักษ์ เป็นพัศดีคนแรก ที่ทำหน้าที่ระหว่างปีพุทธศักราช 2460 ถึงวันที่ 15 กันยายน 2467 เรือนจำกลางอุบลราชธานี เคยสังกัดแผนกการราชทัณฑ์ สำนักปลัดบัญชาการ กรมบัญชาการ กระทรวงยุติธรรม ปีพุทธศักราช 2469 ต่อมาในปีเดียวกันได้โอนกลับมาอยู่ในสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ในปีพุทธศักราช 2473 นายอำเภอเมืองอุบลราชธานี ได้ตรวจรับมอบที่ดินหลวงแปลงหมายเลขทะเบียนที่ 7355 ตั้งอยู่ถนนพโลชัย ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จากฝ่ายทหาร กรมทหารราบที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี โดยทางราชการสงวนไว้ก่อสร้างเรือนจำกลางอุบลราชธานี แห่งใหม่ ต่อมาปีพุทธศักราช 2481 ขุนสิรินทร์ธานี ในฐานะพัศดีขณะนั้น ได้จัดเจ้าหน้าที่เข้าถากถางพื้นที่ดังกล่าว เพื่อก่อสร้างเรือนจำจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีพื้นที่ 146 ไร่ 1 งาน - ตารางวา ปีพุทธศักราช 2484 ได้ของบประมาณก่อสร้างเรือนจำและมีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ประมาณในปีพุทธศักราช 2485 ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามที่ได้รับงบประมาณ ต่อมาในวันที่ 18 ธันวาคม พุทธศักราช 2486 ได้ก่อสร้างเรือนจำชั่วคราวท่าวังหินขึ้น

โดยมีผู้คุม 5 คน (ผู้คุมจ้าง 1 คน) ผู้ต้องขัง 57 คน โดยมีหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้ต้องขังฝึกอาชีพทำการกสิกรรม ปลูกพืชผักสวนครัว 10 คน ปลูกป่านปอกระเจา 5 คน ปั่นอิฐ เผาอิฐ ตัดฟืน 10 คน ย่อยหิน 27 คน เผาถ่าน 5 คน แต่งบประมาณที่ได้รับจากกรมราชทัณฑ์ มีเพียงผู้คุม 4 คนเท่านั้น ระหว่างปีพุทธศักราช 2485 ถึงประมาณปีพุทธศักราช 2490 ได้มีการก่อสร้างเรือนนอนผู้ต้องขังและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จนสามารถเข้าดำเนินการได้ เรือนจำจังหวัดอุบลราชธานีจึงได้ย้ายมาตั้ง ณ ที่แห่งใหม่ เลขที่ 375 (เลขที่เดิม) ถนนพโลชัย ตำบลในเมือง (ปทุม) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่อบ.1623(7355) มีพื้นที่ 168 ไร่ 51.1 ตารางวา พื้นที่ภายในเรือนจำ 27 ไร่ 50 ตารางวา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2507 เรือนจำจังหวัดอุบลราชธานี ยกระดับหัวหน้าส่วนราชการ จากพัศดี เป็นผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีนายไม้ นันทมานพ เป็นผู้บัญชาการ คนแรก ต่อมากระทรวงมหาดไทย พิจารณาเห็นว่าเรือนจำเขตอุบลราชธานี มีการปรับปรุงซ่อมแซมก่อสร้างใหม่ มีอาณาเขตกว้างขวางอาคารสถานที่มั่นคงแข็งแรง มีอุปกรณ์ สถานที่สำหรับการฝึกอาชีพพร้อมครบถ้วน เป็นระเบียบเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ สมควรกำหนดประเภทเรือนจำแห่งนี้เป็นเรือนจำกลาง มีฐานะเป็นกองเพื่อแบ่งเบาภาระการควบคุมและฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงลงตามสมควร จึงกำหนดเรือนจำเขตอุบลราชธานีขึ้นเป็นเรือนจำกลางอุบลราชธานี มีอาณาเขตเนื้อที่ประมาณ 27 ไร่ 50 ตารางวา มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังถูกจำคุกไม่เกิน 30 ปี ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 337/2512 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม พุทธศักราช 2512 จนถึงปัจจุบัน

รายนามพัศดีเรือนจำจังหวัด

1. หลวงวรทัศน์ภักดิ์	พ.ศ.2460 – 19 มิถุนายน 2467
2. ขุนสุรินทร์ธานี	15 กันยายน 2467 – 19 มิถุนายน 2482
3. ขุนอภิบาลทัศนนิกร	20 มิถุนายน 2482 – 2 สิงหาคม 2485
4. ร.ต.แป้น วงษ์สีใส	3 สิงหาคม 2485 – 7 กันยายน 2487
5. ขุนพิบูลย์สวัสดิ์พงษ์	8 กันยายน 2487 – 30 ตุลาคม 2489
6. นายไม้ นันทมานพ	31 ตุลาคม 2489 – 30 กันยายน 2507

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด

1. นายไม้ นันทมานพ	1 ตุลาคม 2507 – 30 กันยายน 2509
2. นายอนันต์ ธรรมลิขิต	1 ตุลาคม 2509 – 30 พฤศจิกายน 2509
3. นายวสันต์ จำลอง	30 พฤศจิกายน – 21 พฤษภาคม 2512

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำกลาง

1. นายวสันต์ จำลอง	21 พฤษภาคม 2512 – 31 กรกฎาคม 2514
2. นายหลอม บุญอ่อน	1 สิงหาคม 2514 – 11 กันยายน 2515
3. นายอคุลย์ พิริยวัฑฒ	12 กันยายน 2515 – 31 สิงหาคม 2519
4. ร.ต. โกศล ชื่นจิต	1 กันยายน 2519 – 31 สิงหาคม 2522
5. นายวิสุทธิ บัวแสง	1 กันยายน 2522 – 30 กันยายน 2525
6. นายสุวิษ ชัยเสน่ห์เมือง	1 ตุลาคม 2525 – 30 กันยายน 2528
7. นายอคุลย์ สรรพินบูลย์	1 ตุลาคม 2528 – 20 มิถุนายน 2534
8. นายอำนาจ มากบุญ	21 มิถุนายน 2534 – 12 ตุลาคม 2537
9. นายพิเนตร์ ผิวบาง	13 ตุลาคม 2537 - 26 ธันวาคม 2540
10. นายอนุ ไทยจรรยา	27 ธันวาคม 2540 – 31 ตุลาคม 2541
11. นายมานพ วุฒิยา	2 กันยายน 2541 – 21 กันยายน 2544
12. นายสถิต ม่วงทอง	22 ตุลาคม 2514 – 30 กันยายน 2543
13. นายประสิทธิ์ ภัคคีศรี	19 ตุลาคม 2543 – 14 ตุลาคม 2545
14. นายเทอม มาดไทย	15 ตุลาคม 2545 – 30 กันยายน 2548
15. นายชัยโรจน์ สิ้นรุฬพิพงษ์	31 ตุลาคม 2548 – ปัจจุบัน

3. เรือนจำกลางสุรินทร์

เรือนจำกลางสุรินทร์ เป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนกลาง แต่เดิมอยู่ที่ตำบลในเมืองสุรินทร์ บริเวณที่ว่าการอำเภอเมืองสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ หอประชุมจังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน ก่อสร้างใช้งาน มานาน ประมาณ 47 ปีเศษ อยู่ในสภาพทรุดโทรม เรือนนอนไม้ กำแพงรั้วสังกะสี มีเนื้อที่ประมาณ 13 ไร่เศษ ไม่สะดวกปลอดภัยในการควบคุม การศึกษาอบรม ตลอดจนการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตชุมชน และสถานที่ราชการอื่น พื้นที่คับแคบไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามภารกิจ และนโยบายที่ได้รับมอบหมายได้ กรมราชทัณฑ์จึงได้พิจารณาอนุมัติเงินงบประมาณ ประจำปี พ.ศ.2516 ให้ทำการก่อสร้างเรือนจำจังหวัดสุรินทร์แห่งใหม่ ในที่ดินราชพัสดุ เลขทะเบียนที่ สร.600(25164) ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2518 และย้ายมาดำเนินการ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2518 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 ให้ยกฐานะเรือนจำจังหวัดสุรินทร์เป็นเรือนจำกลางสุรินทร์ และเรือนจำพิเศษสุรินทร์ เพื่อให้มีสถานะเป็นราชการบริหารส่วนกลาง ตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 114/2548 ลงวันที่ 9

มีนาคม 2548 ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้น ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 122 ตอนพิเศษ 38 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2548

เรือนจำกลางสุรินทร์ ตั้งอยู่เลขที่ 53/6 หมู่ที่ 3 ถนนเลียบเมือง ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ภายในเรือนจำ 12 ไร่ - งาน - ตารางวา พื้นที่ภายนอกเรือนจำ 119 ไร่ - งาน 82 ตารางวา

เรือนจำชั่วคราวโคกตาบัน ตั้งอยู่ที่ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ 982 ไร่ 2 งาน 55 ตารางวา ประกาศตั้งเป็นเรือนจำชั่วคราว เมื่อปี พ.ศ. 2506 ต่อมาปี พ.ศ. 2515 ได้ยกฐานะเป็น **ทัณฑสถานเปิดโคกตาบัน** เป็นบริหารราชการส่วนกลาง มีผู้อำนวยการเป็นผู้รับผิดชอบบริหารงาน ดำเนินการอยู่ประมาณ 34 ปี จึงได้ประกาศยุบเลิกกลับไปเป็นเรือนจำชั่วคราวโคกตาบัน ในสังกัดเรือนจำกลางสุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2549 เนื่องจากปัญหาขาดแคลนอัตรากำลังเจ้าพนักงานในการดำเนินงาน

รายนามพัศดีเรือนจำจังหวัด

1. ขุนศิริ	เค โชคม	พ.ศ.2475 - พ.ศ.2476
2. ขุนวิเลข	กิจ โกศล	พ.ศ.2476 - พ.ศ.2477
3. ร.ต.สุข	ลาดประเสริฐ	พ.ศ.2477 - พ.ศ.2479
4. ร.ต.แป้น	วงษ์ศรีใส	พ.ศ.2479 - พ.ศ.2481
5. ขุนวิเศษสกุลกิจ		พ.ศ.2481 - พ.ศ.2484
6. นายปราโมทย์	สุรางกุล	พ.ศ.2484 - พ.ศ.2489
7. นายจูด	ศรีพลรัตน์	พ.ศ.2489 - พ.ศ.2492
8. นายผล	การเวก	พ.ศ.2492 - พ.ศ.2494
9. นายกิตติ	สีมากุล	พ.ศ.2494 - พ.ศ.2498
10. นายอาคม	อมาตกุล	พ.ศ.2498 - พ.ศ.2499
11. ร.ต.สมรรถ	เอมะวรรณนะ	พ.ศ.2499 - พ.ศ.2501
12. นายไสว	บุคคละนันท์	พ.ศ.2501 - พ.ศ.2510
13. นายประจิม	วงศ์มงคล	พ.ศ.2510 - พ.ศ.2512
14. นายบุญเชียร	ธีระคำศรี	พ.ศ.2512 - พ.ศ.2519

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด

1. นายบุญเชียร	ธีระคำศรี	พ.ศ.2519 - พ.ศ.2523
2. นายเดช	มหาสารนันท์	พ.ศ.2523 - พ.ศ.2524
3. นายมนัส	ท้วมทอง	พ.ศ.2524 - พ.ศ.2529

4. นายวิเชียร	ทรงคุณ	พ.ศ.2529 - พ.ศ.2530
5. นายอนุ	ไทยจรรยา	พ.ศ.2530 - พ.ศ.2535
6. นายบรรเจิด	พลับพลึง	พ.ศ.2535 - พ.ศ.2536
7. นายธีรศักดิ์	วงศ์รักษ์	พ.ศ.2536 - พ.ศ.2542
8. นายทองสุข	กำเนิดบุญ	พ.ศ.2542 - พ.ศ.2543
9. นายเทอม	มาคไทย	พ.ศ.2543 - พ.ศ.2545
10. นายสมหมาย	แอลเฟรด	พ.ศ.2545 - พ.ศ.2547

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำกลาง

1. นายอัมเรศ	ชีวังกูร	18 พฤษภาคม 2548 – 21 มีนาคม 2550
2. นายภักดี	ตั้งธรรม	22 มีนาคม 2550 – 9 พฤศจิกายน 2551
3. นายสิน	อุตะปะละ	10 พฤศจิกายน 2551 – ปัจจุบัน

4. เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ

เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ เป็นส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค เดิมตั้งอยู่เลขที่ 150 ถนนราชทัณฑ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2440 มีเนื้อที่ภายในเรือนจำ 7 ไร่เศษ มีขุนอาจ เป็นพัศดีคนแรก เมื่อ ปี พ.ศ. 2529 เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ ได้รับงบประมาณก่อสร้างเรือนจำใหม่ เนื่องจากเรือนจำเก่า สร้างมานานและอยู่ใจกลางเมืองไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่ตั้งเรือนจำ จึงใช้ที่ดินที่ราชพัสดุ บริเวณสนามบินเก่า ตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พื้นที่ประมาณ 70 ไร่ เป็นสถานที่ก่อสร้างเรือนจำใหม่ สร้างเสร็จและเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2531 มีพื้นที่ภายในเรือนจำ 14 ไร่ 3 งาน 40 ตารางวา พื้นที่ภายนอกประมาณ 55 ไร่ 60 ตารางวา เป็นที่ตั้งบ้านพักข้าราชการเรือนจำโดยรอบ จำนวน 46 หลัง ที่เหลือเป็นพื้นที่สวนป่า และพื้นที่สำหรับฝึกอาชีพผู้ต้องขัง ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 111 ปี (เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2552) จากข้อมูลที่สามารถรวบรวมได้และมีหลักฐานปรากฏแน่ชัด เรือนจำจังหวัดชัยภูมิมิประวัติแบ่งออกเป็น 2 ยุค คือ

ยุคที่ 1 เรือนจำเก่า

- เปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2440

- ปัจจุบันพื้นที่เรือนจำเก่า จังหวัดชัยภูมิได้จัดสร้างเป็นสวนกาญจนาภิเษก ไม่เหลือเค้าโครงของเรือนจำจังหวัดชัยภูมิในอดีตให้เห็นอีกต่อไป

ยุคที่ 2 เรือนจำในปัจจุบัน

การก่อสร้างเรือนจำจังหวัดชัยภูมิแห่งใหม่ เริ่มดำเนินการ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2529 ก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2530 งบประมาณก่อสร้างเป็นจำนวนเงิน 30,582,000 บาท(สามสิบล้านห้าแสนแปดหมื่นสองพันบาทถ้วน) ตั้งอยู่ เลขที่ 239 หมู่ 7 ถ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด สาย 1 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ มีพื้นที่ภายในกำแพง 14 ไร่ 3 งาน 40 ตารางวา พื้นที่ภายนอกกำแพงเรือนจำ 55 ไร่ 60 ตารางวา

เรือนจำชั่วคราวหนองบ่อ ตั้งอยู่ที่ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ 2 ไร่ - งาน 3.3 ตารางวา

รายนาม และรายพระนามพัศดีเรือนจำจังหวัด

1. ชุนอาจ		พ.ศ.2440 - พ.ศ.2449
2. นายอูย	วัชระเสนา	พ.ศ.2450 - พ.ศ.2458
3. นายพุก		พ.ศ.2459 - พ.ศ.2466
4. ชุนชิตสุรทัศน์		พ.ศ.2467 - พ.ศ.2473
5. ม.จ.วรพงษ์	ทัศนาวรรุฒิ	พ.ศ.2474 - พ.ศ.2475
6. นายทั้ง	วงษ์อินทร์	พ.ศ.2476 - พ.ศ.2477
7. ร.ท.มงคล	ศิลปะกุล	พ.ศ.2478 - พ.ศ.2480
8. ร.ต.อเนก	พัฒนา	1 มิถุนายน 2481 – 31 มีนาคม 2484
9. นายจรัส	โคติวงษ์	1 เมษายน 2484 - 31 มกราคม 2487
10. นายเกษม	วนิชชยพันธ์	1 กุมภาพันธ์ 2487 – 31 พฤษภาคม 2493
11. นายผล	การเวก	1 มิถุนายน 2493 – 31 สิงหาคม 2494
12. นายปลั่ง	รักศาสตร์	1 กันยายน 2494 – 30 เมษายน 2497
13. นายศิริ	เจริญยิ่ง	1 พฤษภาคม 2497 – 31 พฤษภาคม 2499
14. นายสงบ	อินทร์สวัสดิ์	1 มิถุนายน 2499 – 28 กุมภาพันธ์ 2502
15. ร.ท.จรัส	ยุกติรัตน์	1 มีนาคม 2502 – พ.ศ.2505
16. นายจรัญ	เดชะปัญญา	พ.ศ.2505 - พ.ศ.2512
17. นายอคุลย์	สรวิบูลย์	พ.ศ.2512 - พ.ศ.2514
18. นายสุรพล	ชูทัย	พ.ศ.2514 - 30 กันยายน 2516
19. นายช่วง	วิมุกติพันธ์	1 ตุลาคม 2516 – 9 กันยายน 2517
20. นายสุเทพ	สุทธิพงษ์	10 กันยายน 2517 – 31 ธันวาคม 2518

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด

1. นายสุเทพ สุทธิพงษ์ 1 มกราคม 2519 – 31 มีนาคม 2522
2. นายประสิทธิ์ บัณฑิตพุด 1 เมษายน 2522 – 31 ธันวาคม 2524
3. นายเจริญ จันทพรรณ 1 มกราคม 2525 – 15 เมษายน 2527
4. นายสุจินต์ ปราโมช ณ อยุธยา 1 เมษายน 2527 – 31 พฤษภาคม 2533
5. นายประทวน อินทยศ 1 มิถุนายน 2533 – 30 กันยายน 2536
6. นายละอ่อน ล้นขุนทด 1 ตุลาคม 2536 – 30 กันยายน 2537
7. นายทองสุข กำเนิดบุญ 1 ตุลาคม 2537 – 3 ตุลาคม 2542
8. นายอำนาจ ฉาบทอง 4 ตุลาคม 2542 – 30 กันยายน 2544
9. นายอดิศักดิ์ ศรีเบญรัตน์ 1 ตุลาคม 2544 – 14 ตุลาคม 2545
10. นายสุรพล แก้วภราดัย 15 ตุลาคม 2545 – 17 สิงหาคม 2551
11. นายสุนันท์ ทองบัว 18 ตุลาคม 2551 – 30 กันยายน 2552
12. นางสาวบุษบา เกตุอุดม ปัจจุบัน

5. เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์

เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ไม่ปรากฏ พ.ศ. ที่ก่อตั้ง เดิมตั้งอยู่ที่ถนนหลักเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และย้ายมาตั้งอยู่ที่ถนนสายบุรีรัมย์ – ประโคนชัย ตำบลอิสาน อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อ พ.ศ. 2519 มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 30 ไร่ 77 ตารางวา (แยกเป็นพื้นที่ภายในเรือนจำ จำนวน 10 ไร่ 3 งาน 40 ตารางวา ภายนอกเรือนจำ จำนวน 19 ไร่ 1 งาน 37 ตารางวา) เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่เลขที่ 78 หมู่ที่ 4 ตำบลอิสาน อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

เรือนจำชั่วคราวโคกมะตูม ตั้งอยู่ที่ตำบลขำนิ กิ่งอำเภอขำนิ จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ 1,600 ไร่

รายนามพธำมรงค์ (พ.ศ.ไม่ปรากฏ)

1. ขุนอนุภายณ์สุรทัศน์
2. นายเถบ วิริยะ
3. ร.อ.ท.ขุนศิริ เดโชตน
4. ร.ท.มงคล ศิลปะกุล

รายพระนามและรายนามพศดีจังหวัด

1. นายทั้ง	วงษ์อิน	พ.ศ.2479 - พ.ศ.2490
2. นายสัมชัย	ดิยะวณิช	พ.ศ.2490 - พ.ศ.2495
3. นายหลอม	บุญอ่อน	พ.ศ.2495 - พ.ศ.2496
4. นายเจริญ	อาสาชัย	พ.ศ.2496 - พ.ศ.2497
5. นายอนันต์	ธรรมลิขิต	พ.ศ.2497 - พ.ศ.2499
6. ม.จ.วรพงษ์	ทัศนาวราวุฒิ	พ.ศ.2499 - พ.ศ.2500
7. นายเจริญ	อาสาชัย	พ.ศ.2500 - พ.ศ.2509
8. นายถวิล	ศิริบุญ	พ.ศ.2509 - พ.ศ.2517
9. นายสวิง	เหมือนแยม	พ.ศ.2517 - พ.ศ.2519

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายสวิง	เหมือนแยม	พ.ศ.2519 - 4 พฤษภาคม 2522
2. นายลำไย	บัวเกตุ	4 พฤษภาคม 2522 - 18 ตุลาคม 2532
3. นายปรีชา	เอื้ออารีย์	18 ตุลาคม 2532 - 4 พฤศจิกายน 2536
4. นายสอย	จิตต์หาญ	4 พฤศจิกายน 2536 - 30 กันยายน 2540
5. นายมนู	วิวัฒน์วานิช	3 ตุลาคม 2540 - 29 ธันวาคม 2540
6. นายประสิทธิ์	ภักดีศรี	29 ธันวาคม 2540 - 18 ตุลาคม 2543
7. นายสุรจิตร	ชาญจำ	18 ตุลาคม 2543 - 30 กันยายน 2545
8. นายปรีชา	บุญเรืองรัตน์	15 ตุลาคม 2545 - 17 มิถุนายน 2546
9. นายชัยเด่น	นารายณ์ประทาน	17 มิถุนายน 2546 - 30 มิถุนายน 2549
10. นายสิน	อุตะปะละ	1 กรกฎาคม 2549 - 9 พฤศจิกายน 2551
11. ดร.สุรสิทธิ์	จิตรชอบใจ	10 พฤศจิกายน 2551 - ปัจจุบัน

6. เรือนจำจังหวัดยโสธร

เรือนจำจังหวัดยโสธร เเท่าที่ทราบและปรากฏหลักฐาน สร้างเมื่อปี พ.ศ.2482 มีฐานะเป็นเรือนจำอำเภอ พศดีคนแรกคือ ร.ท. จุน สุดประเสริฐ ต่อมาในปี พ.ศ.2515 อำเภอยโสธร ได้แยกตัวออกจากจังหวัดอุบลราชธานี ยกฐานะเป็นจังหวัดยโสธร เรือนจำฯ จึงยกฐานะเป็นเรือนจำจังหวัดยโสธรไปด้วย เรือนจำจังหวัดยโสธร ตั้งอยู่เลขที่ 58 ถนนมงคลบูรพา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 98 ไร่ เป็นพื้นที่ภายในเรือนจำ 11 ไร่ 3 งาน 12 ตารางวา พื้นที่ภายนอก เรือนจำเป็นพื้นที่บ้านพักเจ้าพนักงานและฝึกวิชาชีพด้านเกษตรกรรม

ประมาณ 20 ไร่ ส่วนที่เหลืออีกประมาณ 70 ไร่ ด้านหลังเรือนจำติดกับลำห้วยทวน ใช้ประโยชน์ไม่ได้ เพราะน้ำท่วมกลายเป็นแหล่งน้ำหรืออ่างเก็บน้ำของจังหวัดไปแล้ว ปี พ.ศ. 2524 ได้รับงบประมาณ จำนวน 3,288,000 บาท ได้ก่อสร้างกำแพงเรือนจำรอบ ทั้ง 4 ด้าน มีความยาวทั้งสิ้น 578 เมตร ความสูงของกำแพง 5.80 เมตร ซึ่งเดิมเป็นรั้วสังกะสี และได้รับงบประมาณจำนวน 1,429,600 บาท ก่อสร้างอาคารที่ทำการเป็นตึก 2 ชั้น ตามแบบแปลนของกรมราชทัณฑ์ แทนที่ทำการเดิมซึ่งเป็นไม้ ต่อมาได้งบประมาณจากกรมราชทัณฑ์สร้างโรงงานฝึกวิชาชีพซึ่งเดิมเป็นอาคารไม้ เปลี่ยนเป็นอาคารคอนกรีต 1 หลัง ตามแบบแปลนของกรมราชทัณฑ์

เรือนจำชั่วคราวหัวโล้น ตั้งอยู่ที่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีพื้นที่ 24 ไร่ 1 งาน 72 ตารางวา จัดตั้งตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 135/2540 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2540 ที่ดินดังกล่าว ซื้อจากเอกชน เมื่อปี พ.ศ. 2481 เพื่อประโยชน์ในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง และขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ เมื่อปี พ.ศ. 2536 เดิมมีเนื้อที่ 110 ไร่ พื้นที่ส่วนมากถูกน้ำท่วม คงเหลือพื้นที่ 24 ไร่เศษ ที่น้ำไม่ท่วม ใช้เป็นที่ตั้งเรือนจำชั่วคราวหัวโล้นในปัจจุบัน

เรือนจำชั่วคราวบ้านบาก ตั้งอยู่ที่ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีพื้นที่จำนวน 200 ไร่ จัดตั้งตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 165/2541 ลงวันที่ 9 เมษายน 2541 เตรียมการรองรับสถานที่ก่อสร้างเรือนจำจังหวัดยโสธรแห่งใหม่

รายนามพัคดีเรือนจำอำเภอ

1. ร.ท.ฉุน สุกประเสริฐ

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายเคน อรัญญะवास 1 ตุลาคม 2520 – 24 เมษายน 2523
2. นายมานพ วุฒิยา 25 เมษายน 2523 – 30 กันยายน 2525
3. นายสมภาร ชูทรัพย์ 1 ตุลาคม 2525 – 16 พฤษภาคม 2527
4. นายสอย จิตต์หาญ 17 พฤษภาคม 2527 – 30 กันยายน 2532
5. นายเคน อรัญญะवास 10 ตุลาคม 2532 – 30 เมษายน 2535
6. นายเสวก ธีญะวุฒิ 1 พฤษภาคม 2535 – 30 กันยายน 2540
7. นายธีระวุฒิ อนุรักษ์ 1 ตุลาคม 2540 – 3 ตุลาคม 2542
8. นายบุญญะ คมคาย 4 ตุลาคม 2542 – 30 กันยายน 2546
9. นายชูชัย พิพัฒน์ศิริ 30 ตุลาคม 2546 – 10 กุมภาพันธ์ 2551
10. นายศพนต์ สุธรรม 11 กุมภาพันธ์ 2551 – ปัจจุบัน

7. เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ

เดิมเรือนจำจังหวัดศรีสะเกษตั้งอยู่ใกล้ศาลจังหวัดศรีสะเกษ และศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งบ้านพักเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ถนนกสิกรรม ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ก่อสร้างใช้งานมาประมาณ 70 ปี เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบันเป็นเรือนจำที่สร้างขึ้นใหม่เมื่อปี พ.ศ.2520 เปิดทำการปี พ.ศ.2522 ตั้งอยู่เลขที่ 12/50 ถนนกสิกรรม ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีที่ดินอยู่ในครอบครองประมาณ 124 ไร่เศษ พื้นที่ภายในเรือนจำ 10 ไร่ 2 งาน 92 ตารางวา พื้นที่ภายนอก 115 ไร่ – งาน 7 ตารางวา เป็นบ้านพักเจ้าพนักงาน ปลุกสวนป่าและดำเนินการ ฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในด้านการเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ ด้านหลังเรือนจำติดกับลำห้วยสำราญ เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีความมั่นคงปานกลาง มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังเด็ดขาด กำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี เดิมมีตำแหน่งพัศดีเรือนจำจังหวัด ศรีสะเกษ เป็นผู้บังคับบัญชา และมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง ต่อมาในปี พ.ศ 2519 เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ จึงมีผู้บัญชาการเรือนจำโดยเฉพาะ

ปัจจุบันได้จัดตั้งสถานกักขังจังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ 3 ไร่ 2 งาน 38 ตารางวา อยู่ใกล้เดียวกับสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ และสำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ เปิดดำเนินการ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2550 นอกจากนี้เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ ยังมีที่ดินที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลอีก 2 แปลง คือ ที่ดินบริเวณที่ก่อสร้างเรือนจำเดิม จำนวน 14 ไร่ และที่ดินที่เป็นป่าช้านักโทษเดิมอยู่ฝั่งด้านทิศตะวันตกลำห้วยสำราญ เนื้อที่ 168 ไร่ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณเรือนจำปัจจุบัน ระบบความมั่นคงของเรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ มีกำแพงคอนกรีตสูง 7 เมตร ภายในแบ่งเป็น 6 แคน แต่ละแคนมีรั้วลวดตาข่ายสูง 5 เมตร กั้นแคนยกเว้นแคนหญิง เป็นกำแพงคอนกรีตบริเวณรอบกำแพงติดตั้งระบบสายไฟฟ้าแรงสูงขนาด 10,000 เมกกะวัตต์

รายนามพัศดีเรือนจำจังหวัด

1. ขุนอาทิตย์สุกรนันท์
2. ขุนบริรักษ์อาชญา
3. ขุนผดุงนรภักดิ์
4. ขุนอนุศาสตร์ทัศนกิจ
5. ร.ท.สวัสดิ์ อุณหนันท์
6. ร.ต.ธรรมนิยม เพชรเสนา
7. ขุนนิเวศภิบาล
8. ร.ท.เฉลย นิยมรัฐ

9. นายเขียน อัมนิคมณี
10. นายสำนวน วงศ์สมบัติ
11. นายชม เฉยากุล
12. นายเชิด จำนววงศ์
13. นายวิชัย ไฝ่เจริญ
14. นายศิริ กันตานนท์
15. นายพิชิต สรรพอาษา
16. นายบุญเชียร ธีระคำศรี
17. นายบำรุง กล้าปราบศึก
18. นายประสาน สมบูรณ์ศฤงคาร

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายสมชาย ลิขัณฑกสมิต พ.ศ. 2519 - 2520
2. นายประหยัด โลหารัตน์ พ.ศ. 2520 - 2522
3. นายอดุลย์ สรรพพิบูลย์ พ.ศ. 2522 - 2524
4. จ.อ.เหรียญชัย วิไลพิศ พ.ศ. 2524 - 2526
5. นายศรีศักดิ์ เศรษฐสุนิท พ.ศ. 2526 - 2529
6. นายเคน อรัญญาวาส พ.ศ. 2529 - 2532
7. นายสอย จิตต์หาญ พ.ศ. 2532 - 2536
8. นายปรีชา เอื้ออารีย์ พ.ศ. 2536 - 2541
9. นายทวีศักดิ์ ปุคคละนนท์ พ.ศ. 2541 - 2542
10. นายธีระวุฒิ อนุรักษ์ พ.ศ. 2542 - 2546
11. นายอัมเรศ ชีวังกูร พ.ศ. 2546 - 2547
12. นายบัญชา กุหลาบเลิศ พ.ศ. 2547 - 2551
13. นายพิพัฒน์ สำเภาน้อย พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน

8. เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ

เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ ตั้งอยู่เลขที่ 156 หมู่ที่ 4 ถนนชยางกูร ตำบลบึง
อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ปัจจุบันมี นายประวัตติ แซ่มณี เป็นผู้บัญชาการ

9. เรือนจำอำเภอสีคิ้ว

เรือนจำอำเภอสีคิ้ว ตั้งอยู่เลขที่ 181 ถนนมิตรภาพ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2527 เปิดดำเนินการ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2528 มีพื้นที่ รวม 80 ไร่ เป็นพื้นที่ภายในเรือนจำ 9 ไร่ 1 งาน 70 ตารางวา สถานกักขัง 1 งาน 66 ตารางวา พื้นที่ภายนอกเรือนจำ 70 ไร่ 64 ตารางวา

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายประสิทธิ์ บัณฑิตพุด	13 สิงหาคม 2527 – 28 กันยายน 2529
2. นายสถิตย์ ม่วงทอง	29 กันยายน 2529 – 6 มิถุนายน 2534
3. นายสมชัย พานนนท์	7 มิถุนายน 2534 – 20 ตุลาคม 2537
4. นายวีรพันธ์ เนื่องอนันต์	21 ตุลาคม 2537 – 8 ธันวาคม 2540
5. นายมานะ ชูติวงศ์	9 ธันวาคม 2540 – 2 กรกฎาคม 2542
6. นายจุมพล กุลจิราพงศ์	3 กรกฎาคม 2542 – 28 มกราคม 2544
7. นายอัมเรศ ชีวังกูร	29 มกราคม 2544 – 30 กันยายน 2544
8. นายณัฐศิษย์ ทวีสุข	1 ตุลาคม 2544 – 30 กันยายน 2545
9. นายสมศักดิ์ สาระหงส์	15 ตุลาคม 2545 – 6 พฤศจิกายน 2545
10. นายเรืองศักดิ์ สุวาริ	7 พฤศจิกายน 2545 – 16 พฤศจิกายน 2546

10. เรือนจำอำเภอบัวใหญ่

เรือนจำอำเภอบัวใหญ่ เดิมเมื่อปี พ.ศ.2518 ได้ตั้งเป็นเรือนจำชั่วคราวอำเภอบัวใหญ่ สังกัดเรือนจำกลางนครราชสีมา เป็นอาคารชั้นเดียวอยู่ในสถานที่ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ต่อมากรมราชทัณฑ์ดำเนินการจ้างก่อสร้างเรือนจำอำเภอบัวใหญ่ ราคาค่าก่อสร้าง 118,917,600 บาท แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2540 และเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2541 ณ เลขที่ 211 ถนนวิเวศน์รัตน์ หมู่ 9 ตำบลด่านช้าง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีพื้นที่ 100 ไร่ แบ่งเป็นเนื้อที่ภายในเรือนจำ 28 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา และพื้นที่รอบกำแพงเรือนจำ 70 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา มีสิ่งปลูกสร้างประกอบด้วยบ้านพักข้าราชการ จำนวน 35 หลัง มีกำแพงคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 6 เมตร ภายในแบ่งออกเป็น 7 แคน แต่ละแคนมีตาข่ายเหล็กสูง 2.50 เมตร พร้อมติดลวดหนามแบบใบมีดล้อมรอบอีกชั้นหนึ่ง

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายแลล้ม พันชนะ กุมภาพันธ์ 2541 – ตุลาคม 2543
2. นายสิน อุตะปะละ ตุลาคม 2543 – ตุลาคม 2544
3. นายณรงค์ศักดิ์ สมพัศ ตุลาคม 2544 – พฤศจิกายน 2546
4. นายเกียรติศักดิ์ เวชวงศ์วาน พฤศจิกายน 2546 – พฤศจิกายน 2548
5. นายทวี ควงธัมมา พฤศจิกายน 2548 – พฤศจิกายน 2551
6. นายสมทรง อุทังชญา พฤศจิกายน 2551 – ปัจจุบัน

11. เรือนจำอำเภอภูเขียว

เรือนจำอำเภอภูเขียว เป็นส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค ก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2482 ตั้งขึ้นตามเขตอำนาจศาลจังหวัดภูเขียว ตั้งอยู่เลขที่ 438 ถนนราษฎร์ตำราญ ตำบลฝักบัว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ควบคุมผู้ต้องขังตามอำนาจศาลจังหวัดภูเขียว รวม 6 อำเภอ คือ อำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ อำเภอบ้านแท่น อำเภอคอนสาร อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอหนองบัวแดง ควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษจำคุก แบ่งเป็น ชายไม่เกิน 10 ปี หญิงไม่เกิน 10 ปี พื้นที่ทั้งหมด 39 ไร่ 3 งาน 48.510 ตารางวา พื้นที่ภายในกำแพงเรือนจำ 12 ไร่ ภายนอกเรือนจำ 27 ไร่ 3 งาน 48.510 ตารางวา

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. ร.ต.เชื้อม ภูงกติ 2 ตุลาคม 2520 – 5 ตุลาคม 2524
2. นายบุญช่วย เทียงแท้ 5 ตุลาคม 2524 – 5 ตุลาคม 2526
3. นายสาธิต ไวยศรีแสง 5 ตุลาคม 2526 – 22 กรกฎาคม 2534
4. นายสถิตย์ ม่วงทอง 22 กรกฎาคม 2534 – 12 กันยายน 2535
5. นายคำพันธ์ พาคี 12 กันยายน 2535 – 2 มิถุนายน 2540
6. นายธนวัฒน์ คงกระศรี 2 มิถุนายน 2540 – 25 มิถุนายน 2542
7. นายเทอม มาดไทย 25 มิถุนายน 2542 – 19 ตุลาคม 2543
8. นายประดิษฐ์ นุกุลแก้ว 19 ตุลาคม 2543 – 14 ตุลาคม 2545
9. นายประวัติน โกลุมวงศ์วิวัฒน์ 15 ตุลาคม 2545 – 16 มิถุนายน 2546
10. นายบัญชา กุหลาบเลิศ 17 มิถุนายน 2546 – 15 ตุลาคม 2547
11. นายบุญญิต อักษรครบุรี 15 ตุลาคม 2547 – 14 สิงหาคม 2548
12. นายกิตติพัฒน์ เฉชะพหล 15 สิงหาคม 2548 – 30 ตุลาคม 2548

13. นายวิฑูรย์ ใจหงส์	31 ตุลาคม 2548 – 21 มีนาคม 2550
14. นายประยูทธ พินทุพันธ์	21 มีนาคม 2550 – ปัจจุบัน

12. เรือนจำอำเภอรัตนบุรี

ได้มีการจัดตั้งศาลจังหวัดรัตนบุรีขึ้น ในเขตพื้นที่อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ กรมราชทัณฑ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างเรือนจำอำเภอรัตนบุรี เพื่อรองรับการปฏิบัติราชการของศาลจังหวัดรัตนบุรี ต่อมากรมราชทัณฑ์ได้รับอนุมัติและจัดสรรงบประมาณ จำนวน 136,219,700 บาท (หนึ่งร้อยสามสิบหกล้านสองแสนหนึ่งหมื่นเก้าพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการก่อสร้างเรือนจำอำเภอรัตนบุรี เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ พ.ศ.2539 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2541 และได้เปิดทำการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2541

เรือนจำอำเภอรัตนบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 127 หมู่ที่ 9 ตำบลไผ่ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ภายในกำแพงเรือนจำ 17 ไร่ - งาน 40 ตารางวา เนื้อที่ภายนอกกำแพง 57 ไร่ 3 งาน 33 ตารางวา รวมเนื้อที่ทั้งหมด 74 ไร่ 3 งาน 73 ตารางวา ห่างจากจังหวัดสุรินทร์ ประมาณ 73 กิโลเมตร และห่างจากที่ว่าการอำเภอรัตนบุรี ประมาณ 1 กิโลเมตร

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายทองอินทร์ ทาสิ่งห์	23 กุมภาพันธ์ 2541 – 30 กันยายน 2543
2. นายวิโรจน์ พงษ์ไพโรจน์	19 ตุลาคม 2543 – 30 กันยายน 2544
3. นายวิกรม พันธุสาคร	15 ตุลาคม 2545 – 17 ตุลาคม 2547
4. นายจรัญ เพชรสถิต	18 ตุลาคม 2547 – 10 มิถุนายน 2548
5. นายไพฑูรย์ อำพันธ์	15 สิงหาคม 2548 – 28 ตุลาคม 2548
6. นายเชวงพัฒน์ กิตติศักดิ์นาวิน	31 ตุลาคม 2548 – 6 มีนาคม 2550
7. นายสมทรง อุทังชญา	7 มีนาคม 2550 – 22 ตุลาคม 2551
8. นายอภิเชษฐ์ สุระใจ	23 ตุลาคม 2551 – ปัจจุบัน

13. เรือนจำอำเภอกันทรลักษ์

เรือนจำอำเภอกันทรลักษ์ เป็นหน่วยงานการบริหารราชการส่วนภูมิภาค เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2537 ก่อสร้างแล้วเสร็จเปิดทำการเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2543 ใช้งบประมาณในการก่อสร้างประมาณ 160,497,000 บาท (หนึ่งร้อยหกสิบล้านสี่แสนเก้าหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) ตั้งอยู่เลขที่ 360 หมู่ 17 ถนนศรีสะเกษ - กันทรลักษ์ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เชื่อมกับสำนักงานอัยการจังหวัดกันทรลักษ์ และศาลจังหวัด

กันทรลักษ์ ห่างจากอำเภอกันทรลักษ์ เป็นระยะทาง 8 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษประมาณ 60 กิโลเมตร มีพื้นที่ภายใน 28 ไร่ – งาน 50 ตารางวา พื้นที่ภายนอก 108 ไร่ 1 งาน 50 ตารางวา มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี ตามอำนาจศาลจังหวัดกันทรลักษ์ ครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอ ประกอบด้วย 1. อำเภอกันทรลักษ์ 2. อำเภอโนนคูณ 3. อำเภอเบญจลักษ์ 4. อำเภอศรีรัตนะ 5. อำเภอไพรบึง และ 6. อำเภอขุนหาญ

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายธีระวุฒิ อนุรักษ์	1 มิถุนายน 2543 – 24 มิถุนายน 2544
2. นายสุรพล แก้วภราดัย	25 มิถุนายน 2544 – 14 ตุลาคม 2545
3. นายทวิรัตน์ นาคเนียม	15 ตุลาคม 2545 – 26 เมษายน 2547
4. นายอำนาจ ปรัชญาพันธ์	27 เมษายน 2547 – 18 มีนาคม 2550
5. นายประสิทธิ์ ยิ่งกำแพง	19 มีนาคม 2550 – ปัจจุบัน

14. เรือนจำอำเภอนางรอง

ได้มีการจัดตั้งศาลจังหวัดนางรองขึ้นในพื้นที่อำเภอนางรอง ดังนั้นกรมราชทัณฑ์มีมติความจำเป็นที่จะต้องสร้างเรือนจำอำเภอนางรอง เพื่อรองรับการปฏิบัติราชการตามอำนาจของศาลจังหวัดนางรอง ในเวลาต่อมากรมราชทัณฑ์จึงได้รับอนุมัติ และจัดสรรงบประมาณ จำนวน 100,582,000 บาท (หนึ่งร้อยล้านห้าแสนแปดหมื่นสองพันบาทถ้วน) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการก่อสร้างเรือนจำอำเภอนางรองบนที่ดินสาธารณะประโยชน์ □ แปลง นสล. เลขที่ 10571 ซึ่งได้ดำเนินการก่อสร้างเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2538 แล้วเสร็จเมื่อต้นปีงบประมาณ พ.ศ.2542 และได้เปิดทำการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2544 มีพื้นที่ทั้งหมด 103 ไร่ 1 งาน 33 ตารางวาแบ่งเป็นพื้นที่ภายในกำแพง 28 ไร่ 1 งาน 40 ตารางวา มีพื้นที่ภายนอกกำแพง 75 ไร่ 1 งาน 93 ตารางวา เรือนจำอำเภอนางรอง ตั้งอยู่เลขที่ 107 หมู่ 12 ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอนางรอง ประมาณ 5 กิโลเมตรห่างจากจังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 58 กิโลเมตรมีอำนาจการควบคุมและปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนได้สวนมูลฟ้อง อุทธรณ์ ฎีกา และผู้ต้องขังเด็ดขาดทั้งชายและหญิงตามอำนาจของศาลหรือคำสั่งผู้มีอำนาจตามกฎหมาย กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

รายนามผู้บัญชาการเรือนจำ

1. นายภักดี ตั้งธรรม	1 ตุลาคม 2544 – 16 มิถุนายน 2546
2. นายชาญณรงค์ ชาญลิจิต	17 มิถุนายน 2546 – 31 สิงหาคม 2547
3. นายสมร สุธรรม	11 ตุลาคม 2547 – 8 กุมภาพันธ์ 2551

4. นายสมบุญ มาศประทุม 18 กุมภาพันธ์ 2551 – ปัจจุบัน

15. ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก

ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก ชื่อเดิม คือ ทัณฑสถานเปิดเขาพริก ตั้งอยู่ เลขที่ 111 หมู่ 4 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นส่วนราชการบริหารส่วนกลาง ดำเนินการก่อสร้างเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2544 ใช้งบประมาณในการก่อสร้าง 767,906,500.00 บาท บนที่ดินรื้อนจากกลางคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดิน ตำบลลาดบัวขาว อำเภอจันทัก จังหวัดนครราชสีมา พุทธศักราช 2479 ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล คณะผู้สำเร็จราชการแทน (ตามประกาศสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ 20 สิงหาคม พุทธศักราช 2478) มีอาณาเขตพื้นที่ จำนวน 1,591 ไร่ 2 งาน ก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2546 ใช้เวลาก่อสร้าง 895 วัน กรมราชทัณฑ์มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่เข้าปฏิบัติหน้าที่เพื่อเตรียมความพร้อมวันที่ 24 พฤศจิกายน 2546 และเริ่มเปิดทำการวันที่ 1 ธันวาคม 2546

รายนามผู้อำนวยการ

1. นายเรืองศักดิ์ สุวารี 17 พฤศจิกายน 2546 – 7 พฤศจิกายน 2551
2. นายวุฒิชัย เจนวิริยะกุล 10 พฤศจิกายน 2551 – ปัจจุบัน

16. ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา

ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา เดิมชื่อ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษคลองไผ่ เป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง พื้นที่ตั้งดังกล่าวเคยเป็นศูนย์ควบคุมผู้อพยพของชาวต่างด้าว (เวียดนาม+เขมร) ของกรมการปกครอง เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ กรมราชทัณฑ์ได้รับมอบพื้นที่และได้ทำการซ่อมแซมปรับปรุงอาคารเดิมพร้อมก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นสถานที่คุมขังผู้ต้องขังชายคดียาเสพติด ซึ่งก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2542แต่เนื่องจากขณะนั้นกรมราชทัณฑ์ได้ประสบปัญหาผู้ต้องขังหญิงเพิ่มขึ้นจำนวนมาก เกิดความแออัดในทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยเฉพาะผู้ต้องขังคดีตามพระราชบัญญัติยาเสพติด จึงได้มีนโยบายให้ย้ายเพื่อระบายผู้ต้องขังหญิงจากเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ ภายในเขตอื่นๆ และที่อื่นๆ มาคุมขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษคลองไผ่ ซึ่งเริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2544 และเริ่มรับย้ายระบายผู้ต้องขังเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นมาต่อมาเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2548 ได้เปลี่ยนชื่อจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษคลองไผ่ เป็น ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจและสถานที่ตั้ง ตลอดจนสามารถใช้อาคารสถานที่ได้อย่างสมประโยชน์ โดยรับการคุมขัง อบรม และฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังหญิง ซึ่งต้องโทษในคดีความผิดอื่นๆ นอกเหนือจากความผิดในคดียาเสพติดให้โทษด้วย

โดยปัจจุบัน มีการกำหนดอาณาเขตทัศนสถานขึ้นใหม่ที่ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ทัศนสถานห้วยนครราชสีมา ตั้งอยู่เลขที่ 19 หมู่ 1ถนนมิตรภาพ ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 200กิโลเมตร ห่างจากศาลจังหวัดสีคิ้วและสถานีตำรวจภูธรสีคิ้ว ประมาณ 20กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ 60กิโลเมตรทัศนสถานฯ มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 131 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็น พื้นที่ควบคุมภายใน จำนวน 72 ไร่ 59ตารางวา พื้นที่ภายนอกพื้นที่ควบคุม จำนวน 59 ไร่ 1 งาน 41 ตารางวา

รายนามผู้อำนวยการ

1. นางชฎาพร รักษาทรัพย์ 25 มิถุนายน 2544 – ปัจจุบัน

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการทำวิทยานิพนธ์**เรื่อง**

**การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังของ
เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3**

คำชี้แจงในการกรอกแบบสอบถาม

1. การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต จึงขอให้ท่านกรุณาตอบคำถามตามความคิดเห็นของท่าน

2. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถานเขต 3

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

วัชระ จิตรขาว

(นายวัชระ จิตรขาว)

แบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดินสัตย์ผู้ต้องขัง

เรือนจำ / ทัณฑสถาน เขต 3

คำชี้แจง : แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วยข้อคำถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

โปรดตอบคำถามในช่องว่าง และทำเครื่องหมาย ในช่องว่างที่ท่านคิดว่าเหมาะสม ให้ครบทุกข้อ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. ปัจจุบันท่านมีอายุ 1. น้อยกว่า 20 ปี 2. 20-30 ปี
 3. 31- 40 ปี 4. 41-50 ปี
 5. 51-60 ปี 6. 60 ปี ขึ้นไป
3. ท่านจบการศึกษาสูงสุดในระดับใด 1. ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2. ประถมศึกษาปีที่ 6
 3. มัธยมศึกษาตอนต้น 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ เทียบเท่า
 5. อนุปริญญา หรือ เทียบเท่า 6. ปริญญาตรี
 7. สูงกว่าปริญญาตรี
4. ท่านประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพหลัก 1. รับจ้างทั่วไป 2. ค้าขาย
 3. เกษตรกรรม 4. รับราชการ
 5. พนักงานรัฐวิสาหกิจ 6. พนักงานบริษัท
 7. นักเรียน / นักศึกษา 8. อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

5. ท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (ก่อนหักค่าใช้จ่าย)

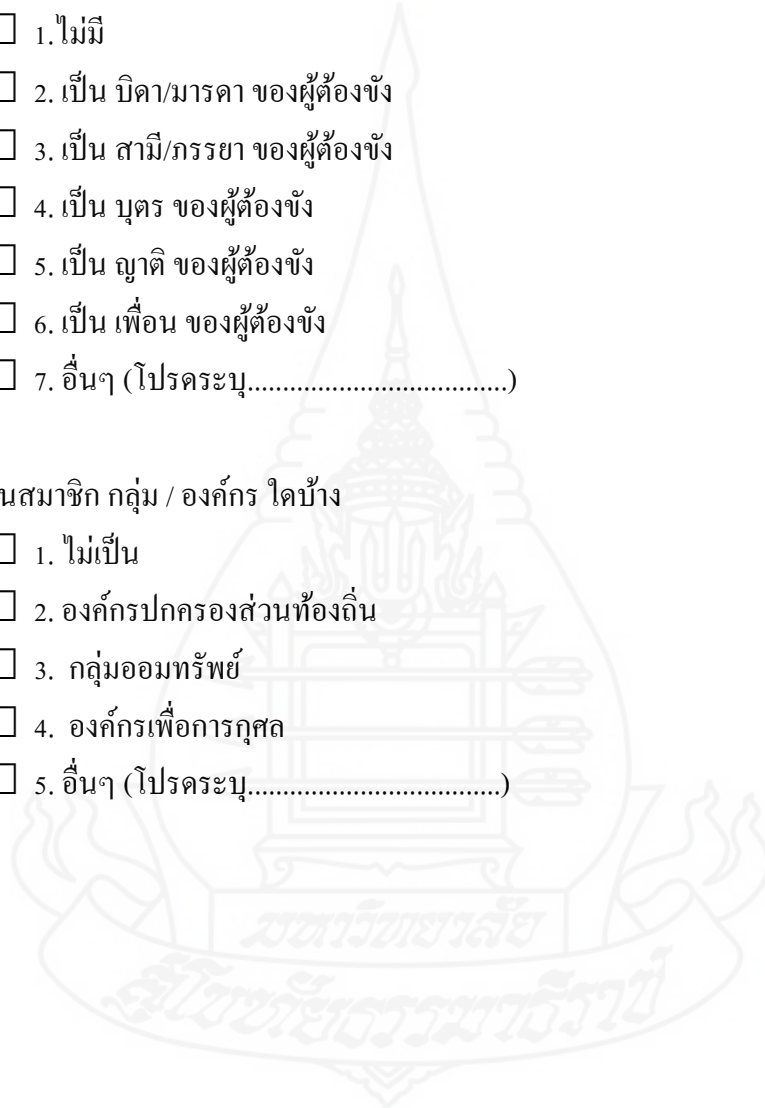
☐ 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 2. 5,001-10,000 บาท
☐ 3. 10,001-20,000 บาท	☐ 4. มากกว่า 20,000 บาท

6. ท่านมีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังภายในเรือนจำ / ทัณฑสถาน หรือไม่

- 1. ไม่มี
- 2. เป็น บิดา/มารดา ของผู้ต้องขัง
- 3. เป็น สามี/ภรรยา ของผู้ต้องขัง
- 4. เป็น บุตร ของผู้ต้องขัง
- 5. เป็น ญาติ ของผู้ต้องขัง
- 6. เป็น เพื่อน ของผู้ต้องขัง
- 7. อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

7. ท่านเป็นสมาชิก กลุ่ม / องค์กร ใดบ้าง

- 1. ไม่เป็น
- 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3. กลุ่มออมทรัพย์
- 4. องค์กรเพื่อการกุศล
- 5. อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดินสัย
ผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

คำอธิบาย โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสม

4 = ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด 3 = ระดับการมีส่วนร่วมมาก

2 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อย 1 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1	ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา				
	1.1 ท่านได้มีส่วนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขัง				
	1.2 ท่านได้มีส่วนศึกษาปัญหาและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขัง				
	1.3 ท่านได้มีส่วนร่วมเก็บข้อมูลปัญหาและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขัง				
	1.4 ท่านได้มีส่วนในการวิเคราะห์สภาพความรุนแรงของปัญหาและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขัง				
	1.5 ท่านได้มีส่วนวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขัง				
2	ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา				
	2.1 ท่านได้มีส่วนในการวางแผนหาวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	2.2 ท่านได้มีส่วนเสนอวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	2.3 ท่านได้มีส่วนจัดทำรายละเอียดวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	2.4 ท่านได้มีส่วนตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	2.5 ท่านได้มีส่วนให้คำปรึกษาในการหาวิธีการแก้ไขผู้ต้องขัง				

ลักษณะการมีส่วนร่วม		ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
3	ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด				
	3.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	3.2 ท่านได้มีส่วนเสนอแนะการดำเนินแก้ไขผู้ต้องขัง				
	3.3 ท่านได้มีส่วนสนับสนุนการแก้ไขให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด				
	3.4 ท่านได้มีส่วนในการชักชวน/ชักจูงให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	3.5 ท่านได้มีส่วนเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขัง				
4	ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา				
	4.1 ท่านได้มีส่วนในการติดตามการแก้ไขผู้ต้องขังให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้				
	4.2 ท่านได้มีส่วนประเมินผลการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	4.3 ท่านได้มีส่วนวิเคราะห์ผลการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	4.4 ท่านได้มีส่วนร่วมสรุปรายละเอียดการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	4.5 ท่านได้มีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขผู้ต้องขัง				

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาพุดิน
นิสัยของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

คำอธิบาย โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสม

4 = ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด 3 = ระดับการมีส่วนร่วมมาก

2 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อย 1 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

รายการ		ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1	ความตระหนักถึงความจำเป็นใน การพัฒนาพุดินนิสัยผู้ต้องขัง				
	1.1 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้พบเห็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำผิดของผู้ต้องขัง				
	1.2 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการทำความผิดของผู้ต้องขัง				
	1.3 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะเคยได้มีส่วนทำให้เกิดการกระทำผิดของผู้ต้องขัง				
	1.4 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้ต้องขัง				
	1.5 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังมีความจำเป็นเพราะได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับสังคม				
2	ท่านรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาพุดินนิสัยผู้ต้องขังจากแหล่งใด				
	2.1 จากการติดต่อเยี่ยมเยียนผู้ต้องขัง				
	2.2 จากการจัดนิทรรศการ				
	2.3 จากการศึกษาดูงาน				
	2.4 จากการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์				
	2.5 จากการใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์ฝีมือผู้ต้องขัง				

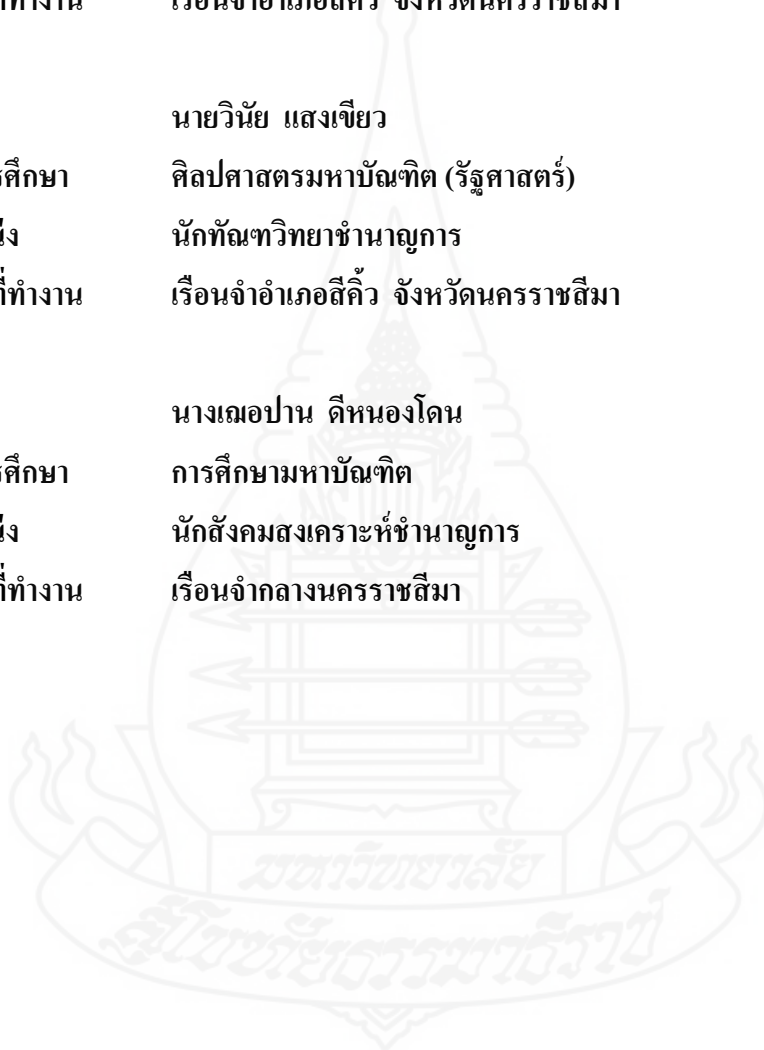
รายการ		ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
3	ความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง				
	3.1 ท่านมีความรู้และความเข้าใจหลักการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	3.2 ท่านมีความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบของเรือนจำ/ทัณฑสถาน				
	3.3 ท่านมีความรู้และความเข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่ ของเรือนจำ/ทัณฑสถานในการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	3.4 ท่านมีความรู้และความเข้าใจในบทบาท และหน้าที่ ของตนเองต่อการแก้ไขผู้ต้องขัง				
	3.5 ท่านมีความรู้และความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน				
4	ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง				
	4.1 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น				
	4.2 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังจะช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง				
	4.3 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้กลับตนเป็นพลเมืองดี				
	4.4 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังสามารถกระทำได้ดีกับผู้ต้องขังทุกคน				
	4.5 ท่านคิดว่าการแก้ไขผู้ต้องขังเป็นสิ่งสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ต้องขังกับสังคม				

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม

1. ชื่อ	นายประยุทธ บุคตวิงศ์
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
ตำแหน่ง	นักทัศนวิทยาชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	เรือนจำอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
2. ชื่อ	นายวินัย แสงเขียว
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
ตำแหน่ง	นักทัศนวิทยาชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	เรือนจำอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
3. ชื่อ	นางเฉอปาน ดีหนองโดน
วุฒิการศึกษา	การศึกษามหาบัณฑิต
ตำแหน่ง	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	เรือนจำกลางนครราชสีมา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายวัชร จิตรขาว
วัน เดือน ปีเกิด	13 ธันวาคม 2520
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถานที่ทำงาน	เรือนจำอำเภอสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่ง	นักทัณฑวิทยา ชำนาญการ

